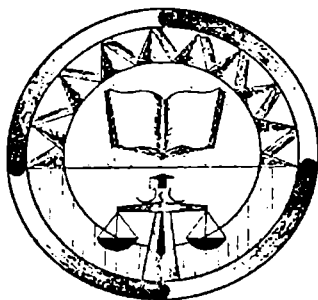

რამაზ კვარაცხელია

**ყაჩაღობასთან ბრძოლის
სისხლისსამართლებრივი
და კრიმინოლოგიური
ასპექტები**

ქუთაისი 2 0 0 4

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია სისხლის სამართლის ერთ-ერთი მძიმე დანაშაული - ყაჩაღობა და მასთან ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტები. მასში ასლებსრადაა გააზრებული ყაჩაღობის სუბიექტური და ობიექტური შემადგენლობა, აქვე ჩამოყალიბებულია ყაჩაღობის მაკვალიფიცირებელი ნიშნები.

ნაშრომში მოცემული მოსაზრებები გამყარებულია კონკრეტული ფაქტებით, რომლებიც იძლევა ობიექტურ სურათს ყაჩაღობის შემადგენლობის შესახებ.

ნაშრომი განკუთვნილია იურისპრუდენციის ამ დარგით დაინტერესებულ პირთათვის.

რედაქტორი: ქუთაისის საერო ინსტიტუტ „გელათი“-ს იურიდიული ფაკულტეტის სისხლის სამართლის, სამოქალაქო სამართლის და კრიმინალისტიკის კათედრის გამგე, დოცენტი **ზურაბ ზუხბაია**

რედაქციური: იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი **ოპარ მინდაძე**
 აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლეები:
ირინა ზარაშა, ჯეირან აპირთაშა, გენო ბაჭყალი

შინაარსი

რედაქტორისაგან -----	4
წინათქმა -----	5
ПРЕДИСЛОВИЕ -----	9
თავი I. ყაჩაღობის ცნება და მისი დახასიათება -----	12
§1. ყაჩაღობის ცნება -----	12
§2. ყაჩაღობის ობიექტური შემადგენლობა -----	53
§3. ყაჩაღობის სუბიექტური შემადგენლობა -----	63
თავი II. ყაჩაღობის მაქსიმალური სიძნელეები -----	71
§1. ყაჩაღობა ჩადენილი ჯგუფურად -----	73
§2. ყაჩაღობა ჩადენილი არაერთგზის -----	101
§3. ყაჩაღობა ჩადენილი ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავში უკანონო შეღწევით -----	106
§4. ყაჩაღობა ჩადენილი ღიდი ოღენობით ნივთის დაუფლების მიზნით -----	108
§5. ყაჩაღობა ჩადენილი იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალვისათვის -----	109
თავი III. ყაჩაღობის კრიმინოლოგიური დახასიათება -----	111
§1. ყაჩაღობის ჩადენისათვის ხელშემწყობი პირობები -----	111
§2. ყაჩაღობის პიროვნება -----	120
თავი IV. ყაჩაღობის თავიდან ასილება -----	126
§1. აცილების ზოგადი ზომები -----	127
§2. აცილების სპეციალური ზომები -----	128
დასკვნა -----	129
ბოლოთქმა -----	131
ЗАКЛЮЧЕНИЕ -----	134
ПОСЛЕСЛОВИЕ -----	136
ლიტერატურა -----	138

წინამდებარე ნაშრომის ავტორი არის ქუთაისის ნ.ი.მესხელიშვილის სახელობის სახელმწიფო ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართალმცოდნეობის სპეციალობის მე-4 კურსის სტუდენტი.

უნდა აღინიშნოს, რომ სისხლისსამართლის ისეთ დანაშაულზე, როგორიცაა ყაჩაღობა, ასეთი სახის ნაშრომის გამოქვეყნება სტუდენტისათვის მეტად მნიშვნელოვანია. ავტორი თავისი ნაშრომის საილუსტრაციოდ იყენებს სამეგრელო-ზემო სვანეთის სასამართლოების პრაქტიკას, ანალიზებს სასამართლოს მიერ გამოტანილ განაჩენს, მოჰყავს სხვადასხვა მეცნიერის მოსაზრებები და თვითონაც გამოთქვამს თავის აზრს.

ნაშრომში ბოგიერთი საკითხი ახლებურად არის წარმოდგენილი, რაც ანგარიშგასაწეია.

გარდა იმისა, რომ ნაშრომში განხილულია სისხლისსამართლებრივი საკითხები, ავტორი ამავე დროს ამახვილებს ყურადღებას ყაჩაღობის კრიმინოლოგიურ ასპექტზე და იხილავს ისეთ საკითხებს როგორიცაა, ყაჩაღობის ჩადენისათვის ხელშემწყობი პირობები, ყაჩაღის პიროვნება, ყაჩაღობის თავიდან აცილების მოგადი და სპეციალური ზომები.

ნაშრომი განკუთვნილია სისხლის სამართლის საკითხებით დაინტერესებული პირებისათვის, სამართალმცოდნეობის სპეციალობის სტუდენტებისა და ლექტორებისათვის. ნაშრომი დახმარებას გაუწევს აგრეთვე გამოძიების, პროკურატურის, სასამართლოსა და ადვოკატურის პრაქტიკოს მუშაკებს. ამავე დროს ავტორი ყველა მოსაღებ შენიშვნას განიხილავს გულდასმით და გაითვალისწინებს შემდგომ მუშაობაში.

მას შემდეგ, რაც საქართველომ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, იგი დაადგა სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობის გზას და მისთვის მნიშვნელოვანია ისეთი კანონმდებლობის შექმნა, როგორიც ევროპის წამყვან სახელმწიფოებს გააჩნიათ¹

უკანასკნელი თორმეტი წლის განმავლობაში, თითქმის ერთნაირი გეგმით მიმდინარეობდა მშენებლობისა და ნგრევის პროცესი, ამდენად, საქართველოს წინ დიდად არ წაუწევია, თუ არ ჩავთვლით სხვადასხვა მნიშვნელოვანი პროექტების განხორციელებას საგარეო ურთიერთობებში.

ისეთი განვითარებადი ქვეყნისათვის, როგორიც საქართველოა, დამახასიათებელია დამნაშავეობის თვისობრივი და რაოდენობრივი ზრდა. ამის მიზეზი უამრავია, მათ შორის - უმუშევრობა, დაბალი ხელფასი, სოციალური დახმარების დაგვიანებით მიღება და სხვ.

იმისათვის, რომ სახელმწიფომ შეძლოს დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლა, აუცილებელია შეიქმნას სრულიად ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო და სისხლის სამართლის კოდექსის დემოკრატიული ვარიანტები, რაც ჩვენს ქვეყანაში თითქმის მიღებულია, თუმცა ზემოთხსენებული კანონები მოითხოვს სრულყოფასა და დახვეწას². ასეთი კანონების მი-

¹ ჩვენს მიერ შესწავლულ ოქნა ევროგაერთიანების თითქმის ყველა ქვეყნის სისხლის სამართლის საპროცესო სისტემები კერძოდ: ინგლისის, დანია, საფრანგეთის, გერმანიის, იტალიის, ბელგიის, საბერძნეთის, ესპანეთის და ა. შ.

² სრულებითაც არ არის აქცილებელი სახელმწიფოს პქონდეს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მთავარია არსებობდეს საპროცესო ნორმები, რომლებიც განთავსებული ოქნება სხვა კანონებში. მაგ., საინტერესოა ის ფაქტი, რომ დანია არა აქვს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. პროცესუალური ნორმების ნაწილი გვხვდება პარლამენტის მიერ 1916 წელს მიღებულ და 1919 წელს ძალაში შესულ კანონში "მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ", საპროცესო ნორმები ასევე მოიცავდა კანონში "სამხედრო მართლმსაჯულების შესახებ", მაგრამ ეს სრულებითაც არ უმლის ხელს დანიის სახელმწიფოს სამართალდამცავ ორგანოებს დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლაში, პირიქით ამით უფრო გაძარგიებულია საპროცესო მოქმედებების შესრულება.

ლება ერთია, სოლო მისი შესრულება მეორე. რაოდენ სამწუხაროც არ უნდა იყოს, ჩვენი სამართალდამცავი ორგანოები ჯეროვნად ვერ ასრულებენ საკუთარ ფუნქციებს, ვერ ასრულებენ იმიტომ, რომ ეს ორგანოები განიცდიან პროფესიონალი კადრების სიმცირეს, მაგრამ უმრავლეს შემთხვევაში ისინი რიგი მიზეზების გამო, არა თუ ვერ, არამედ არ ასრულებენ მათზე დაკისრებულ მოვალეობას. პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც შინაგან საქმეთა, უშიშროების და სხვა სამსახურის მოკვლევისა და გამოძიების ორგანოების მიერ აღძრული საქმეები, პროცესუალური მოქმედებების არასწორად შესრულების გამო, პროკურატურის მიერ შეწყვეტილია ან საერთოდ რეაგირების გარეშეა დარჩენილი.

გარდა ამისა, არის ფაქტები სასამართლოების მიერ საქმის დამატებით გამოძიებაზე დაბრუნების თაობაზე, ესეც მოკვლევისა და წინასწარი გამოძიების ორგანოების არაპროფესიონალიზმზე მეტყველებს. ამდენად, დროა დაისევას საკითხი პროფესიონალი კადრების მომზადებისა და გადამზადების, რათა მათ მოახდინონ ქმედების სწორად დაკვალიფიკაცირება, ჩაატარონ ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებათა კომპლექსი დამნაშავე პირთა დადგენა-დაკავების მიზნით და სხვა მნიშვნელოვანი სამუშაოები, რომელიც აუცილებელია დამნაშავეობასთან ბრძოლისათვის.

ყოველივე ზემოთ ხსენებული, ნათლად აისახა დამნაშავეობის ბრდის მაჩვენებელზე. საქართველოს მასშტაბით, 2000 წელს რეგისტრირებულია 15029 დანაშაული, ხოლო 2001 წელს კი 15662. როგორც ვხედავთ, წინა წელთან შედარებით გაზრდილია 633 ერთეულით. აქედან, 2000 წელს მძიმე დანა-

შაულის რაოდენობა იყო 8317, ხოლო 2001 წელს 8601, ანუ იმატა 284 ერთეულით.

სტატისტიკური მონაცემები მოწმობენ, რომ ადგილი ჰქონდა ისეთ დანაშაულთა ზრდას, როგორიცაა განზრახ მკვლელობა. 2000 წელს რეგისტრირებული იყო 239 ამ სახის დანაშაული, 2001 წელს კი რეგისტრირებულია 263, ანუ მაგება შეადგენს 24 ერთეულს. ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება 2000 წელს თუ იყო 222, 2001 წელს რეგისტრირებულია 244, ანუ 22 ერთეულით მეტი. ქურდობა 2000 წელს თუ შეადგენდა 4517 ერთეულს, 2001 წელს რეგისტრირებულია 4743, ანუ 226 ერთეულით მეტი, ძარცვა 2000 წელთან შედარებით 2001 წელს 63 ერთეულითაა გაზრდილი (იყო 336, გახდა 399), ყაჩაღობა 42 ერთეულით (იყო 634, გახდა 676).

ანალოგიური მდგომარეობაა რეგიონებში, სწორედ იქ არსებული ვითარება აისახა საერთო მაჩვენებელზე.

სამეგრელო-ზემო სვანეთის საოლქო პროკურატურის 2001 წლის მონაცემებით, რეგიონში მცხოვრებ ყოველ 10000 მოსახლეზე საშუალოდ 28,2 დანაშაული მოდის, 2002 წლის მონაცემებით კი ყოველ 10000 მოსახლეზე საშუალოდ 31,3 დანაშაული, რაც რეგიონში არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, არ შეიძლება ჩაითვალოს საგანგაშოდ. თუ კრიმინოგენულ მდგომარეობას გავითვალისწინებთ, ეს მონაცემი არ არის რეალური.

აღნიშნულის ფონზე, სერიოზულ შეშფოთებას იწვევს რეგიონში სხვადასხვა სფეროში ჩადენილ დანაშაულთა ზრდაც. ზრდის ტენდენციით ხასიათდება ისეთი მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულები, როგორიცაა ქურდობა-40 ერთეულით (2001 წელს იყო 369, 2002 წელს გახდა 409), ყაჩაღობა-30 ერთეულით (2001 წელს იყო 103, 2002 წელს გახდა 133).

გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ რეგიონში იძულებით გადაადგილებულ პირთა არნახული სიმრავლისა და მათი ყოფნის უკიდურესად მძიმე პირობების მიუხედავად, საგრძნობლად იკლო არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილ დანაშაულთა რაოდენობამ. 2000 წელს ამ ხაზით რეგისტრირებული იყო 53 დანაშაული, 2001 წელს კი 42, ანუ 11 ერთეულით ნაკლები.

სწორედ აღნიშნულმა მონაცემებმა და საქართველოში არსებულმა მდგომარეობამ გვიბიძგა, უფრო ღრმად შეგვესწავლა დამნაშავეობასთან და დანაშაულთან ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტები.

ჩვენ, ამ ნაშრომში განვიხილეთ ერთ-ერთი მძიმე დანაშაული-ყაჩაღობა, რომელიც ამ ბოლო წლებში, რაოდენობრივი მრდის გენდენციით ხასიათდება.

ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავისა და დასკვნისაგან.

პირველ თავში განხილულია ყაჩაღობის ცნება, მისი ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობა.

მეორე თავში ჩამოთვლილია ყაჩაღობის მაკვალიფიცირებული ნიშნები.

მესამე თავი მოიცავს ყაჩაღობის კრიმინოლოგიურ დახასიათებას, მისი ჩადენისათვის ხელშემწყობ პირობებსა და ყაჩაღის პიროვნებას.

მეოთხე თავში კი გადმოცემულია ყაჩაღობის თავიდან აცილება, მისი ზოგადი და სპეციალური ზომები.

Предисловие

С тех пор как Грузия обрела независимость, она стала на путь построения правового государства, что вызвало необходимость создания такого законодательства, которое имеется у ведущих государств Европы.

За последние двенадцать лет шёл почти одновременный процесс строительства и развала, вследствие чего Грузия незначительно продвинулась в своём развитии, если не считать осуществления некоторых проектов во внешней политике.

Для такой развивающейся страны как Грузия характерен количественный и качественный рост преступности. Причин тому множество. Среди них безработица, низкая зарплата, несвоевременное получение социальной помощи и др.

Для того, чтобы государство эффективно смогло бороться с преступностью, нужно создать совершенно новые демократические варианты уголовно-процессуального и уголовного кодекса. В нашей стране эти законы почти приняты, но требуется их усовершенствование. Принятие таких законов - одно, а их выполнение - другое. К сожалению, наши правоохранительные органы должным образом не выполняют собственные функции, причина тому, с одной стороны нехватка профессиональных кадров, а с другой стороны, недобросовестное отношение к выполнению обязанностей. На практике часты случаи, когда дела, возбуждённые отделами расследования и сыска внутренних дел, безопасности или др. служб, из-за неправильно выполненных процессуальных действий, прекращены прокуратурой или вообще остаются нерасследованными.

Кроме того, имеют место факты о возврате дел из суда на

дополнительное расследование, что ещё раз подтверждает непрофессионализм органов предварительного расследования. Таким образом, пора поставить вопрос о подготовке и переподготовке профессиональных кадров, чтобы они могли правильно квалифицировать действия, проводить комплексные оперативно-розыскные мероприятия с целью установления и задержания преступников, а также проводить другие значительные работы, которые необходимы в борьбе с преступностью.

Всё выше сказанное резко отразилось на показателе роста преступности. В Грузии в 2000 году зарегистрировано 15029 преступлений, а в 2001 году 15662. Как видим, по сравнению с предыдущим годом преступность выросла на 633 единицы. Из них в 2000 году количество тяжких преступлений было 8317, а 2001-ом 8 601, т.е. на 284 единицы больше.

Статистическим данные свидетельствуют о росте таких преступлений, как умышленное убийство. В 2000 году зарегистрировано было 239 такого рода преступлений, а в 2001 году 263, т.е. рост составляет 24 единицы. Фактов умышленного нанесения тяжких повреждений здоровью в 2000 году было 222 случая, в 2001-ом зарегистрировано 244, т.е. на 22 единицы больше. Если кражи в 2000 году составляли 4517 единиц, то в 2001 году зарегистрировано 4743 единицы, т.е. на 226 единиц больше. Грабежи по сравнению с 2000-ым годом, в 2001-ом выросли на 63 единицы (было 336, стало 399), разбой на 42 единицы (было 634, стало 676).

Аналогичная ситуации в регионах. Именно это положение отразилось на общем показателе. По данным окружной прокуратуры Самегрело, Земо-Сванети, на 10 000 жителей региона приходится в среднем 28,2 преступлений, а по данным 2002-года 31,3 преступлений. Учитывая кримино-

генное состояние в регионе, эти данные нереальны.

На фоне отмеченного серьёзную озабоченность вызывает рост преступлений совершенных в разных сферах. Особо тяжкие преступления, такие как кража и разбой характеризуются тенденцией роста. Например, факты краж выросли на 40 единиц (в 2001-ом было 369 случаев, в 2002 году стало 409), а разбоя - на 30 единиц больше (в 2001-ом году было 103 случая, в 2002-133).

Кроме того, нужно отметить и то, что в регионе имеется большое количество вынужденно перемещённых лиц, их социальное положение крайне тяжёлое. Несмотря на это значительно уменьшились преступления совершенные несовершеннолетними. В 2000-ом году по этой линии зарегистрировано было 53 преступления, а 2001-ом 42, т.е. на 11 меньше. Именно полученные данные и существующее криминогенное положение в Грузии послужили основанием для более глубокого изучения нами уголовно-правовых и криминологических аспектов борьбы с преступностью и преступлением.

В данной работе нами рассмотрено одно из тяжких преступлений – разбой, который в последние годы характеризуется тенденцией роста.

Работа состоит из вступления, четырёх глав и заключения.

В первой главе рассматривается понятие разбоя, его объективные и субъективные составляющие.

Во второй главе перечислены квалифицирующие признаки разбоя.

В третьей главе содержится криминологическая характеристика разбоя, личности разбойника и условия, способствующие его совершению.

В четвертой главе излагаются общие и специальные меры по предупреждению разбоя.

თავი I. ყაჩაღობის ცნება და მისი დახასიათება

§1. ყაჩაღობის ცნება

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება თუ ფაქტიური ქმედება შეიცავს კანონით დადგენილ ყველა ნიშანს. იმ შემთხვევაში, როდესაც კანონი სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას აწესებს მხოლოდ ქმედებისათვის, დადგენილ უნდა იყოს ასეთი ქმედების ჩადენა.¹

ზოგჯერ კანონი პასუხისმგებლობას აწესებს არა მარტო ქმედებისათვის, არამედ ქმედებისა და მისი ჩადენის მიზნისათვის. ასეთ შემთხვევაში დანაშაული დამთავრებულად რომ ჩაითვალოს, საჭიროა დადგინდეს არა მარტო ქმედების ჩადენის ფაქტი, არამედ მისი ჩადენის მიზანიც.

ისეთი დანაშაულის ცნების განსაზღვრისათვის, როგორიც ყაჩაღობაა, საჭიროა გულდასმით იქნეს შესწავლილი სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის დისპოზიცია, რომელიც ასეა ჩამოყალიბებული: *“ყაჩაღობა ე.ი. თავდასხმა სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის სამიში ძალადობით ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით.”*

იმისათვის, რომ დანაშაული (ქმედება) ყაჩაღობად დაკვალიფიციროდეს, ის უნდა შეიცავდეს სამ ნიშანს, ან მინიმუმ

¹ ასეთ დანაშაულთა რიცხვს გასეკუთნება შეგალითად, საქვეყნოდ მოწოდება აგრესიული ომის გაჩაღებისაკენ (მუხ. 405-ე) ან დანაშაულისათვის საკმარისია მარტო მოწოდება საქვეყნოდ, რა მიზნით მოუწოდებს ომის გაჩაღებისაკენ სალხს, ამას საქ-ოს სსკ-ის 405-ე მუხლით ქმედების დაკვალიფიცირებისათვის მნიშვნელობა არა აქვს, რადგან ეს მუხლი პასუხისმგებლობას აწესებს მხოლოდ ომის გაჩაღებისაკენ მოწოდებისათვის.

ორს მაინც (თავდასხმისას საჭიროა ან ძალადობა ან მისი მუქარა):

1. თავდასხმა სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით.
2. ჩადენილი ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით.
3. ანდა ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის გამოყენების მუქარით.

თავდასხმაში იგულისხმება აშკარა, უეცარი, აგრესიული, ძალადობასთან დაკავშირებული მოქმედება, რომელიც საშიშია სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის და, რომელსაც შეიძლება თან ახლდეს ფიზიკური და სიგყვიერი შეურაცხყოფა (წამება, ლანძღვა-გინება და ა.შ.). ამავე დროს, თავდასხმა უეცრად, მოულოდნელად წაყენებული მოთხოვნაა ქონების დაუყოვნებლივ გადაცემის შესახებ. ეს დანაშაულის ძირითადი არსია.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმმა 1996 წლის 2 აპრილის №2 დადგენილებაში „ყაჩაღობის საქმეებზე“, აღნიშნა, რომ „ყაჩაღური თავდასხმა წარმოადგენს დაზარალებულზე ძალდატანებით ზემოქმედებას მისი წინააღმდეგობის დასათრგუნად სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით ან ასეთი ძალადობის მუქარით.“

იურიდიულ ლიგერატურაში არსებობს თავდასხმის ცნების არაერთგვაროვანი განსაზღვრება. მეცნიერთა ერთი ჯგუფი სრულებითაც არ იძლევა თავდასხმის განმარტებას, მეორენი კი ერთნაირი მნიშვნელობის მქონე ცნებებად აცხადებენ თავდასხმას და ძალადობის გამოყენებას. მაგ. ს.ი.სიროგა აღნიშნავს, რომ ყაჩაღობისას თავდასხმის ქვეშ “უნდა გავიგოთ დაზარალებულისათვის ისეთი უეცარი, მოულოდნელი

ძალადობა ან ძალადობის გამოყენების მუქარა, რომელსაც თავისი ობიექტური ხასიათით შეუძლია გამოიწვიოს სიკვდილი ან სხეულის დაზიანება.”⁴

ამ მოსაზრების იდენტურია პროფ. ზ.წულაიას შეხედულება, მისი აზრით, “თავდასხმა უნდა გავიგოთ დაზარალებულისათვის ისეთი უეცარი, მოულოდნელი ძალადობა ან ძალადობის გამოყენების მუქარა, რომელსაც თავისი ობიექტური ხასიათით შეუძლია გამოიწვიოს სიკვდილი ან სხეულის დაზიანება.”⁵

როგორც ვხედავთ, ორივე ავტორი თავდასხმას ძალადობასთან აიგივებს, რაც არ უნდა იყოს სწორი. ჩვენი აზრით, როგორც ზემოთ ვისაუბრეთ თავდასხმა მოქმედებაა, რომელსაც თან ერთვის ძალადობა ან ძალადობის მუქარა.

გ.კრიგერი, რომელმაც ყაჩაღობას მიუძღვნა სპეციალური გამოკვლევა, მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ცნებები: “თავდასხმა” და “ძალადობა” იდენტურნი არიან და, რომ გაეაგაროთ რაიმე სახის განსხვავება მათ შორის, მათი იურიდიული მნიშვნელობის მიხედვით, შეუძლებელია. აქედან კეთდება დასკვნა, რომ “ერთდროული მინიშნება კანონში თავდასხმაზე და ძალადობაზე შეიძლება უფრო განიმარტოს უხეირო რედაქციად.”⁶

ასეთი აზრი მიუღებლად მიაჩნია ვ.ა.ვლადიმეროვს. იგი აღნიშნავს, რომ “ყაჩაღობის შემადგენლობაში თავდასხმის ნიშან-თვისების არსებობის ახსნა-განმარტება რედაქციული უზუსტობით საეჭვოა აღიარებულ იქნეს სერიოზულ არგუმენტად. ამიგომ დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ თავდასხმა წარმოქმნის ისეთსავე აუცილებელ ნიშანთვისებას ყაჩაღობისა, როგორც ძალადობა, რომლებიც განუყოფელ ერთობ-

⁴ В.А.Владимиров - Квалификация похищений личного имущества стр.62. 1974г.

⁵ ზ.წულაია – სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი. ტ. II. თბ. 2001 წ. გვ. 64.

⁶ Г.А. Кригер. «Ответственность за разбой» М., 1968. стр. 14.

ლიობაში ახასიათებენ მის ობიექტურ მხარეს.”⁷

გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს ის, რომ “თავდასხმა და მის შედეგად უშუალოდ განხორციელებული ძალადობა ორი განუყოფელი აგრესიული აქტის ერთიანობაა. ამიგომ თავდასხმაზე, როგორც ყაჩალობის ობიექტურ ნიშანზე შეიძლება მხოლოდ პირობითად ვილაპარაკოთ, ვინაიდან ძალადობის გარეშე იგი კარგავს თავის სისხლისსამართლებრივ მნიშვნელობას.”⁸

ამდენად, ნათელია ის, რომ თავდასხმა და ძალადობა, განსხვავებული მნიშვნელობის მქონე ცნებებია და მათი ცალკე განხილვაა საჭირო. ამ საკითხებზე მხარდაჭერას იმსახურებს ვ.ა.ვლადიმროვის მოსაზრება. მას მიაჩნია, რომ სისხლისსამართლებრივი მნიშვნელობით თავდასხმა ეს აგრესიული მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებაა, რომელიც დანაშაულის ჩადენის მიზნით ქმნის, ძალადობის გამოყენების რეალურ უშუალო საშიშროებას, რაც შეადგენს ამ მიზნის მიღწევის საშუალებას. ასეთი თავდასხმა შეიძლება გამოდიოდეს, როგორც მკვლელობის, გაუპატიურების, ხულიგნობის ფაქულტატიური ნიშანი; აუცილებელ ნიშან-თვისებათა სახით ის შეტანილია ბანდიტიზმისა და ყაჩალობის შემადგენლობაში.

ამდენად, ყაჩაღური თავდასხმის ქვეშ შეიძლება ვიგულისხმოთ ობიექტურად და სუბიექტურად საშიში გარემოს შექმნა, რომელსაც რეალურად შეიძლება მოყვეს ფიზიკური ძალადობა დამარალებულის მიმართ, თუ ეს უკანასკნელი ეცდება ქონების მიგაცებისას წინააღმდეგობის გაწევას. თავდასხმაში ჩამალული ძალადობის საშიშროება შეიძლება სწრაფად რეალიზირებულ იქნეს დამარალებულზე ფიზიკური ზემოქმედების გზით. ე.ი. თავდასხმა ყოველთვის უთავსდება ისეთ

⁷ В.А. Владимиров. დასახ. ნაშრ. გვ. 63.

⁸ მ.ლეკეიშვილი, გ.მამულაშვილი. პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის (კომენტარი) თბ.1999წ. გვ.31

ძალადობას, რომელიც სორციელდება თავდამსხმელის მიერ ფიზიკური ძალის ან იარაღის გამოყენებით, ანდა უშუალოდ ძალადობის გამოყენების მექანიზმით. თავდასხმის დაწყება ქმნის დაზარალებულის მხარეზე აუცილებელ თავდაცვის უფლებას, თუნდაც ძალადობა მასზე ჯერ არ იყო გამოყენებული. ასე რომ, თავდასხმა არ არის იქ, სადაც ძალადობა გამოხატულია არა უშუალო გემოქმედების ფორმით, არამედ გამოყენებული მაგ. მოწამელის გზით ან დაძინებით, სადაც დაზარალებულს არ რჩება შესაძლებლობა თავდამსხმელის მოგერიებისა.

იურიდიულ ლიგერატურაში აკრიტიკებენ იმ ავტორებსაც, რომლებიც ცდილობენ ზღვარი გაავლონ “თავდასხმის” და “ძალადობის” ცნებებს შორის. მაგ. გ.კრიგერს მიაჩნია, რომ თუ თავდასხმაში დავინახავთ ძალადობის გამოყენების რეალური საშიშროების შექმნას, მაშინ ასეთი მოქმედებანი ქმნიან ფსიქიკურ ძალადობას, რომლის ნაირსახეობა “შეიძლება იქნეს დაზარალებულისათვის იმის შთაგონება, რომ მას მოელოდა ძალადობა.”⁹

როგორც ვ.ა.ვლადიმეროვი აღნიშნავს, საქმე ასე უბრალოდ როდია. არ შეიძლება გაიგივებულ იქნას თავდასხმა და ძალადობის მექანა ერთმანეთთან. მექანა აუცილებლად ვარაუდობს კონკრეტულ ადრესატს: რადგან დაზარალებულის მიერ აღქმული მექანა, ეს ინფორმირებაა იმაზე, რომ მის თავზე ჩნდება ძალადობის გამოყენების რეალური საშიშროება. თავდასხმა კი შეიძლება მოხდეს იმ ფორმაშიც, როცა დაზარალებული არ ფიქრობს და არც შეიძლება იფიქროს საშიშროებაზე. (დამიზნება სამალავიდან, მიპარვა უკნიდან დანით და ა.შ.) მსგავს შემთხვევაში ძალადობა ჯერ კიდევ არაა გამოყენებული, არც მექანაა, რომელიც აღქმული იქნებოდა

⁹ Г.А. Кригер. Дасახ. ნაშრ. გვ. 14.

დამარალებულის მიერ, როგორც რეალური საშიშროება, ხოლო თავდასხმა მიუხედავად ყველაფრისა რეალურად არსებობს. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ ყოველთვის ყველა ძალადობა არ ხდება თავდასხმის ფორმით, ძალადობა გადადის თავდასხმის ფორმაში მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც ის რაღაცით თავსდება საზოგადოებრივი უშიშროების დარღვევასთან. თავდამსხმელი, როგორც ვიცით, მზადაა გამოიყენოს ძალადობა არა მხოლოდ დამარალებულის, არამედ სხვა ნებისმიერი პირის მიმართ, თუ მათი მხრიდან იქნება წინააღმდეგობის გაწევის, დანაშაულის გაცხადების ან ნიეთის გაგაცემისათვის ხელის შეშლის მცდელობა. აქედან გამომდინარე, ლოგიკურია დასკვნა იმის შესახებ, რომ ძალადობა გამოყენებული მაგ. მოწამელის გზით ან გამომდინარე დამარალებულისათვის ახლობელი ადამიანისაგან, რომელშიც მას არა აქვს საფუძველი ნახოს დამნაშავე და ეშინოდეს მისი მოქმედების, ძალადობის გამოყენება და ზიანის მიყენება თავდასხმის ფორმით არ ხდება და ამიგომ არ შეუძლია შეადგინოს ყაჩაღობის ნიშან-თვისება.

თავდასხმა – ერთაქტიანი მოქმედება კი არაა, რომელიც ამოიწურება ფიზიკური ან ფსიქიკური ძალადობის გამოყენებით, არამედ დამარალებულზე ზემოქმედების პროცესია, რომელშიც იმალება ძალადობის გამოყენების რეალური საშიშროება მთელი გარკვეული დროის მონაკვეთში, სანამ თავდასხმა გრძელდება. ამიგომ თავდასხმა ეს არის ცნება, განუხრელად დაკავშირებული ძალადობასთან, რომელიც მაინც არაა მასთან გაიგივებული. სწორედ ამიგომ კანონი ამბობს თავდასხმაზე, ჩადენილზე ძალადობით.¹⁰

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ყაჩაღურ თავდას-

¹⁰ ასეთსავე აზრს გამოთქვამს ელადიმიროვი. დასახ. ნაშრომი, ჟურნ.

ხმად შეიძლება აღიარებულ იქნეს ისეთი მოქმედება, რომელიც წარმოადგენს რეალურ საშიშროებას იმ ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის, რომელსაც ესხმიან თავს.

ფიზიკური ძალადობის ქვეშ საბჭოთა სისხლის სამართალში მიღებული იყო დაზარალებულის პიროვნებაზე გემოქმედების შემდეგი სახეები:

1. ხელყოფა სხეულის ხელშეუხებლობაზე, ჯანმრთელობაზე ან სიცოცხლეზე სხეულის გარეგანი ქსოვილების ანაგომიური მთლიანობის დარღვევის გზით.
2. ხელყოფა ადამიანის სიცოცხლეზე ან ჯანმრთელობაზე, სხეულის გარეგანი ქსოვილების ანაგომიური მთლიანობის დარღვევის გარეშე მის შინაგან ორგანოებზე გემოქმედების გზით.
3. ადამიანის პირადი თავისუფლების დაკარგვა ან შეზღუდვა.¹¹

პირველი სახის ძალადობის ქვეშ იგულისხმება ადამიანის ორგანოებზე გარემოს ნებისმიერ ფაქტორთა გემოქმედება, უშუალოდ მის სხეულზე. ასეთ ძალადობას შეიძლება მოჰყვეს ფიზიკური, სხეულის სხვადასხვა სიმძიმის დაზიანება და საბოლოოდ სიკვდილი. დამნაშავე იყენებს ძალადობას, რომელიც იწვევს ადამიანის სხეულის გარეგანი ქსოვილების ანაგომიური მთლიანობის დარღვევას; იგი მიმართავს როგორც თავის ფიზიკურ ძალას, ასევე იარაღის და სხვა საშუალებების გამოყენებას. ძალადობის დროს შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ცხოველები, მაგ. (გაწვრთნილი ძაღლი). ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნას მწვავე სითხე, ფხვნილის მაგვარი ნივთიერება და ა.შ.¹²

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით, სხეულის დაზიანება განისაზღვრება სამი ხარისხით: მძიმე, ნაკლებად მძიმე და მსუბუქი.

¹¹ Л. Д. Гаухман, борьба с насильственными посягательствами, м. 1969. стр. 8, 13

¹² ელადიმიროვის დასახ. ნაშრომი გვ. 68

სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტმა აუცილებლად უნდა დაადგინოს:

1. სხეულზე არსებული დაზიანება და მისი ხასიათი (სისხლნაკლენთი, ნაკვეთი, მოგეხილობა და ა.შ.)
2. დაზიანების წარმოშობი მექანიზმი (დამზიანებელი იარაღის გიპი ან საშუალება).
3. დაზიანების ხანდაზმულობა.
4. სხეულის დაზიანების სიმძიმის ხარისხის განსაზღვრა.

ფიზიკური ძალადობის ნაირსახეობად ითვლება აგრეთვე ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზიანის მიყენება, უშუალოდ მის შინაგან ორგანოებზე ან ნერვულ სისტემაზე ზემოქმედების გზით; მოწამელა, უგონო მდგომარეობაში ჩაგდება ძლიერ მოქმედი ნარკოტიკული ნივთიერების შეყვანით და ა.შ.

მთელი რიგი ავტორების აზრით, დაზარალებულის უგონო მდგომარეობამდე მიყვანა ან მისი მოწამელა - “გამასპინძლება” ნარკოტიკული, შხამიანი ან სხვა ძლიერმოქმედი ნივთიერებით ქმნის ყაჩაღობის ნიშან-თვისებას. თუ ასეთი ძალადობა გამოყენებულია ქონების გატაცებისას იმ პირის მიმართ, რომელიც ჩაგდებულია უგონო მდგომარეობაში,¹³ მაგ., ლ.დ.გაუხმანი აკეთებს დასკვნას, რომ განხილული მოქმედებანი წარმოადგენენ შინაგანად დაკავშირებულ ხელყოფას და ამიტომ უნდა კვალიფიცირდებოდეს როგორც ყაჩაღობა, თუ გამოყენებული საშუალებანი იყო საშიში სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის.¹⁴

დამნაშავე დაზარალებულს აძლევს ნარკოტიკს, საძილე ან შხამიან ნივთიერებას, იმ მიზნით, რომ დაზარალებულმა დაკარგოს მის გარშემო არსებული გარემოს აღქმის უნარი და

¹³ ულადიმროვის დასახ. ნაშრომი გვ.68-69

¹⁴ ასეთსავე აზრს გამოთქვამს მ.ბ.გუგუჩია (ответственность за разбой по советскому уголовному праву. сухуми, 1959, стр.34) ასევე გ.ლ.კრიგერი (ответственность за разбой. Стр.17) და სხვა ავტორები

ეს უგონო მდგომარეობა გამოიყენოს ქონების საიდუმლოდ, ფარულად დაუფლებაში. აღნიშნულ სიტუაციაში ძალადობა გამოყენებულია დაზარალებულზე არა თავდასხმის გზით არამედ საიდუმლოდ, მუხანათურად.

ასეთ შემთხვევაში დამნაშავის მოქმედებანი უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც ქურდობა და შესაბამისი დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, თუ გამოყენებულმა ნივთიერებამ გამოიწვია პიროვნების ჯანმრთელობის დაზიანება.¹⁵

ბოლოს უნდა დამატდეს ერთი გარემოება, რომ ყაჩაღობის დროს სსენებული ნივთიერების გამოყენება, ანუ შეყვანა დაზარალებულის ორგანიზმში უნდა ხდებოდეს ძალის გამოყენებით და არა მოგყუებით. თუ მოგყუებით ან ნებაყოფილობით იქნა იგი მიღებული დაზარალებულის მიერ, ის არ ჩაითვლება ყაჩაღობად.

ახლა კი განვიხილავთ ძალადობას, რომელიც შეეხება დაზარალებულის პირადი თავისუფლების დაკარგვას ან მის შემლუღვას, თავდასხმისას ასეთმა მოქმედებებმა შეიძლება შეადგინონ ყაჩაღობის ნიშან-თვისება.

საქართველოს უმენაესი სასამართლოს პლენუმმა დადგენილებაში აღნიშნა, რომ თუ ყაჩაღური თავდასხმის დროს დაზარალებულს უკანონოდ აღუკვეთეს თავისუფლება (მაგ. ჩაამწყვდიეს სარდაფში და ასეთ მდგომარეობაში მიაგოვეს) ქმედება ყაჩაღობისა და თავისუფლების უკანონო აღკვეთის მუხლების ერთობლიობით დაკვალიფიცირდება. ყაჩაღობის დროს დაზარალებულისათვის გადაადგილების თავისუფლების ისეთი შემლუღვა, რომელიც საქმის ფაქტობრივი გარემოების

¹⁵ ასეთივე აზრი გამოთქმეს სხვა ავტორებმაც მაგალითად А.А.Пионтковский, В.Д.Меньшагин, Курс советского уголовного права. Особенная часть. Т.1. М.1955. стр.722-723 В.В. Ераксин, Ответственность за грабеж. М.1972. стр.46 В.А.Владимиров [დასახელებული ნაშრომი გვ.70

მიხედვით ყაჩაღური თავდასხმისათვის დამახასიათებელი ძალადობის ელემენტია, (აქ იგულისხმება გაკოჭვა - რ. კ.) დამატებით კვალიფიკაციას სსკ-ის 143-ე მუხლით აღარ საჭიროებს.¹⁶

აღნიშნულის საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ ერთ მაგალითს, ცოლ-ქმარი კ. და ს. გაძარცვის მიზნით, რომლებიც თელიდნენ, რომ ჰქონდა მნიშვნელოვანი დანაზოგი, სახლში თავს დაესხნენ ზ.-ს, ხელ-ფეხი შეუკრეს, საბნით თავი შეუხვრეს, შემდეგ კი ჩააგდეს სარდაფში, აუჭედეს საძვრენი (пюк) ლურსმნით, წაიღეს რა ფული და ძვირფასი ნივთები, დამნაშავეებმა დაკეტეს სახლის კარი ბოქლომით და გაუჩინარდნენ.

საოლქო სასამართლომ დამნაშავეების ქმედება დააკვალიფიცირა, როგორც ყაჩაღობა და მკვლელობის მცდელობის ერთობლიობა, თუმცა რსფსრ-ს უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიამ გამორიცხა მკვლელობის მცდელობა და მიუთითა, რომ კ.-ს და ს.-ს არ ჰქონდათ განზრახული ზ.-ს მკვლელობა, რასაც ადასტურებენ მათი ქმედებანი. მათ არ ჰქონდათ არავეითარი დაბრკოლება, რომ მოეკლათ ზ., მაგრამ მათ ის მხოლოდ გაკოჭეს და ჩაუშვეს სარდაფში, საიდანაც იგი თვითონ გამოვიდა სხვისი დახმარების გარეშე. ამიტომ კ.-ს და ს.-ს ქმედებანი შეიცავენ ნიშანთვისებას მხოლოდ კვალიფიციური ყაჩაღობისა.¹⁷

ყაჩაღურ თავდასხმას შეიძლება თან ახლდეს ფსიქიკური ძალადობაც, რომელიც გამოიხატება საშიში ძალადობის დაუყონებლივ გამოყენების მუქარაში. იმ საკითხის გადაწყვეტა, თუ როგორი ძალადობის გამოყენებით დაემუქრნენ დამარადე-

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის 1996 წლის 2 აპრილის №2 დადგენილება

¹⁷ В. А. Владимиров, Квалификация преступлений против личной собственности, стр. 84

ბულს, დამოკიდებულია, ერთი მხრივ, მოძალადის მოქმედების ობიექტურ ხასიათზე, მეორე მხრივ კი იმაზე, თუ როგორ აღიქვა და შეაფასა დაზარალებულმა დამნაშავის მოქმედება. მუქარა, გამოყენებული ყაჩაღობის პროცესში უნდა პასუხობდეს მთელ რიგ პირობებს:

1. მუქარა თავისი შინაარსით წარმოადგენს დაზარალებულის ინფორმირებას ფიზიკური ძალადობის გამოყენებაზე, რომელიც საშიშია სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. მაგ. ქონების განადგურების მუქარა არ წარმოადგენს ყაჩაღობის ნიშანს.

2. მუქარა, რაც არ უნდა უეცარი იყოს, დაზარალებულმა ის ჯერ უნდა აღიქვას, შემდგომ გააცნობიეროს, რომ მასზე განხორციელებულია თავდასხმა ნივთის წართმევის მიზნით. მაგ. როცა თავდამსხმელი დაზარალებულს ემუქრება “თუ ფულს არ მომცემ, მაშინ მოგკლავ!” მაგრამ ასეთი მუქარა უნდა იყოს რეალური, ანუ ადგილი უნდა ჰქონდეს იარაღის (დანის, ავტომატის, ხელყუმბარის და ა.შ.) ან სხვა საშუალების დემონსტრირებას, რათა დაზარალებულმა აღიქვას ის საკუთარი სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის აშკარა საფრთხედ. საერთოდ სასამართლო პრაქტიკაში ქმედების ყაჩაღობად მიჩნევისათვის, მნიშვნელობა არა აქვს იმას, იყო თუ არა დაზარალებულის მიმართ მუქარა რეალური, ანუ წინააღმდეგობის შემთხვევაში თავდამსხმელი ნამდვილად აპირებდა თუ არა მუქარის განხორციელებას. საკმარისია დადგინდეს, რომ ობიექტურად დაზარალებულს საკმაოდ საფუძველი ჰქონდა ევარაუდა მუქარის განხორციელების საფრთხე.

მნიშვნელობა არც იმას აქვს, შესაძლებელი იყო თუ არა ობიექტურად მუქარის რეალიზაცია. მაგ., სათამაშო ან გამოსა-

ყენებლად უეარგისი იარაღით მუქარა ყაჩაღობად დაკვალიფიცი-
რდება, თუ დადგინდება, რომ დაზარალებული დარწმუნებული
იყო, ანდა უშვებდა იმ აზრს, რომ მას ვარგისი იარაღით
ემუქრებოდნენ.

მაგ. ქალაქ კაზანის ბაუმანის რაიონის სახალხო სასა-
მართლომ, წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ ჩადენილი
ყაჩაღობისათვის გაასამართლა ვ. და ს, რომლებიც დაედევნენ
სამუშაოდან მომავალ კ.-ს, გააჩერეს და მოთხოვეს ფული
არყისათვის. კ-მ უარი თქვა მათ მოთხოვნაზე და განაცხადა,
რომ მიმართავს მილიციას. მაშინ ს-მ ამოიღო პალტოს შიგა
ჯიბიდან საკეცი სახაზავი, გახსნა ის და მიაბჯინა დაზარა-
ლებულს მუცელზე, უბრძანა აეწია ხელები და გაჩუმებულიყო.
კ-მ აღიქვა სახაზავი დანად, დაემორჩილა ბრძანებას და ასწია
ხელები. ამ დროს ვ-მ შეუმოწმა ჯიბეები და წაართვა მას ფული
4 მან. 72 კაპ. ჯიბის დანა, ავგოკალამი, საკეცი ჭიქა. სათათრე-
თის ავგონომიური რესპ. უმაღ. სასამართლოს სისხლის
სამართლის საქმეთა კოლეგიამ განჩინებაში აღნიშნა: “ადვო-
კატები ითხოვდნენ მსჯავრდებულთა მოქმედების კვალიფი-
კაციის შეცვლას იმ მუხლით, რომელიც პასუხისმგებლობას
აწესებს ძარცვისათვის, ვინაიდან მათი აზრით მუქარა სახა-
ზავით იყო არარეალური. ვ-ს და ს-ს მოქმედება ყაჩაღობად
დაკვალიფიცირებულია სწორად, რადგან მათ მოკვლის მუქა-
რით წაართვეს კ-ს ფული და სხვადასხვა ნივთები. მოსაზრება
ადვოკატებისა, რომ მკვლელობის მუქარა იყო არარეალური,
რადგან მათ საკეცი სახაზავის გარდა არაფერი გააჩნდათ, არ
შეიძლება ჩაითვალოს საფუძვლად კვალიფიკაციის შეცვლისა,
რადგანაც ძალადობა ყაჩაღობისას შეიძლება იყოს ფსიქიკურიც,
როგორადაც ითვლება მკვლელობის (მოკვლის) მუქარა”.¹⁸

¹⁸ Архив верховного суда Татарской АССР, 1970 г.

3. მუქარა უნდა იყოს იმწუთიერი ანუ ისეთი, რომელიც ქმნის საშიშროებას ძალადობის დაუყონებლივ გამოყენებისა, თუ დაზარალებული არ დააკმაყოფილებს თავდამსხმელს.

მუქარის გამოსატყვის ფორმა სხვადასხვა შეიძლება იყოს (სიგყვით, ქესტით, იარაღის დემონსტრირებით და სხვა).

სიგყვიერი მუქარა საკმაოდ გარკვეულად ახასიათებს დამნაშავეს განზრახვას გამოიყენოს დაზარალებულის მიმართ საშიში ძალადობა: მოკლას, მიაყენოს სერიოზული დაზიანება და ა.შ. დაზარალებულის წინაშე შეიძლება დადგეს ალტერნატივა “ან ფული ან სული”, “მომეცი ფული თუ არადა თავი მხრებზე არ შეგრჩება” და ა.შ.

თუ მუქარა განუსაზღვრელი ხასიათისაა (დამნაშავე სიგყვიერად არ იმუქრება, ხელში არ უკავია იარაღი ან სხვა საგანი), მაშინ უნდა გავითვალისწინოთ საქმის ფაქტობრივი გარემოებანი, კერძოდ, თავდასხმის მიზანი, დრო, ადგილი და ვითარება, თავდამსხმელის ქცევა თავდასხმისას და სხვა. მაგრამ გამორიცხული არ არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც თავდამსხმელის მიერ გამოყენებული მუქარა არის გაურკვეველი, მისი შინაარსი არაკონკრეტიზირებულია სიმძიმის და საშუალების გამოყენების მიმართ. მაგალითად, თავდამსხმელი ითხოვს ოქროს ან ფულს და იმუქრება, რომ თუ მის მოთხოვნას არ დააკმაყოფილებენ მაშინ, “მისთვის (დაზარალებული) ცუდი იქნება” და სხვ. “მსგავსი გაურკვეველი მუქარა იძლევა საფუძველს ჩაითვალოს ის როგორც საშიშად ასევე არა საშიშად.”¹⁹

ძალადობის მუქარა დაზარალებულის გონებაზე შეიძლება დაყვანილ იქნას ქესტებით (მოძრაობით), რომლებიც ამცნობენ დაზარალებულს გარკვეული თუ გაურკვეველი ძალადობის

¹⁹ В.А.Владимиров - Квалификация похищений личного имущества стр.81.1974г.

გამოყენებას.

მუქარა, გამოხატული იარაღის დემონსტრირების გზით, ყოველთვის განიხილება როგორც სიცოცხლისათვის საშიშ ძალადობად, უფრო მეტიც, თავდასხმა, ქონების გაგაცემის მიზნით გაერთიანებული იარაღის ან სხვა საგნის გამოყენების მუქარით, კვალიფიცირდება ყაჩაღობის სახედ. თუ ნივთის გადაცემის მოთხოვნას თან ახლავს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის მომავალში განხორციელების მუქარა, ქმედება დაკვალიფიცირდება გამოძალავად.

მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ ის, რომ ყაჩაღობა მხოლოდ ის ქმედებაა, რომელიც სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის დისპოზიციასა და მითითებული და მეტი არაფერი. ამიტომ კანონის არსის ზუსტად გაგებას გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. დისპოზიციასა და მოცემულია, მხოლოდ დანაშაულის მოდელი და უნდა მოიძებნოს ამ მოდელსა და ფაქტიურად ჩადენილ ქმედებას შორის საერთო ნიშნები, რომელიც საზოგადოებრივი ურთიერთობების მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი. მაგალითად, დისპოზიციასა და მითითებულია “სხვისი მოძრავი ნივთი”, ხოლო ფაქტიურად ჩადენილ ქმედებაში ეს ნივთი შეიძლება იყოს ტელევიზორი, მანქანა, ფული, ოქრო და სხვა.

დანაშაულის მოდელთან, ჩადენილი ქმედების შესადარებლად მოვიყვანთ შემდეგ მაგალითს: 2002 წლის 25 ივლისს 04 საათზე ქ. ფოთში, ბაგრაგიონის ქუჩაზე მცხოვრებ ე.ხ.-ს საცხოვრებელი სახლის მეორე სართულზე, დროებით მცხოვრებ თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეებს – მ.ა.-ს, ჰ.ა.-ს და ე.ქ.-ს თავს დაესხა ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღებით შეიარაღებული ოთხი ნიღბიანი პირი, რომლებმაც სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის მუქარით გაიტაცეს

დაზარალებულთა კუთვნილი 550 აშშ. დოლარი, ერთი მილიონი თურქული ლირა, 7825 ლარი, ასევე, პირადი ნივთები და შემთხვევის ადგილიდან მიიმალნენ.

აღნიშნული ქმედება დაკვალიფიცირდა სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა” და “გ” პუნქტებით.²⁰

ჩვენ უკვე ვთქვით, რომ ყაჩალობის დროს შეიძლება ადგილი ჰქონდეს იარაღის დემონსტრირებას, მაგრამ საინტერესოა, სავალდებულოა თუ არა ყაჩალობის დროს იარაღის გამოყენება და შეიცვლება თუ არა კვალიფიკაცია მოჩვენებითი იარაღის გამოყენების შემთხვევაში?

- ყაჩალობის დროს სავალდებულო არ არის, რომ სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა ან ასეთი ძალადობის მუქარა იარაღით განხორციელდეს. ყაჩალობის დროს ასეთი ძალადობა ან მუქარა შესაძლებელია არა მარტო ცეცხლსასროლი იარაღის, ან სხვა საგნების გამოყენებით, არამედ მათ გარეშე (მაგ., ფეხის დარტყმით დაზიანებათა მიყენება, ხელით დახრჩობის მუქარა და სხვა.)

- რაც შეეხება მოჩვენებით (მაკეგი) იარაღს.

“მოჩვენებითი (მაკეგი) იარაღის გამოყენება კვალიფიკაციას არ ცვლის, თუ მას დაზარალებული ნამდვილ იარაღად აღიქვამს.”²¹

სხვა შემთხვევაა, როცა დაზარალებული იარაღს აღიქვამს ისე, როგორც ეს არის (სათამაშოს-სათამაშოდ) და არავეითარი შიში თავდასხმის, ან ამ იარაღის მიმართ მას არა აქვს.

მაგალითად, დაზარალებული წინასწარი და სასამართლო გამოძიების დროს მიცემულ ჩვენებებში აღნიშნავს: “მე ვიცოდი,

²⁰ სამეგრელო ზემო-სვანეთის საოლქო პროკურატურის არქივი

²¹ 8. მეჯანაძე “სისხლის სამართალი” - კერძო ნაწილი (კომენტარები) 2000წ.

რომ იარაღი, რომელიც გამოიყენა თავდამსხმელმა, იყო სათამაშო და ჩემთვის არ შეეძლო მოეყენებინა ზიანი, ამიგომ ვიყავი ძალიან მშვიდად” ამ შემთხვევაში, მოქმედი კანონმდებლობით, თავდამსხმელი ყაჩაღობისათვის არ ისჯება.

ზემოთ თქმულიდან გამომდინარეობს და კვალიფიკაცია არ შეიცვლება მაშინაც, თუ თავდამსხმელს აქვს ნამდვილი იარაღი, ოღონდ გასროლისათვის უეარგისი და მას დაზარალებული აღიქვამს, როგორც უეარგისს.ე.ი. ამ შემთხვევაშიც არ ისჯება თავდამსხმელი.

ამ საკითხზე არაერთგვაროვანი მოსაზრება არსებობდა საბჭოთა სისხლის სამართალში. ზოგიერთი ავტორი თვლიდა, რომ საგნების გამოყენება, რომლებიც იმიტირებენ იარაღს ქმნის მაკვალიფიცირებელ ნიშანს ყაჩაღობისას,²² მეორენი არ ეთანხმებოდნენ მას.

მაგ. გ.ლ.კრიგერი გ.ა.კრიგერი, ვ.ნ.კუდრიავეცი, იარაღის სახით გამოყენებულ საგნებს მიაკუთვნებენ მხოლოდ მათ, რომელთაც შეუძლიათ მიაყენონ მძიმე ზიანი პიროვნებას. მათი აზრით, სათამაშო პისტოლეტით ან სხვა საგნით მუქარა მიიღება მხოლოდ დაზარალებულის მიერ, მაგრამ ობიექტურად რეალურ საშიშროებას სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის არ წარმოადგენენ, ამიგომ ასეთი ქმედებები კვალიფიცირებელ უნდა იქნეს, როგორც ყაჩაღობა დამამძიმებელი გარემოებების გარეშე.²³

ამ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა ვ.ა. ვლადიმეროვის მოსაზრება, იგი წერს, რომ “საკითხის გადა-

²² «Научный комментарий к уголовному кодексу РСФСР», Свердловск, 1964, стр.217. С.С.Степичев, Ответственность за хищение личного имущества граждан, «Социалистическая законность» 1961 г. №5, стр.50, Л.Д.Гаухман, Борьба с насильственными посягательствами, 1969, стр.45

²³ Г.Кригер, Ответственность за разбой, «Советская Юстиция» 1962 г. №13, стр.14. В.Кудрявцев, Письма с комментариями, «Советская Юстиция» 1962 г. №24, стр.25. Г.А.Кригер, Лекции по уголовному праву, стр.152

წყევება მაკეგის მიკუთვნებაზე საგნებისადმი, რომლებსაც აქეთ მხოლოდ გარეგნული მსგავსება იმიტირებულ იარაღებთან და არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ფიზიკური ძალადობისათვის, არ უნდა იყოს აღიარებული იარაღის სახით გამოყენებულ საგნებად. ასეთი მაკეტები გამოიყენება, როგორც საშუალება ფიზიკური ზემოქმედებისა დაზარალებულის გონებაზე, მის დასაშინებლად. დამნაშავეს, სათამაშო პისტოლეტის მექანიზმით, არა თუ შეუძლია მიაყენოს ზიანი პიროვნებას, არამედ წინასწარაც არა აქვს გათვალისწინებული ფიზიკური ძალადობა. ასეთი მექანაზმით ობიექტურად არაფრით განსხვავდება სიგყვიერი მექანაზმისაგან, როცა თავდამსხმელი ემუქრება ესროლოს დაზარალებულს, საერთოდ არ აკეთებს იარაღის დემონსტრირებას.”²⁴

გ.ა. ვლადიმეროვი თავის ნაშრომში ცდილობს იმის დასაბუთებას, რომ იარაღი რაც არ უნდა სათამაშო იყოს, ის მაინც ქმნის ყაჩაღობის შემადგენლობას, მაგრამ არა იარაღის ან სხვა საგნის გამოყენებით ჩადენილს, არამედ ყაჩაღობას დამამძიმებელი გარემოებების გარეშე.

გ.ა. ვლადიმეროვს მიაჩნია, “რომ საგანი მხოლოდ ფორმით იმიტირებული ეჩვენება ნამდვილ იარაღად მხოლოდ დაზარალებულს, თუმცა სუბიექტური შეხედულება დაზარალებულისა, რომელიც არ პოულობს საფუძველს ობიექტურ სინამდვილეში, არ შეიძლება დაედოს საფუძვლად დამნაშავეს ბრალდებას მოქმედების შესრულებაში, რომელიც არ შედის მის განზრახვაში და ობიექტურად არ შეიძლებოდა მომხდარიყო მასთან ძალადობის იარაღის არ არსებობის გამო”.²⁵

ამ მხრივ საინტერესოა სასამართლო პრაქტიკიდან მოყვანილი მაგალითები. ასე მაგალითად, მ-მ გააჩერა ქუჩაში

²⁴ გ.ა. ვლადიმეროვის დასახელებული ნაშრომი. გვ. 197

²⁵ გ.ა. ვლადიმეროვის დასახელებული ნაშრომი. გვ. 197

60 წლის ქალი ლ. და ხის სათამაშო პისტოლეტის მექანიკით, მოსთხოვა ფული, შემდეგ გაჩხრიკა დაზარალებული, ფული ვერ უპოვა და გაუშვა ის. რამდენიმე ხნის შემდეგ მ. შეხვდა რ-ს და ღ-ს. დაემუქრა იმავე პისტოლეტით და მოსთხოვა ფული. ღ-მ განაცხადა, რომ ფული მას არა აქვს, ხოლო რ-მ მოუხმო დახმარებას.

სასაზღვრო სასამართლოს მიერ მ-ს ქმედება კვალიფიცი-რებულ იქნა, როგორც ყაჩაღობა იარაღით ან სხვა საგნის გამოყენებით. ასეთ კვალიფიკაციას არ დაეთანხმა რსფსრ-ს უმაღლესი სასამართლოს საგამომძიებლო საქმეთა სასა-მართლო კოლეგია და აღნიშნა: “საქმეზე დადგენილია, რომ მ-მ მოახდინა თავდასხმა ხის სათამაშო პისტოლეტის გამოყენებით, ვარაუდობდა რა თავისი მიზნის მიღწევას მხოლოდ ფსოქოლოგიური ეფექტის გზით. ამავე დროს მ-ს არ ჰქონდა განზრახვა გამოეყენებინა პისტოლეტის მაკეტი დანაშაულის იარაღად, მაგალითად, დარტყმისათვის, ის ფაქ-ტი, რომ დაზარალებულნი თვლიდნენ, რომ მათ ემუქრებოდა ნამდვილი პისტოლეტით, არ შეიძლება ჩაითვალოს მ-ს მოქმედების 146-ე მუხლის მეორე ნაწილის “ბ” პუნქტით დაკვალიფიცირების საფუძვლად.”²⁶ (აქ იგულისხმება 1960 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლი ყაჩაღობა ჩადენილი იარაღის ან სხვა საგნის გამოყენებით - რ.კ.)

ამდენად, უმაღლესმა სასამართლომ მ-ს ქმედება შეაფასა როგორც ყაჩაღობა დამამძიმებელი გარემოებების გარეშე. პრინციპში ასეთივე აზრი იყო გამოთქმული 1966 წლის 22 მარტის რსფსრ-ს უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის დადგენილებაში “სასამართლო პრაქტიკის ძარცვისა და ყაჩა-ღობის საქმეებზე”: “თუ დამნაშავე ემუქრებოდა უვარგისი

²⁶ «Бюллетень Верховного Суда РСФСР» 1965 г. №11. стр.6

იარაღით ან იარაღის მაკეგით, მაგ: სათამაშო პისტოლეტით, ხმლით და ა. შ. სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში სხეულის დაზიანების მიყენების განზრახვის გარეშე, მისი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირებულიყო, როგორც ყაჩაღობა”.

ცეცხლსასროლი იარაღით შეიარაღებული პირის მიერ ყაჩაღობის ჩადენისას საქ-ოს სსკ-ის 179-ე მუხლს დაემატება სსკ-ის 236-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილები, რაც საბოლოო ჯამში იძლევა დანაშაულის, როგორც ყაჩაღობად ისე იარაღის უკანონო შენახვა-გარებად დაკვალიფიცირების საშუალებას.

მიგვაჩნია, რომ 179-ე მუხლში უნდა იქნეს გათვალისწინებული ისეთი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, როგორიცაა ყაჩაღობის ჩადენა იარაღის ან სხვა საგნის გამოყენებით.²⁷ ვინაიდან საქ-ოს სსკ-ის 236-ე მუხლი არ ითვალისწინებს ისეთი იარაღის შეძენას და გარებას, როგორიცაა გლუვლულიანი სანადირო თოფი. აქედან გამომდინარე ზემოთ ხსენებული იარაღის გამოყენების დროს არ გვექნება სსკ-ის 236-ე მუხლის გამოყენების საფუძველი. ამ შემთხვევაში დანაშაულის კვალიფიკაცია იქნება მხოლოდ სსკ-ის 179-ე მუხლი, რომელიც არასაკმარისად აღწერს ჩადენილ ქმედებას ანუ თოფის გამოყენება რჩება კვალიფიკაციის გარეშე.²⁸ მართალია სსკ-ის 179-ე მუხლის დისპოზიცია გულისხმობს იარაღის ან სხვა საგნის გამოყენებას, (ვინაიდან სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა ხშირ შემთხვევაში

²⁷ რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 162-ე მუხლის მეორე ნაწილის “გ” პუნქტი ითვალისწინებს ყაჩაღობის ჩადენას იარაღის გამოყენებით. იგი ასეა ჩაწერილი: “Разбой, совершенный с применением оружия или предметов, используемых в качестве оружия.”

²⁸ სანადირო თოფი სისხლის სამართლის კოდექსის 236-ე მუხლის ფარგლებს გარეთ იმიტომ დარჩა, რომ არის გლუვლულიანი ანუ მას არა აქვს ე.წ. “ნარეზი”, როგორც მაგალითად ავტომატს, შაშხანას, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ თუ ყაჩაღობის დროს გამოიყენეს სანადირო თოფი ის არ ჩაითვლება იარაღად.

იარაღის ან სხვა საგნის გამიყენებით ხდება) მაგრამ იმისათვის, რომ დისპოზიცია დეტალურად აღწერდეს ქმედებას, საჭიროა იარაღის ან სხვა საგნის ცალკე მაკვალიფიცირებელ ნიშნად გამოყოფა.

ყაჩაღობის დროს, მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ ვის ეკუთვნის ნივთი, რომლის დაუფლება მისაკუთრების მიზნით მოითხოვა თავდამსხმელმა. ისე, უმეტეს შემთხვევაში, ძალადობა მიმარ-თულია ნივთის მესაკუთრის მიმართ, თუმცა შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ძალადობას სხვის (მეზობლის, ნათესავის) მიმართაც.

აღნიშნულის საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ ერთ-ერთ ყაჩაღობის ფაქტს, რომელიც განიხილა ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ, და გაარკვია შემდეგი:

რ.ლ-მ 2001 წლის 10 ნოემბერს, ნასვამ მდგომარეობაში მყოფმა, განიზრახა ზუგდიდის რაიონის სოფ.კორცხელში (ბაშის უბანი) მცხოვრებ ნ-ბ-ზე ყაჩაღური თავდასხმა. ამ უკანასკნელის კუთვნილი თანხის-ასი (100) ლარის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. განზრახვის სისრულეში მოსაყვანად, იგი ამავე დღეს, დაახლოებით 21 საათზე, მივიდა ნ-ბ-ს სახლში, შეაღწია შიგნით, სადაც ოთახში იმყოფებოდა ნ.ბ.-ს ნათესავი, მწოლიარე მდგომარეობაში მყოფი, 1933 წელს დაბადებული გ.ბ., მას რ.ლ-მ მოკვლის მუქარით მოსთხოვა ნ.ბ.-ს კუთვნილი თანხის-ასი (100) ლარის გადაცემა, მაგრამ გ.ბ-მ უარი უთხრა, რამდენადაც მისთვის არ იყო ცნობილი, თუ სად ინახებოდა ხსენებული თანხა. გ.ბ-ს მხრიდან ფულის გადაცემაზე უარის თქმის შემდეგ, რ.ლ-მ მის მიმართ გამოიყენა სიციოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა-გადმოათრია ლოგინიდან, დაუწყო ცემა თავის არეში და სხეულის სხვადასხვა ადგილას, შემდეგ გაათრია

სახლიდან გარეთ, თხილნარში, სადაც კვლავ გააგრძელა მისი ცემა, მაგრამ როდესაც ვერც ამ გზით მიიღო 100 ლარი, დაგოვა იგი და შემთხვევის ადგილიდან მიიშალა.

სასამართლოს განაჩენით, რ.ლ. ცნობილი იქნა დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის მეორე ნაწილის “გ” პუნქტით და მიესაჯა თავისუფლების აღკვეთა 7 წლის ვადით, სასჯელის მკაცრი რეჟიმის სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მოხდით.²⁹

როგორც ვნახეთ, დაზარალებული აღმოჩნდა არა ნივთის მესაკუთრე, არამედ, მესაკუთრის ნათესავი. მიუხედავად ამისა, ქმედება უნდა დაკვალიფიცირებულიყო ყაჩაღობად და დაკვალიფიცირდა კიდეც.

ყაჩაღობის ცნებიდან გამომდინარე, მისთვის აუცილებელია მინიმუმ ორი ნიშნის არსებობა, მხოლოდ პირველი ნიშნის არსებობის შემთხვევაში ძნელი დასადგენია, ჰქონდა თუ არა თავდამსხმელს ნივთის მისაკუთრების მიზანი. აქ აუცილებელია გაირკვეს თავდამსხმელის განზრახვა და არა დაზარალებულის წარმოდგენა ამ თავდასხმაზე.

მაგ. ქუჩაში მიმავალ ავტომანქანას წინ გადაუდგა ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით შეიარაღებული პირი და გააჩერა ის.

ამ შემთხვევაში პირის ქმედება არ შეიძლება ჩაითვალოს ყაჩაღობად, ვინაიდან პროცესუალური მოქმედებით (დაკითხვა) შეუძლებელია თავდამსხმელის განზრახვის დადგენა. თუ დადგინდა, რომ მას ჰქონდა ნივთის მისაკუთრების განზრახვა, (მაგ., აღიარა ჩადენილი ქმედება) მაშინ მისი ქმედება დაკვალიფიცირდება, როგორც დამთავრებული ყაჩაღობა.

კანონში ჩაწერილია, რომ თავდასხმას თან უნდა ახლდეს ნივთის მისაკუთრების მიზანიც, ამდენად, მარტო თავდასხმა არ

²⁹ გუგუნიძის რაიონული სასამართლოს არქივი

შეიძლება ჩაითვალოს ყაჩაღობის, ე.ი. დანაშაულის შემადგენლობის ნიშნად, ხოლო თუ პროცესუალური მოქმედებებით დადგინდა, რომ თავდამსხმელს ნივთის მისაკუთრების მიზანი ჰქონდა, მაშინ პირველი ნიშნის არსებობა იძლევა ქმედების ყაჩაღობად დაკვალიფიციერების საფუძველს.

აღვილი შესაძლებელია, გემოთ ხსენებულ მაგალითში თავდამსხმელმა თავისი მოქმედებით (თავდასხმით და ავტომატური გაჩერებით) ხელი შეუწყო სხვა დანაშაულის ჩადენას და პროცესის მწარმოებელი ორგანოს ყურადღება გადაიტანოს სხვა მიმართულებით.

ამდენად, თუ დადგინდა, რომ პირს მართლაც ჰქონდა ასეთი მიზანი, ის დაისჯება, როგორც დამხმარე, რომლის ქმედებაც იყო ფიზიკური დახმარება, რაც გამოიხატება დანაშაულის ჩადენის დაბრკოლების აცილებაში.

ახლა ისმის კითხვა: შესაძლებელია თუ არა გემოთ ხსენებულ მაგალითში აღნიშნული ქმედება შეიცავდეს ყაჩაღობის ჩადენის მცდელობის ნიშნებს და საერთოდ, შეიძლება თუ არა ყაჩაღობას ჰქონდეს მცდელობა? ჩვენი აზრით, არა. ვინაიდან სისხლის სამართლის კოდექსის 19-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით: **“დანაშაულის მცდელობად ითვლება განზრახი ქმედება, რომელიც თუმცა უშუალოდ, მიმართული იყო დანაშაულის ჩასადენად, მაგრამ დანაშაული ბოლომდე არ იქნა მიყვანილი.”** დამნაშავის ნებისგან დამოუკიდებელი ვითარების გამო.

როგორც ვიცით, მცდელობა მოიცავს მზადებას და განსხვავდება მისგან განვითარების უფრო მაღალი დონით, დანაშაულებრივ შედეგთან უფრო მიახლოებით, მზადების შემდგომ ქმედების უფრო განვითარებით. სისხლის სამართლებრივ ლიგერაგურაში განასხვავებენ დამთავრებულ და

დაუმთავრებელ მცდელობას. კანონი ასეთ დეფინიციას არ იძლევა. მცდელობის შემთხვევაში შეიძლება ქმედება ვერ იქნეს მიყვანილი ბოლომდე ან იგი მიყვანილ იქნას ბოლომდე, მაგრამ შედეგი ვერ იქნეს მიღწეული მიუხედავად დანაშაულის ამსრულებლის სურვილისა და სწრაფვისა, მაგრამ ყველა შემთხვევაში, როდესაც დანაშაულის ჩამდენი რეალიზაციას გაუკეთებს მის დანაშაულებრივ განზრახვას, გამოიყენებს მზადებით შექმნილ გარემოებებს, მაგრამ მისი სურვილის საწინააღმდეგოდ ვერ მიაღწევს მიზანს-დანაშაულებრივ შედეგს, სახეზეა დანაშაულის ჩადენის მცდელობა. ეს ის არის, რაც საკმარისია დანაშაულებრივი ქმედების სსკ-ის მე-19 მუხლის პირველ ნაწილზე დაყრდნობით სსკ-ის კერძო ნაწილის მუხლით დაკვალიფიცირობისათვის.

რაც შეეხება დანაშაულზე ხელის აღებას, იგი შესაძლებელია როგორც მომზადების, ისე მცდელობის სტადიაზე. მცდელობის დროს ერთმანეთისაგან უნდა იქნეს გარჩეული დამთავრებული და დაუმთავრებელი მცდელობის შემთხვევები. დაუმთავრებული მცდელობის დროს ხელის აღება დანაშაულზე გამოიხატება სუბიექტის პასიურობით, პირი აღარ აგრძელებს დანაშაულებრივ საქმიანობას.

დამთავრებული მცდელობის დროს ხელის აღება მხოლოდ აქტიური მოქმედებით გამოიხატება (ქმედითი მონაწილეობა).

მზადების შემდეგ დანაშაულის განვითარებამ შეიძლება მიაღწიოს სამი შედეგიდან ერთ-ერთს: მცდელობას, ბოლომდე მიყვანაზე ნებაყოფლობით ხელის აღებას ან დამთავრებულ დანაშაულს. ეს სამივე ალტერნატიული შედეგია. მათგან მხოლოდ ერთის არსებობაა შესაძლებელი ერთ ქმედებაში.

როგორც ვნახეთ, ქმედება უშუალოდ მიმართული უნდა იყოს დანაშაულის ჩასადენად. აქედან გამომდინარე, განსა-

ხილველ მაგალითში, აგრეთვე, დასადგენია, იყო თუ არა პირის ქმედება მიმართული დანაშაულის, კონკრეტულად ყაჩაღობის ჩასადენად, რისი დადგენაც თითქმის შეუძლებელია.

განსხვავებულად არის განხილული საქ-ოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის დადგენილებაში მცდელობის საკითხი. იქ აღნიშნულია, რომ “თუ დამნაშავემ ვერ მოასწრო ძალადობის ან მუქარის განხორციელება, ის პასუხს აგებს ყაჩაღობის მცდელობისათვის.”³⁰

მიუხედავად დადგენილების გამოყენების ვალდებულებისა (სასამართლოებისათვის) ჩვენ ვერ გავიზიარებთ აღნიშნულ ფორმულირებას და დამატებით მოვიყვანთ ერთ მაგალითს: წულაძე, რომელიც არის მუქარი, პოლიციამ დააკადა მაშინ, როცა მან შეიარაღებულმა, ყაჩაღობის მიზნით შეაღწია ბახგაძის სახლში, მაგრამ მან ვერ მოასწრო ქესგით ეჩვენებინა ბახგაძისათვის ნივთის გადაცემის მოთხოვნა. თუ უზენაესი სასამართლოს პლენუმის დადგენილებას დავეყრდნობით, აღნიშნულ შემთხვევაში წულაძის ქმედება იქნება ყაჩაღობის მცდელობა.

ჩვენი აზრით, ეს არ იქნება სწორი, ვინაიდან, მართალია წულაძეს ჰქონდა ნივთის დაუფლების მიზანი და განახორციელა თავდასხმა, მაგრამ, როგორც დამარაღებულისათვის, ისე პოლიციისათვის თავდასხმის მიზანი უცნობია. ამდენად, წულაძემ თავისი ქმედებით შეასრულა 179-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დისპოზიციის პირველი ნიშანი. ისე, საინტერესოა შეძლებს კი სასამართლო ამ კონკრეტულ შემთხვევაში წულაძის განმრავლის დადგენას, ხომ შეიძლება მას ჰქონოდა ბახგაძის შეშინების ან თუნდაც მოკელის მიზანი.

თუ ქმედება შეიცავს მინიმუმ ორ ნიშანს მაინც, ის დამთავ-

³⁰ საქ-ოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის 1996 წლის 2 აპრილის №2 დადგენილება.

რებული ყაჩაღობაა, ხოლო თუ მარგო ადგილი აქვს თავდასხმას და თავდამსხმელის განზრახვა დაუდგენელია, მაშინ ის საერთოდ არ არის ყაჩაღობა (განზრახვის დადგენამდე) და მასში უნდა ვეძებოთ სხვა დანაშაულის ნიშნები, თუნდაც იარაღის უკანონო გარეხა და ა.შ.

ზემოთ უკვე ვისაუბრეთ იმაზე, რომ ყაჩაღობას, როგორც ფორმალური შემადგელობის დანაშაულს არა აქვს მცდელობა, იგი შეიძლება მზადებით დაიწყოს და ყოველგვარი მცდელობის გარეშე, ანუ პირდაპირ დამთავრებულ დანაშაულად იქცეს.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას დანაშაულის მომზადებისათვის,³¹ მიუხედავად ამისა, სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის მომზადებისათვის, პირს ვერ მივეცემთ სისხლის სამართლის პასუხისმგებებაში შემდეგი გარემოების გამო.

სისხლის სამართლის კოდექსის მე-18 მუხლის, მეორე ნაწილით, *“სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაწესებულია მხოლოდ განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის მომზადებისათვის”* ამავე კოდექსის მე-12 მუხლის, მეოთხე ნაწილით კი *“განსაკუთრებით მძიმეა ისეთი განზრახი დანაშაული, რომლის ჩადენისათვის ამ კოდექსით გათვალისწინებულია სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთა ათ*

³¹ მოქმედი კანონმდებლობა სასჯელს იყენებს დანაშაულის ჩასადენად მზადებისათვის. დანაშაულებრივი საქმიანობის პირველ დასჯად სგადიას მოსამზადებელი ქმედება წარმოადგენს. საქ-ოს სსკ-ის მე-18 მუხლის თანახმად *“დანაშაულის მომზადებად ითვლება დანაშაულის ჩადენისათვის პირობების განზრახ შექმნა”*. აქედან გამომდინარე, დანაშაულის ჩასადენად მზადებად, რომ დაკვალიფიცირდეს ქმედება ეს უნდა იყოს გამოკვეთილად ასახული პროცესუალურ დოკუმენტებში, რომ დანაშაული არ არის და ქმედება მზადების ფარგლებს არ გასცილებია ეს იმას ნიშნავს, რომ პირმა დანაშაულის ჩასადენად შექმნა პირობები. მაგ., ყალბი ფულის დასამზადებელი ხელსაწყოთა გაკეთება. აღნიშნულ შემთხვევაში სახეზეა დანაშაულის ჩასადენად საშუალებების გამოჩვენება და პირობების შექმნა, რომელთაგან ერთ-ერთის დადგენა მაინც საჭიროა ქმედების დანაშაულის ჩადენისათვის მზადებად დაკვალიფიცირებისათვის.

წელზე მეტი ვადით ან უვადო თავისუფლების აღკვეთა”, ხოლო სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის I ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას-ვადით სამიდან ათ წლამდე.

ამდენად, როგორც უკვე ვთქვით, პირს, სსენებული მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის მომზადებისათვის, პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება. ეს დებულება, კანონის კონსტრუქციიდან გამომდინარეობს და საეცებით უჩვეულო შემთხვევაა.

მაგალითად: ინჯიამ შეიგყო, რომ ვაზ-2106 მარკის ავტომანქანას აეროპორტიდან ერთ-ერთ ბანკში უნდა გადაეტანა 3000 აშშ. დოლარი.

ის შეიარაღდა, (გლუვლულიანი სანადირო თოფით) ჩაჯდა საკუთარ ავტომანქანაში და დაიწყო იმ საეარაუდო მარშუტით მოძრაობა, სადაც ფულიან ავტომანქანას უნდა გამოეელო. მიუხედავად მთელი ღლის ძეხნისა, ამ მანქანას ვერ მიაგნო. ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე, საღამოს ის დააკავა პოლიციამ.

საინტერესოა, როგორი იქნება ჩადენილი ქმედების სამართლებრივი შეფასება? ჩვენი აზრით, ეს არის ყაჩაღობის მომზადება და აქვე გავიშეორებთ იმას, რომ ხსენებულ მაგალითში ჩადენილი ქმედების გამო, ინჯიას პასუხისგებაში მიცემის არავითარი შესაძლებლობა არ არსებობს. (სსსკ 28-ე მუხლის I ნაწილის “ბ” პუნქტი) მაშინ, რა ღონისძიებები უნდა იქნას გატარებული სამართალდამცავი ორგანოების მიერ, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ასეთი დანაშაულების ჩადენა? თუ დანაშაული მზადების სტადიაზე არ იქნა აღკვეთილი, მაშინ შეიძლება მივიღოთ ძალიან მძიმე შედეგი.

ჩვენი აზრით, პირველი, რაც უნდა გაკეთდეს, ეს არის

საკანონმდებლო შესწორების შეტანა სისხლის სამართლის კოდექსში, ანუ სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის I ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება უნდა გამოცხადდეს განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულად, რათა პირის ქმედება მისი მზადების პროცესში იქნას აღკვეთილი და პირი კი დასჯილი, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დღეს არსებული კანონით, სამართალდამცავი ორგანოები იძულებულნი არიან, დაკვირვება აწარმოონ დანაშაულის მზადებაში ეჭვმიტანილ პირზე და სანამ ის არ ჩაიდენს ხსენებული მუხლის ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედების პირველ ნიშანს. (თავდასხმას სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, რასაც იგი გამოხატავს დაზარალებულისათვის უეცრად მოთხოვნის წაყენებაში ნივთის გადაცემის შესახებ) ის არ დააკავონ.

ჩვენ უკვე ვთქვით, რომ თავდასხმა არის ძალადობასთან დაკავშირებული მოქმედება. ძალადობაც ასევე მოქმედებაა, რომელიც დაზარალებულზე ახდენს ფიზიკურ და ფსიქიკურ ზემოქმედებას (მაგ., ოჯახის წევრის სიცოცხლის მოსპობის მუქარა და სხვა.).

ვთქვათ, ყაჩაღობის დროს თავდამსხმელმა დაზარალებულს მიაყენა ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება, რომელიც სახიფათოა სიცოცხლისათვის, მაგრამ ქმედება დაკვალიფიცირდა ყაჩაღობად და ადგილი არ ჰქონია შესაგყვისი დამატებითი მუხლით ქმედების კვალიფიკაციას, ვინაიდან ყაჩაღობის შემადგენლობაში იგულისხმება ზემოთ ხსენებული დანაშაულის ნიშანიც. ძველი სისხლის სამართლის კოდექსის 146-ე მუხლი, ახალი სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლისაგან განსხვავებით, სხეულის (ჯანმრთელობის) მძიმე დაზიანებით ჩადენილ ყაჩაღობას, ცალკე მაკვალიფიცირებელ ნიშნად გამოყოფდა. დღეს მოქმედი სისხლის სამართლის

კოდექსის 179-ე მუხლი ასეთ მაკვალიფიცირებელ ნიშანს არ იცნობს. ამიგომ საგამომძიებლო და სასამართლო პრაქტიკაში ჰშირია შემთხვევები, როცა ყაჩალობის დროს მიყენებული სხეულის (ჯანმრთელობის) მძიმე დაზიანება არ კვალიფიცირდება სხვა დამატებითი მუხლებით, რადგან მიჩნეულია, რომ სხეულის (ჯანმრთელობის) მძიმე დაზიანება ყაჩალობის შემადგენლობაშია. მართალია, ყაჩალობის დისპროპორციამი მითითებულია ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისათვის საშიშ ძალადობაზე, მაგრამ ყველა ძალადობა არ იწვევს სხეულის მძიმე დაზიანებას. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა არის მოქმედება, ხოლო სხეულის (ჯანმრთელობის) მძიმე დაზიანება კი მოქმედების (ძალადობის) შედეგი. ამდენად, სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა და ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება არ არის იდენტური ცნებები. დღევანდელი კანონმდებლობის სუსტ მხარედ უნდა ჩაითვალოს ის, რომ სხეულის მძიმე დაზიანება არ არის გათვალისწინებული 179-ე მუხლში ცალკე მაკვალიფიცირებელ ნიშნად.

ახალი სსკ-ის 179-ე მუხლის დისპროპორცია არ განსხვავდება ძველი კოდექსის მუხლის დისპროპორციისაგან და მიუხედავად იდენტურობისა, მათი შინაარსი სხვანაირად იქნა ინტერპრეტირებული ანუ ახალი კოდექსის 179-ე მუხლის დისპროპორციის შემადგენლობაში იგულისხმება ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანებაც.

თუ კანონმდებელს სურდა, რომ სხეულის (ჯანმრთელობის) მძიმე დაზიანება ყაჩალობის შემადგენლობაში ყოფილიყო, მაშინ ის სსკ-ის 179-ე მუხლში ცალკე მაკვალიფიცირებელ ნიშნად უნდა გაეთვალისწინებინა. მაშინ, როცა ქვეყანაში არ არსებობს ოფიციალური კომენტარი სსკ-ის, ძნელი დასადგენია სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა სხეულის (ჯანმრთელობის)

მძიმე დაზიანებას მოიყვას თუ არა. გარდა ამისა ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ყაჩაღობის დროს ჩადენილია ანგარებით და განეკუთვნება მძიმე დანაშაულთა კატეგორიას, ამიგომ მიგვაჩნია, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით უფრო სხეანაირი მიდგომაა საჭირო.

თუ ყაჩაღობის დროს ადგილი ექნება ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებას, მაშინ ყაჩაღობასთან ერთად გვექნება სსკ-ის 117-ე მუხლის შესაბამისი ნაწილებითა და პუნქტებით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა.³²

რაც შეეხება ჯანმრთელობის მსუბუქ და ნაკლებად მძიმე დაზიანებას, ის იგულისხმება ყაჩაღობის შემადგენლობაში დაღმაგებით სსკ-ის 118-ე და 120-ე მუხლებზე მითითება არ არის საჭირო. თუ სხეულის დაზიანებას სიკვდილი მოჰყვა, მაშინ ყაჩაღობას დაემატება შესაბამისი მუხლი (სისხლის სამართლის კოდექსის 119-ე მუხლი-ჯანმრთელობის დაზიანება სასიკვდილო შედეგით). მაგრამ ადამიანის სიკვდილის მიუხედავად ყველა შემთხვევაში ეს მუხლი არ გამოდგება. მაგ. ჟორდანიამ მოკლა ბაკურაძე ქონების დაუფლების მიზნით თავდასხმის დროს, რადგან ბაკურაძე შეეცადა წინააღმდეგობა გაეწია მისთვის, ამ შემთხვევაში ჟორდანიამ პასუხი უნდა აგოს ყაჩაღობისათვის და ანგარებით განზრახ მკვლელობისათვის.

სისხლის სამართლის კოდექსის 119-ე მუხლის გამოყენებაზე უფრო ზუსტად ქვემოთ გვექნება მსჯელობა.

სისხლის სამართლის კოდექსის 117-ე მუხლის პირველი ნაწილი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას, ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანებისათვის. ეს მუხლი ითვალისწინებს იმ მძიმე დაზიანებას, რომელიც სახიფათოა სიცოცხლისათვის ანდა

³² ასეთსავე აზრს გამოთქვამენ მ.ლეკვეიშვილი და გ.მამულაშვილი "პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის" (კომენტარი) თბ.1999 წ.გვ.32

გამოიწვია მხედველობის, სმენის, მეტყველების ან რომელიმე ორგანოს ან მისი ფუნქციის დაკარგვა, ფსიქიკური ავადმყოფობა, ორსულობის შეწყვეტა, სახის წარუშლელი დამახინჯება ან ჯანმრთელობის სხვაგვარი დაზიანება, რომელიც სასიფათოა სიცოცხლისათვის და დაკავშირებულია საერთო შრომისუნარიანობის მყარ, არანაკლებ ერთი მესამედის დაკარგვასთან, ან წინასწარი შეცნობით პროფესიული შრომისუნარიანობის დაკარგვასთან.

როგორც ვხედავთ, ჯანმრთელობის კატეგორიის დაზიანების რეაზე მეტი მაკვალიფიცირებელი ნიშანია ჩამოთვლილი, რომელთაგან ნებისმიერს შეუძლია გამოიწვიოს სიკვდილი. თუმცა გააჩნია კონკრეტულ სიტუაციას, მაგალითად, თუ დაზარალებულზე მიყენებული დაზიანების შედეგად კუჭმა ან თირკმელმა დაჰკარგა ფუნქცია, რამაც გამოიწვია სიკვდილი. მკვლელობის დროსაც, რომელიმე ან ყველა ორგანოს ფუნქციის მოშლა იწვევს სიკვდილს. ქმედების კვალიფიკაციისათვის, ამ შემთხვევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ქმედების სუბიექტურ შემადგენლობას, კერძოდ, დანაშაულის ჩადენის განზრახვას. თუ პირს ჰქონდა მიზანი ყაჩაღობის ჩადენის და ამ დროს ძალადობის გამოყენებით დაზიანება მიაყენა დაზარალებულს, მაგრამ შემდგომ სიტუაცია ისე განვითარდა, რომ დაზიანება სიკვდილში გადაიზარდა, ყაჩაღობასთან ერთად სახეზე იქნება სისხლის სამართლის კოდექსის 119-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული (ჯანმრთელობის დაზიანება სასიკვდილო შედეგით).³³

ახლა კი განვიხილოთ ის საკითხი, თუ როგორი ძალადობაა საშიში სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის.

³³ ალ. კვაშილავა - დანაშაულის კვალიფიკაციის თეორიული პრობლემები და სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის მიმოხილვა. თბ. 2002 წ. გვ. 188.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმმა 1996 წლის 2 აპრილის №2 დადგენილებაში აღნიშნა, რომ “სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა ყოველთვის არ გულისხმობს სხეულის მძიმე დაზიანებას ან რაიმე სხვა რეალურ შედეგს, სიცოცხლისათვის საშიშროება – ეს ძალადობის თვისებაა. სიცოცხლისათვის საშიშია, თუ მან შექმნა სიკვდილის დადგომის საფრთხე, ობიექტურად შესაძლებელი გახადა ასეთი შედეგი.” მაგალითად, ქვის თავში ჩარტყმა ან ადამიანის უმწეო მდგომარეობაში ჩასაგდებად მის ორგანიზმში ძლიერმოქმედი ნივთიერების შეყვანა, იმის მიუხედავად, მოჰყვება თუ არა მათ რაიმე შედეგი (სიკვდილი, სხეულის მძიმე დაზიანება) ჩაითვლება სიცოცხლისათვის საშიშ ძალადობად, რადგან ასეთი ძალადობის შედეგად სიკვდილის დადგომა რეალურად შესაძლებელია. ამასთან, ყაჩაღური თავდასხმის დროს განხორციელებული სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა მხოლოდ ყაჩაღობით იმ შემთხვევაში დაკვალიფიცირდება, როცა ძალადობას სიკვდილი არ მოჰყოლია და ასეთი შესაძლებელი შედეგის მიმართ არაპირდაპირი განზრახვა არსებობდა. ხოლო, როდესაც სასიკვდილო შედეგი დადგა, ანდა, როცა მართალია, დაზარალებული არ მოშვედარა, მაგრამ დამნაშავეს ძალადობის განხორციელების დროს არა მარტო შეგნებული ჰქონდა სიკვდილის დადგომის შესაძლებლობა, არამედ სურდა კიდევ ასეთი შედეგი, ქმედება დანაშაულთა ერთობლიობით დაკვალიფიცირდება ყაჩაღობისა და განზრახ მკვლელობის შესაბამისი მუხლებით.

ჯანმრთელობისათვის საშიშია ძალადობა, რომელმაც ჯანმრთელობა რეალურად დააზიანა (სხეულის მძიმე, ნაკლებად მძიმე ან მსუბუქი დაზიანება ჯანმრთელობის თუნდაც ხანმოკლე მოშლით) ანდა, რასაც მართალია არ გამოუწვევია

ჯანმრთელობის მოშლა, მაგრამ განსორციელების პროცესში შექმნა რეალური შესაძლებლობა ჯანმრთელობის დაზიანებისათვის.

ის საკითხი, შეიქმნა თუ არა ობიექტურად სიკვდილის ან ჯანმრთელობის დაზიანების შესაძლებლობა, სასამართლომ საქმის კონკრეტულ გარემოებათა ერთობლიობაში განსილვისა და შეფასების შედეგად უნდა გადაწყვიტოს. კერძოდ, უნდა გაითვალისწინოს ფიზიკური ზემოქმედების ადგილი (სიცოცხლისათვის მნიშვნელოვან ადგილებში – თავი, მუცლის არე, იყო დაზიანებანი მიყენებული თუ არა), საშუალება (იარაღი, მუშტი, ქვა, ჯოხი) და სხვა ფაქტობრივი გარემოებანი. სიცოცხლისათვის საშიშ ადგილებში დაზიანებათა მიყენება, უმეტეს შემთხვევაში განიხილება, როგორც სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა.

სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის გამოყენების მუქარა გულისხმობს დაზარალებულზე ფსიქიკურ ზემოქმედებას იმაში ღარწმუნების მიზნით, რომ წინააღმდეგობის გაწევის შემთხვევაში დაუყონებლივ მოკლავენ ან ჯანმრთელობას დაუზიანებენ.

იმისათვის, რომ მოხდეს ქმედების სწორი კვალიფიკაცია, საჭიროა ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც განსაზღვრავს მიყენებული დაზიანების ხარისხს. სასამართლო მედიცინაში სხეულის დაზიანების ხარისხის განსაზღვრისათვის მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული:

1. დაზიანების მიყენების მომენტში სიცოცხლისათვის მისი საშიშროება.
2. ავადმყოფური პროცესის სიმძიმე და მისი მდგომარეობის ხანგრძლივობა, რომელიც უშუალოდ დაკავშირებულია დაზიანებასთან.

3. მიძიმე შედეგები დაზიანების გამოსავალში (მაგ. ჩასახვის უენარობა, სმენის, მხედველობის დაკარგვა და ა.შ.)
4. შრომის უნარის მყარი დაკარგვა.³⁴

გემოთ ჩამოთვლილი დაზიანებების მიმართ ცალკე მუხლის გამოუყენებლობა და მათი ყაჩაღობის შემადგენლობაში განთავსება არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონის ძლიერ მხარედ, ეს უბრალოდ, რამდენიმე დანაშაულის ერთ დანაშაულში გაერთიანების მცდელობაა, რაც საბოლოო ჯამში არ იძლევა ჩადენილი ქმედების ცალკე დაკვალიფიცირების საშუალებას.

რაც შეეხება სხეულის მსუბუქ დაზიანებას (რომელიც მიყენებულია სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის გამოყენების გარეშე) და რომელსაც არ გამოუწვევია ჯანმრთელობის შერყევა და რომელსაც არ მოჰყოლია შრომისუნარიანობის უმნიშვნელო დაკარგვა, კი, მაშინ მათი მიყენება ან მუქარა მსგავსი ქმედებისა ნივთის დაუფლების მიზნით თავდასხმისას, არ ქმნის ყაჩაღობის შემადგენლობას, რადგან ეს სახე ძალადობისა არ წარმოქმნის საშიშროებას დაზარალებულის ჯანმრთელობისათვის და ამიტომ შეადგენს ძალადობრივი ძარცვის ნიშანს.

საგამომძიებლო და სასამართლო პრაქტიკის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ პრაქტიკოსი მუშაკები ყოველთვის არ უთმობენ სათანადო ყურადღებას ნივთის დაუფლების დროს მიყენებული ძალადობის სიმძიმის ხარისხის განსაზღვრას. სშირად შესაბამის პროცესუალურ დოკუმენტებში არ არის მითითებული, წარმოადგენდა თუ არა გამოყენებული ძალადობა საშიშროებას დაზარალებულის ჯანმრთელობისათვის, თუ გამოიხატა სხეულის მსუბუქ დაზიანებაში, რომელიც არ გამოიწვევს ჯანმრთელობის შერყევას. მაგ. გუგდიდის რაიონული სასამართლოს

³⁴ თ.გორდელაძე-სასამართლო მედიცინა. თბ. 1998 წ. გვ. 192-193

განაჩენში კ-ს საქმეზე მოსამართლემ გამოარქვია, რომ კ-მ დაზარალებულს ყელზე მოხვია ხელი, გამოიყენა მის მიმართ ძალადობა, მაგრამ ვინაიდან დაზარალებულს არ აღენიშნებოდა დაზიანება, მოსამართლე არ დაინგერესებულა ძალადობა იყო თუ არა საშიში ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისათვის. სხვათა შორის მიყენებული ძალადობის სიმძიმის საკითხის გადაუწყვეტლად შეუძლებელია საკითხის გადაწყვეტა ქმედების კვალიფიკაციაზე.

პრაქტიკაში არსებობს ისეთი შეცდომები, როდესაც თავდასხმას აკვალიფიცირებენ ძარცვით და არა ყაჩაღობით. მაშინაც კი როცა თავდასხმას თან ახლავს დაზარალებულზე მიყენებული სხეულის მსუბუქი დაზიანების შედეგად ჯანმრთელობის შერყევა.

მაგალითად, გ-ს და ს-ს ქმედებანი დაკვალიფიცირებული იყო ძარცვად. ისინი თავს დაესხნენ რა მ-ს, მისი ქონების გაგაცემის მიზნით, გ-მ ის წააქცია, ააგლიჯა ხელიდან საათი და ამოუღო ჯიბიდან ხელთათმანები, ს-მ წაქცეული მ-ს ჯიბიდან გაიტაცა მცირეკალიბრიანი თოფის ერთი კოლოფი ვაზნა, რის შემდეგ ორივე გაუჩინარდა. გამოყენებული ძალადობის შედეგად მ. ავამდყოფობდა ორი კვირის განმავლობაში.

სსრკ-ს უმაღლეს სასამართლოს პრენუმმა კვალიფიკაცია არასწორად მიიჩნია და მიუთითა “მტკიცება..., რომ ქონების გაგაცემისას ძალადობის გამოყენება არ იყო იმდენად საშიში, რომ ის განხილულიყო, როგორც ნიშანი ყაჩაღობისა, არ შეიძლება მიღებულ იქნეს სწორად ... მოცემულ შემთხვევაში, როგორც ჩანს სასამართლო – სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნიდან, თავდასხმის დროს დაზარალებულზე მიყენებულ იქნა სხეულის მსუბუქი დაზიანება, რასაც მოჰყვა ჯანმრთელობის შერყევა მცირე დროით. მაშასადამე, ძალადობა გამოყე-

ნებული მ-ს მიმართ არის საშიში ჯანმრთელობისათვის. ამაზე მოწმობს ძალაც, რითაც იყო მიყენებული დარცყმა თავში. ე. იყო წაქეუელი და დაკარგა გონი.”³⁵

ჩვენთვის ნათელია ის, რომ ყაჩალობის შემადგენლობა არ მოიცავს ნივთის დაუფლების მიზნით დაზარალებულის განზრახ მკვლელობას. მკვლელობასთან გაერთიანებული ყაჩალობის კვალიფიკაციის პრობლემების განხილვისას ისმება კითხვა, ხომ არ ჯდება დამნაშავის მოქმედება მხოლოდ განზრახ მკვლელობის ჩარჩოში, რომელიც ჩადენილია ანგარების მოტივით? კერძოდ ი.მ.კულბერგმა გამოთქვა აზრი, რომ “დაზარალებულის ქონების მიტაცება მკვლელობის გზით წარმოქმნის არა დანაშაულის ერთობლიობას, არამედ ერთ დანაშაულებრივ ქმედებას – მკვლელობა ანგარების განზრახვით.”³⁶ “თუმცა მსგავსი აზრი საეჭვოა მივიღოთ სწორად – აღნიშნავს ვ.ა.ვლადიმეროვი – და ყველაზე უფრო იმ მიზეზით, რომ ანგარებით მკვლელობა არ შემოიფარგლება ქონების გატაცებით, რადგან მკვლელობის ობიექტს წარმოადგენს ადამიანის სიცოცხლე, და არა საკუთრებასთან დამოკიდებულება. გარდა ამისა, ანგარებითი მკვლელობის ცნება შემოიფარგლება ქმედების გაცილებით ფართო წრით, ვიდრე მკვლელობა, გაერთიანებული მოკლულის ქონების გატაცებასთან.”³⁷

ლიგერატურაში გამოთქმულია საწინააღმდეგო აზრიც: ყაჩალობის შემადგენლობით შემოიფარგლება განზრახ მკვლელობა, თუ ის გამოდიოდა, როგორც დაზარალებულის ნივთის

³⁵ «Бюлетен верховного суда РСФСР» 1967 г. №5 стр.5-6

³⁶ «Советское государство и право» 1962 г. №11. стр.135

³⁷ Н.И.Ззагородников, Преступления против жизни, М.1961г. стр.123, С.В.Бородин, Квалификация убийства, М.1963г.стр.32, А.В.Наумов, Мотивы убийства, Волгоград 1969 г. Стр.29, В.А.Владимиров, Квалификация похищений личного имущества, 1974г. Стр.202

მითვისების საშუალება. ითვლება რა, რომ ყაჩაღობა, გაერთიანებული მკვლელობასთან, უნდა კვალიფიცირდებოდეს მხოლოდ, როგორც ყაჩაღობა დამამძიმებელ გარემოებებში, და არა ერთობლიობა ამ დანაშაულებისა. მაგალითად, ვ.დ.მენ-შაგინი აღნიშნავდა, რომ ასეთ შემთხვევებში “იქნება ხელოვნური მიცემა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში დანაშაულთა ერთობლიობით, რასაც არა აქვს არავითარი პრაქტიკული მნიშვნელობა სასჯელის განსაზღვრაში.”³⁸

ასეთ შეხედულებას არ ღებულობს ვ.ა.ელადიმიროვი “არ ვიგყვი უკვე იმაზე – წერს იგი – რომ ქმედების კვალიფიკაცია არ შეიძლება იყოს დამოკიდებული სასჯელზე, ასეთი რეკომენდაცია არა სწორია არსებითადაც. განმრავ მკვლელობა თავისთავად არის იმდენად მძიმე დანაშაული, რომ ის არ შეიძლება განხილულ იქნეს, როგორც ნიშან-თვისება, თუნდაც განსაკუთრებული კვალიფიცირებისა, სხვა ქმედებისა, ყაჩაღობის მოცემულ შემთხვევაში.”³⁹

მაშასადამე, ყაჩაღობა, გაერთიანებული დაზარალებულის მკვლელობასთან, უნდა განიხილებოდეს არა როგორც ანგარებითი მკვლელობა ან როგორც მხოლოდ ყაჩაღობა, არამედ, როგორც ამ დანაშაულების ერთობლიობა. ამავე დროს, რადგან მკვლელობა ყაჩაღური თავდასხმისას არის ერთ-ერთი სახე ანგარებითი მკვლელობისა, წარმოიქმნება აუცილებლობა ზღვარის დადგენისა, რომელიც გაყოფს ამ ქმედებებს.

ყაჩაღობის ობიექტად ითვლება, როგორც ცნობილია, არა მარტო ადამიანის ჯანმრთელობა, არამედ უწინარეს ყოვლისა პირადი საკუთრება: ანგარებითი მკვლელობის ობიექტს შეადგენს ადამიანის სიცოცხლე. ხელყოფა პიროვნებაზე ყაჩაღო-

³⁸ «Усиление охраны личной собственности граждан» М., 1948, стр. 47
Б.С.Никифоров, уголовно-правовая охрана личной собственности в СССР, стр. 108

³⁹ ვ.ა. ელადიმიროვის დასახ. ნაშრომი გვ. 203

ბისას, გაერთიანებული მკვლევრობასთან ხდება დაზარალებულის მკვლევრობით, ხოლო პირად საკუთრებაზე – მოკლულის ქონების მიგაცებით. დამნაშავეს ასეთი ქმედების ჩადენისას მის განზრახვას მოიცავს ორივე ეს მომენტი – მკვლევრობაც და გატაცებაც.

ასე მაგალითად, ნოვოსიბირსკის სამხარეო სასამართლოს განაჩენით, სხეულის მძიმე დაზიანებით ჩადენილი ყაჩაღობის და ანგარებით მკვლევრობისათვის გასამართლდა კ., რადგან მან მოახდინა ყაჩაღური თავდასხმა ჩ-ზე, რა დროსაც დაზარალებულს მიაყენა ჭრილობები, რის გამოც იგი გარდაიცვალა, შემდეგ მიითვისა მისი ნივთები: ფაფახი და შარფი.⁴⁰

ყაჩაღური თავდასხმისაგან განსხვავებით, რომელიც ყოველთვის მიმართულია ფულისა და სხვა ფასეულობათა მიგაცებისაკენ, ანგარებით მკვლევრობა შეიძლება იყოს მიმართული ე.წ. უძრავი ქონების (საცხოვრებელი სახლი, აგარაკი და სხვ.) არაკანონიერი შეძენისაკენ. შემთხვევა არ კვალიფიცირდება როგორც ყაჩაღობა, გაერთიანებული მკვლევრობასთან მაშინაც კი, როცა მკვლევრობა ხდება არა სხვისი ქონების მითვისების მიზნით, არამედ, მაგალითად ნივთების, რომლებიც ეკუთვნის დამნაშავესა და დაზარალებულს საერთო საკუთრების უფლებით.

გარდა ამისა, ყაჩაღობად არ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს ისეთი ქმედება, როცა თავდამსხმელმა მოითხოვა უძრავი ქონების მის მფლობელობაში გადაცემა. მაგ. წურწუშია თავს დაესხა თავის მამკვიდრებელს (ბიძას) და მოკვლის მუქარით მოსთხოვა მისთვის გადაეცა საკუთრების უფლებით ზღვისპირას მდებარე აგარაკი. ბიძის მიერ წინააღმდეგობის გაწევის დროს წურწუშიამ იგი მოკლა, რის შედეგადაც იგი გახდა ამ ქონების

⁴⁰ «Бюлетені верховного суда РСФСР» 1967 г. №1 стр.9

მესაკუთრე. ამ შემთხვევაში ადგილი აქვს ანგარებით მკვლევლობას. რაც შეეხება ყაჩაღობას, ამ სიტუაციაში სსკ-179-ე მუხლი არ გამოგვადგება, ვინაიდან სსენებული მუხლის დისპოზიციაში საუბარია სხვისი მოძრავი ნივთის დაუფლების მიზნით თავდასხმაზე, ხოლო აგარაკი არის უძრავი ნივთი და ამდენად ყაჩაღობის მუხლით ამ სახის თავდასხმის კვალიფიკაცია არ იქნება მართებული. (ამ მაგალითში დამნაშავეს ქმედება შეიცავს გამოძალვის ნიშნებს-რ.კ.).

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ყაჩაღობა და ანგარებით მკვლევლობა ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან ობიექტური ნიშან-თვისებებითაც: ყაჩაღობისათვის დამახასიათებელია ქონების გატაცება და მისი შესრულებისას მკვლევლობა არის დამარალებული ქონების დაუფლების საშუალება. თავისი მიზნის მისაღწევად დამნაშავე არ შემოიფარგლება დამარალებული მკვლევლობით, რადგან ის არ ქმნის მას ქონების მფლობელად, რისკენაც მიმართულია მისი ანგარებისადმი სწრაფვა: ის მას უნდა დაეუფლოს.

რაც შეეხება ანგარებით მკვლევლობას, მისი ჩადენისას თვითონ მკვლევლობა ამოწურავს ქმედებას, რადგანაც დამნაშავეს აზრით, დამარალებული სიკვდილმა უკვე უნდა მოუტანოს მოსალოდნელი ქონებრივი მოგება (მემკვიდრეობის გახსნა, კრედიტორის მოშორება).⁴¹

ამდენად, როგორც ვნახეთ, ამ ორ დანაშაულს შორის ბევრი საერთოა და მათ შორის განსხვავების დადგენა რთულია, მაგრამ მთავარი მაინც ის არის, რომ ანგარებით მკვლევლობის დროს დამარალებული სიკვდილი მუდამ წინ უნდა უსწრებდეს ქონების დაუფლებას. ყაჩაღობის დროს ეს აუცილებელი არ არის.

⁴¹ ე.ა. ელადიმიროვის დასახ. ნაშრომი გვ. 204

ამ საკითხზე საინგერესო მოსაზრება აქვს გამოთქმული პროფ. ნ.გაგანცევს. იგი წერს: “ერთადერთ ნიშნად, რომელიც ყაჩაღობას ანსხეავენს გაძარცვის მიზნით მკვლელობისაგან, ითვლება განზრახვის სასიათი. პირველ შემთხვევაში ბრალდებული მოქმედებს გაძარცვის განზრახვით, მაგრამ ამ გეგმის შესრულებისათვის ჩადის მკვლელობას არაპირდაპირი განზრახვით; მეორე შემთხვევაში ბრალეულს მხედველობაში აქვს პიროვნების სიცოცხლის მოსპობა, რასაც სჩადის ანგარების მიზნით.”⁴²

მნიშვნელოვანია ასევე ქართველ მეცნიერთა მიერ გამოთქმული შეხედულება ზემოთ ხსენებულ საკითხზე. ყაჩაღობით მკვლელობასა და ანგარებით მკვლელობას შორის განსხვავება პროფ. ზ.წულაიამ ასე ჩამოაყალიბა: “ა) ყაჩაღობის დროს დაზარალებულის ქონება ბრალეულ პირთან ყოველთვის გადადის მკვლელობის ჩადენისთანავე, ხოლო ანგარებით მკვლელობისას ბრალეული პირი მიზნად ისახავს ამა თუ იმ მაგერიალური გამორჩენის მიღებას მხოლოდ მკვლელობის მომენტიდან გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ; ბ) ყაჩაღობის დროს დაზარალებულის სიკვდილი აუცილებელი არ არის ბრალეული პირის მიერ მისი ქონების დაუფლებისათვის, მაშინ როდესაც ანგარებით მკვლელობისას დაზარალებულის სიკვდილი, როგორც ქმედების აუცილებელი შედეგი, მუდამ უსწრებს წინ მის დაუფლებას; გ) თუ ანგარებითი მკვლელობისას დამნაშავეს სურს სწორედ ამ გზით მიიღოს დაზარალებულისაგან ესა თუ ის მაგერიალური გამორჩენა, ყაჩაღობის დროს ამ მიზნის მისაღწევად დამნაშავეს ყოველთვის როდი სურს დაზარალებულის სიკვდილი, მკვლელობას იგი მაშინ მიმართავს, როცა სხვა საშუალებით მიზნის მიღწევა (სხვისი ქონების დაუფლება)

⁴² Н. Таганцев. О преступлениях против жизни по русскому праву, М., 1902г. Ч. I. стр. 101

ურთულდება.”⁴³

მაშასადამე, ანგარებით მკვლელობა უნდა კვალიფიცირდებოდეს მხოლოდ ანგარებითი მკვლელობით, იმ შემთხვევაში როცა არც მის ობიექტურ მხარეს, არც დამნაშავეის განმზრახვაში არ შედის მოკლულის ქონების გატაცება. ხოლო, როცა დაზარალებულის მკვლელობა ხდება იმისათვის, რომ ამ გზით დაეპატრონოს მის ქონებას, ის შეიცავს, როგორც ანგარებით მკვლელობის, ასევე ყაჩაღური თავდასხმის ნიშნების ერთობლიობას.

მკვლელობასთან გაერთიანებული ყაჩაღური თავდასხმის თავისებურება, არის ის, რომ დამნაშავეს უჩნდება განმზრახვა დაზარალებულის ქონების მითვისებისა თავდასხმამდე და ძალადობის გამოყენებამდე. ამიტომ, როგორც უკვე აღინიშნა იმ შემთხვევაში, როცა ქონების მითვისების სურვილი დამნაშავეს გაუჩნდა მკვლელობის ჩადენის შემდეგ, მაშინ ყაჩაღობის შემადგენლობა ასეთ ქმედებაში არ არის.⁴⁴

თუ ყაჩაღობის დროს ადგილი ჰქონდა მკვლელობას, მაშინ უნდა გაირკვეს დამნაშავეის მიზანი, ანუ მკვლელობა ნივთის დაუფლების საშუალებას წარმოადგენდა თუ ყაჩაღობის დაფარვას ემსახურებოდა. აგრეთვე, უნდა გაირკვეს, ხომ არ ჰქონდა ადგილი სხვა მოტივს. კერძოდ, თუ მკვლელობა ყაჩაღური თავდასხმის დროს ნივთის დაუფლების საშუალებას წარმოადგენს. მაგ., ნ-მ მოკლა ბ. ნივთის დაუფლების მიზნით თავდასხმის დროს, რადგან ბ. შეეცადა წინააღმდეგობა გაეწია მისთვის. ასეთი მკვლელობის განხილვა, როგორც ყაჩაღობის ჩადენის გაადვილების მიზნით განხორციელებული მკვლელობისა არ შეიძლება, ვინაიდან სსკ-ს 109-ე მუხლის ”ლ” პუნქტში მითითებულია მკვლელობის ჩადენაზე ”სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით”, რო-

⁴³ ზ. წულაია, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი. თბ. 2001 წ. ტ. 2. გვ. 69-70

⁴⁴ ე. ა. ელადიმიროვის დასახ. ნაშრომი გვ. 204-205

მელიც გულისხმობს, რომ მკვლელობა ხდება დანაშაულის გაადვილების მიზნით ე.ი. როგორც ვხედავთ დანაშაული დამთავრებული არ უნდა იყოს (თუ დანაშაული დამთავრებულია, მაშინ მისი ჩადენის გაადვილება საჭირო არ არის -რ.კ.), ხოლო ყაჩაღობის დროს დანაშაული დამთავრებულია თავდასხმის მომენტიდან, ამდენად აღნიშნულ შემთხვევაში ადგილი აქვს ყაჩაღობას და ანგარებით მკვლელობას, ე.ი. კვალიფიკაცია იქნება სსკ-ს 179-ე და 109-ე მუხლის "ი" პუნქტი. ყაჩაღობის დროს დანაშაულის გაადვილების მიზნით მკვლელობას ადგილი აქვს მხოლოდ მაშინ, როცა მკვლელობა მოხდება ყაჩაღურ თავდასხმამდე. ასე მაგალითად, მცველის მოკვლა და შემდეგ ღაცვის ობიექტზე თავდასხმა. ხოლო თუ ყაჩაღებმა დაზარალებული სიცოცხლეს გამოასალმეს იმის გამო, რომ ამ უკანასკნელმა შეიწყო მათი ვინაობა, მკვლელობა ჩაითვლება ყაჩაღობის დაფარვის მიზნით ჩადენილად. მიუხედავად იმისა, რომ აქ ადგილი არა აქვს დანაშაულის გაადვილების მიზნით ჩადენილ მკვლელობას, ქმედება მაინც დაკვალიფიცირდება სსკ-ს 179-ე და 109-ე მუხლის "ლ" პუნქტებით, ვინაიდან ახალ კოდექსში მკვლელობის ჩადენა დანაშაულის დაფარვის, ისე მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით განთავსებულია ერთი მუხლის ერთ პუნქტში ერთად. (სსკ-ს 109-ე მუხლის "ლ" პუნქტი-განზრახ მკვლელობა: სხვა დანაშაულის დაფარვის ან მისი ჩადენის გაადვილების მიზნით).

§2. ყაჩაღობის ობიექტური შემადგენლობა

ყაჩაღობა თავისი მნიშვნელობით მეტად საშიში დანაშაულია, ვინაიდან ის ხელყოფს მოქმედების ორ ობიექტს - საკუთრებას და ჯანმრთელობას.

“დანაშაულის (ქმედების) ობიექტური შემადგენლობა წარმოდგენილია შემდეგი ელემენტებით:

ა) ქმედების სუბიექტი; ბ) ქმედების ობიექტი; გ) ქმედება და შედეგი; დ) მიზემოზორივი კავშირი ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის; ე) შედეგის ობიექტური შერაცხვა; ვ) ქმედების ობიექტური შემადგენლობის სხვა ელემენტები (დრო, ვითარება, საშუალება).”⁴⁵

ა) დანაშაულის (ქმედების) სუბიექტი-არის ის პირი, რომელიც ჩადის დანაშაულს. დანაშაულის სწორად დაკვალიფიცირებისათვის, მნიშვნელობა აქვს არა მარტო იმას, თუ რა ჩაიდინა მისმა ჩამდენმა, არამედ იმას, თუ ვინ სისხლისსამართლებრივი თვალსაზრისით, როგორი დახასიათების პირმა ჩაიდინა იგი.

დანაშაულის სუბიექტის მიმართ კანონმდებელი აყენებს შემდეგ მოთხოვნებს: ა) სათანადო ასაკის მიღწევა; ბ) სუბიექტი უნდა იყოს შერაცხადი. ეს ფაქტორები უკავშირდება ბრალს.

ყაჩაღობისათვის სისხლის სამართლის კოდექსი ადგენს პასუხისმგებლობას 14 წლის ასაკიდან, მაგრამ არის ისეთი ჯგუფის დანაშაულები, რომელთა ჩადენისათვის პასუხისმგებლობა დგება არა 14, არამედ 16 წლის ასაკიდან.

გარდა ამისა, კანონმდებელს გათვალისწინებული აქვს ორი ჯგუფის ასაკი: 1) 18 და 2) 30 წელი.

⁴⁵ მ. გურაია სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარები (ზოგადი ნაწილი) ეურნალი «ადოკატი - მეოხი» თბ. 2003 წ. გვ. 14

სსკ-ის ზოგადი და კერძო ნაწილის მოთხოვნათა შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივ მეცნიერებაში დანაშაულის სუბიექტი ორ სახედ იყოფა. არის საერთო სუბიექტი და სპეციალური სუბიექტი. საერთო სუბიექტი წარმოადგენს, კონკრეტული დანაშაულის ჩადენისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის ასაკს (14,16,18) მიღწეული, ფიზიკური, შერაცხადი პირი, რომელიც არ არის აღჭურვილი ცალკეული დანაშაულის ჩადენისათვის ხელსაყრელი უფლებით ან საშუალებით და შეუძლია ჩაიდინოს სსკ-ის კერძო ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული, გარდა იმ დანაშაულებისა, რომელთა ჩადენა შეუძლია მხოლოდ სპეციალურ სუბიექტს.

სპეციალური სუბიექტია პირი, რომელიც აკმაყოფილებს საერთო სუბიექტისათვის კანონით წაყენებულ მოთხოვნებს და აღჭურვილია ცალკეული დანაშაულის ჩადენისათვის ხელსაყრელი უფლებებით ან საშუალებებით. მაგ., სამოხელეო დანაშაული: სამსახურეობრივი სიყალბე, ქრთამის აღება-შეიძლება ჩაიდინოს მხოლოდ მოხელემ ან მასთან გათანაბრებულმა პირმა, მხოლოდ სამსახურეობრივი უფლებამოსილების გამოყენებით.

შერაცხადობა - არის პირის ფსიქიკის ისეთი მდგომარეობა, რომელიც არ უკარგავს მას უნარს დანაშაულის ჩადენის მომენტში შეიგნოს თავისი ქცევის საშიში ხასიათი და წარმართოს იგი. ვისაც ეს უნარი არ გააჩნია, იგი კანონმდებლის მიერ შეურაცხადად არის აღიარებული.

ყაჩალობის ჩამდენი პირი არ შეიძლება იყოს ყაჩალობის სპეციალური სუბიექტი, ვინაიდან ყაჩალობის ჩადენა შეუძლია ნებისმიერ პირს.

ბ) დანაშაულის (ქმედების) ობიექტი არის სისხლის სამართლის კოდექსით დაცული სამართლებრივი სიკეთე, რო-

მელსაც ქმედების შედეგად მიაღვა ზიანი.

ახალი კანონმდებლობა ობიექტში გულისხმობს საზოგადოებრივი ურთიერთობის მონაწილეთა კანონიერ ინტერესებს, უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს ანუ კანონით დაცულ სიკეთეს, საყოველთაო ღირებულებებსა და კულტურულ ფასეულობებს. აქედან გამომდინარე, სისხლის სამართლის კანონით დაცული სიკეთე ორი სახისაა: ინდივიდუალურ-სამართლებრივი სიკეთე (სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, პატივი, ღირსება და ა.შ.) და საყოველთაო-სამართლებრივი სიკეთე (სახ-სუვერენიტეტი, უშიშროება, გერიგორიული ხელშეუხებლობა და სხვა).

სისხლის სამართალში ქმედების შემადგენლობის ობიექტი არის ორი სახის - მოქმედების ობიექტი და დაცვის ობიექტი.

მოქმედების ობიექტი არის ყოველივე ის, რაზედაც ზემოქმედებას ახდენს დამნაშავე და რაც უშუალოდ აღქმის არეალშია (სხვისი ქონება, სიცოცხლე).

ახალი კანონმდებლობით, როგორც მოქმედების ობიექტი, ისე ხელყოფის საგანი წარმოადგენს კანონით დაცულ სიკეთეს ე.ი. დაცვის ობიექტს.

როგორც ზემოთ ითქვა, ყველა დანაშაულს გააჩნია ქმედების ობიექტი. გარდა ობიექტისა, დანაშაულს გააჩნია აგრეთვე საგანი, რომელსაც დანაშაულის კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა აქვს არა ყოველთვის, არამედ მხოლოდ მაშინ, როდესაც მას კანონი გამოყოფს და მისი ხელყოფისათვის პასუხისმგებლობას აწესებს ცალკე. მაგ., სსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის დისპოზიცია ჩამოყალიბებულია შემდეგნაირად: "ძარცვა, ესე იგი სხვისი მოძრავი ნივთის აშკარა დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით". ამ დისპოზიციაში მითითებულია მხოლოდ ძარცვაზე.

მიგვაჩნია, რომ სხვისი მოძრავე ნივთის აშკარა დაუფლება ნიშნავს ნივთის უკანონო დაუფლებას და მის უკანონოდ განკარგვას, რაც შეიძლება გამოიხატოს ნივთის გასხვისებით, მოხმარებით, სარგებლობით და ა.შ.

ნივთის უკანონო დაუფლების შემთხვევაში, ჩვენი აზრით, ობიექტი იგივეა, რაც ნივთის გაგაცემის, განადგურების ან დაზიანების შემთხვევაში. ობიექტი გააჩნია ყველა დანაშაულს და მისი ზუსტად განსაზღვრის გარეშე დანაშაულის კვალი-ფიკაცია შეუძლებელია, რადგან ყველა შემთხვევაში დანაშაული მიანს აყენებს მის ობიექტს.

ამიგომ თუ არ იქნა განსაზღვრული დანაშაულის ობიექტი, არ იქნება ცნობილი რა დაზიანდა დანაშაულის ჩადენის შედეგად. ეს კი არ მოგვცემს ქმედების სწორად შეფასებისა და კანონის ზუსტად გამოყენების საშუალებას.

ყაჩაღობა უფრო მეტად ხელყოფს ინდივიდუალურ-სამართლებრივ სიკეთეს. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ყაჩაღობის კვალიფიკაციის დროს აქვს, მოქმედების ობიექტს ე.ი. იმას, რაც მიანდება დანაშაულის ჩადენის შედეგად. მკვლელობის შემთხვევაში ასეთი ობიექტია სიცოცხლე, სხეულის დაზიანების შემთხვევაში-ჯანმრთელობა, ქონების გაგაცემის შემთხვევაში-საკუთრება, ხოლო ყაჩაღობის დროს ობიექტი შეიძლება იყოს, ჯანმრთელობაც და საკუთრებაც. მაგრამ ამათ შორის უპირატესობა ენიჭება საკუთრებას, ვინაიდან ყაჩაღობა არის საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული.

იურიდიულ ლიტერატურაში ასეთი მოსაზრება საკმაოდ გავრცელებულია. რიგი ავტორების მიერ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა, როგორც უშუალო, ასევე გვარეობით ობიექტად სახელდება საკუთრება, რაც გარკვეულ გაუგებრობას იწვევს, რადგან ამ შეხედულებიდან ლოგიკურად

გამომდინარეობს აზრი იმის შესახებ, რომ საქმე გვაქვს გვარეობითი და უშუალო ობიექტების გაიგივებასთან. მაგალითად, პროფ. ზ.წულაია აღნიშნავს, რომ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ობიექტია სუბიექტთა საკუთრება, ხოლო ხელყოფის უშუალო ობიექტიც შეიძლება იყოს სწორედ მათი საკუთრება.⁴⁶

ასეთი სახით დანაშაულის ობიექტების გაიგივება საეჭვოდ მიგვაჩნია. ამ საკითხზე მხარდაჭერას იმსახურებს პროფ. ალ.კვაშილავას მოსაზრება, რომელიც საინტერესოა არა მარტო ობიექტების გაიგივების უარყოფის საკითხში, არამედ თვითონ დანაშაულის (აქ იგულისხმება ქურდობა, ძარცვა, ყაჩაღობა) უშუალო ობიექტის ცნების განსაზღვრის ნაწილშიც. მისი აზრით ასეთი „გაიგივება არ შეიძლება სწორი იყოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. დავას არ იწვევს ის, რომ გვარეობითი ობიექტი ნებისმიერი დანაშაულისა და მათ შორის სხვისი ქონების მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისა, აერთიანებს რამდენიმე უშუალო ობიექტს. გამოდის, რომ ამ დანაშაულთა ობიექტი თავის თავს აერთიანებს თავისთავში? შესაძლებელია ასეთი გაერთიანება? მიმაჩნია, რომ არ შეიძლება.

2. უდავოა ისიც, რომ დანაშაულის ჩადენის ყველა შემთხვევაში, ყოველგვარი გამოჩაკლისის გარეშე უშუალოდ მიანდება უშუალო ობიექტი.

3. დანაშაულებრივი გზით ქონების დაუფლება არ ცვლის არც მესაკუთრეს და არც საკუთრების უფლებას. ქურდობის, ძარცვის, თაღლითობის, ყაჩაღობის, მითვისების, გაფლანგვის ან გამოძალვის გზით ქონების დაუფლება იძლევა მხოლოდ მართლსაწინააღმდეგო ფლობისა და მართლსაწინააღმდეგო

⁴⁶ ზ.წულაია - სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი. ტ.2. გამოცემლობა «ინტელექტ». თბ. 2001. გვ.23.

განკარგვის საშუალებას და არა საკუთრების უფლებას.

4. ზემოთ, მე-3 პუნქტში ჩამოთვლილ დანაშაულთა ჩადენა საერთოდ არ აზიანებს საკუთრებას. ამ დანაშაულთა ჩადენის შემდეგ საკუთრება და მესაკუთრის უფლებები უცვლელი რჩება. ამიტომ საკუთრება საერთოდ არ წარმოადგენს დანაშაულის ობიექტს.

5. უდავოა ისიც, რომ დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის კანონით დაცული სიკეთე, რომელსაც სპობს, ანადგურებს ან აზიანებს დანაშაულის ჩადენა. ქურდობის, ძარცვის, ყაჩაღობის, თაღლითობის, მითვისების, გაფლანგვისა და გამოძალვის შედეგად ღროებით ან სამუდამოდ ისპობა დანაშაულის საგნის (ნივთის) მესაკუთრის ან დანაშაულის ჩადენის მომენტში მისი მფლობელის პრაქტიკული შესაძლებლობა ნივთზე, მესაკუთრის ან მფლობელის კანონიერ უფლებათა განხორციელების სფეროში.

ამიტომ ქურდობის, ძარცვის, ყაჩაღობის, თაღლითობის, მითვისების, გაფლანგვისა და გამოძალვის უშუალო ობიექტია ნივთის მესაკუთრის ან მფლობელის მიერ ნივთის მიმართ მისი უფლებების განხორციელების პრაქტიკული შესაძლებლობა, ე.ი. ის, რაც ისპობა ან ღროებით პარალიზდება აღნიშნულ დანაშაულთა ჩადენის გამო.⁴⁷

უდავოა, რომ ზემოთ ხსენებული მოსაზრება იძლევა საფუძველს ვიფიქროთ, რომ ყაჩაღობის უშუალო ობიექტს არ წარმოადგენს საკუთრება,⁴⁸ იმდენად, რამდენად დანაშაული ვერ აზიანებს საკუთრებას, ანუ მესაკუთრეს რჩება უფლება ისარგებლოს, განკარგოს და ფლობდეს საკუთრებას, მაგრამ უნდა

⁴⁷ ალ. კვაშილაძე - დანაშაულის კვალიფიკაციის თეორიული პრობლემები და სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის მიმოხილვა. თბ. «იურიდიული აზრი» 2002 წ. გვ 150-151.

⁴⁸ ალ. კვაშილაძე - საკუთრების დაცვის სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური პრობლემები თბ. «მესხეთი» 1997 წ. გვ. 169-248.

აღინიშნოს ის, რომ საკუთრების შემადგენელი ნაწილების - განკარგვის, მფლობელობის და სარგებლობის შესაძლებლობა მას არ აქვს.

ყაჩაღობაში ისეთი ნიშნის არსებობას, როგორცაა ძალადობა, რომელიც ქმნის საშიშროებას დაზარალებულის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის უამრავი ავტორი მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ მის ობიექტად უნდა ჩაითვალოს არა მარტო ჯანმრთელობა, არამედ ადამიანის სიცოცხლეც.⁴⁹

მეტად აქტიურად იცავს ამ აზრს ნ.ს.გაგარინი. ის წერს: “დამნაშავე ხელყოფს სიცოცხლეს უკვე მაშინ, როცა ემუქრება მსხვერპლს სიკვდილით: უმიზნებს პისგოლეტს, უქნევს დანას და ა.შ.” ამ აზრიდან ის აკეთებს დასკვნას, რომ “ყაჩაღობის შემადგენლობაში უნდა შედიოდეს ერთ-ერთ შედეგად დაზარალებულის სიკვდილიც.”⁵⁰

ასეთი მოსაზრება არ მიგვაჩნია სწორად, ვინაიდან ყაჩაღობის დისკომპიკიაში მითითებულია, რომ თავდასხმა შეიძლება იყოს ჩადენილი ისეთი ძალადობით, რომელიც საშიშია სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის ე.ი. აქ საუბარია სიცოცხლის მოსპობის საფრთხეზე და არა მოსპობაზე.

მკვლელობას, ე.ი. ხელყოფას ადამიანის სიცოცხლეზე, არ მოიცავს ყაჩაღობის შემადგენლობა, რამდენადაც დაზარალებულის სიკვდილს კანონი არ ითვალისწინებს ყაჩაღობის ნიშნად. სწორედ იმიტომ რომ ადამიანის სიცოცხლე არ შეადგენს ყაჩაღობის ობიექტს, მკვლელობა (ან მკვლელობის მცდელობა) რჩება მისი შემადგენლობის ფარგლებს გარეთ და წარმოქმნის დამოუკიდებელ ქმედებას, რომელიც ითხოვს დამოუკიდებელ კვალიფიკაციას.

⁴⁹ Г.А.Кригер, Квалификация хищений социалистического имущества, стр.135. Е.В.Болдырев, В.П.Петрунев, Вопросы Квалификации разбоя в судебной практике, «Научный комментарий судебной практики за 1967 год» М., 1968. стр.116

⁵⁰ «Квалификация некоторых преступлений против социалистической и личной собственности» Алма-Ата 1973г. стр.26,27

ვ.ა.ვლადიმეროვი აღნიშნავს, რომ ადამიანის სიცოცხლის ჩართვა ყაჩალობის ობიექტის სტრუქტურაში გარდაუეღად მიგვიყვანდა დასკენამდე, რომ მეკლელობა, მათ რიცხვში ანგარებითიც, შეადგენს მხოლოდ ნიშანს ყაჩაღური თავ-დასსმის.

ნ.ი.ზაგოროდნიკოვი იზიარებს მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ მეკლელობა არ შეიძლება ჩაითვალოს შემადგენელ ნაწილად სხვა უფრო საშიში დანაშაულისა, კერძოდ, ყაჩაღობისა. იგი წერს: “მეკლელობა მომხდარი სხვისი ქონების მითვისების მიზნით, წარმოქმნის განზრახ მეკლელობის კვალი-ფიციურ შემადგენლობას და არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იყოს მოცული ყაჩაღობის შემადგენლობით.”⁵¹

მეცნიერთა გარკვეული წრე შეიძლება არ დაეთანხმოს ასეთ მოსაზრებას იმ მოტივით, რომ კანონი განსაზღვრავს ყაჩაღობის ერთ-ერთ ნიშანს, კერძოდ, სიცოცხლისათვის საშიშ ძალადობას.

მართალია, კანონი განსაზღვრავს ყაჩაღობის ნიშნებს, რომელთა რიცხვში ჩართულია სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა და ამით კანონმდებელმა მიუთითა, რომ ყაჩაღობა მიმართულია ადამიანის სიცოცხლის წინააღმდეგაც, თუმცა ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანების ნიშნების განსაზღვრისას კანონი კერძოდ სსკ-ის 117-ე მუხლი ასევე მიუთითებს, რომ ამ სახის დაზიანება არის სახიფათო სიცოცხლისათვის, მიუხედავად ამისა ამ დანაშაულის ობიექტს არ წარმოადგენს ადამიანის სიცოცხლე და შესაბამისად ის ადამიანის ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა თავშია განთავსებული. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ყაჩაღობის დროს ფსიქიკური ძალადობის სახე – მოკელის

⁵¹ Н.И. Загородников, Преступления против жизни. М., 1961г. Стр.124

მუქარა უშუალოდ არ ხელყოფს ადამიანის სიცოცხლეს. ამდენად, ყაჩალობის ობიექტების სტრუქტურიდან უნდა გამოირიცხოს ადამიანის სიცოცხლე.

გ) ქმედება და შედეგი დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების აუცილებელი პირობაა. დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობაში შედის დანაშაულებრივი ქმედება, დანაშაულებრივი შედეგი და მიზეზობრივი კავშირი დანაშაულებრივ ქმედებასა და ამ ქმედებით გამოწვეულ შედეგს შორის. გარდა ამ ნიშნისა, მასში შედის დანაშაულის ჩადენის დრო, საშუალება, ადგილი და ვითარება.

ყაჩალობის ჩადენა უმოქმედობით შეუძლებელია, ის ყოველთვის მოქმედებასთან დაკავშირებული დანაშაულია, რაც შეეხება შედეგს, (ნივთის მისაკუთრებას) მას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. ვინაიდან ყაჩალობა ფორმალური შემადგენლობის დანაშაულია, რამეც შემთხვევით უკვე ვისაუბრეთ.

დანაშაულის კვალიფიკაციისათვის საჭიროა კონკრეტული ქმედების სახელწოდება და მისი ნიშნები. ყაჩაღური მოქმედების შეფასებისათვის უნდა დადგინდეს, შეესაბამება თუ არა სრულყოფილად ფაქტიურად ჩადენილი მოქმედება სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლით გათვალისწინებულ ქმედებას და მას თან ახლავს თუ არა ამავე მუხლით გათვალისწინებული ნიშნები.

ქმედების (დანაშაულის) ყაჩაღობად დაკვალიფიცირებისას პროცესუალური მოქმედებებით უნდა დადგინდეს შემდეგი:

ჰქონდა თუ არა ადგილი თავდასხმას, რომელსაც თან ახლდა სიცოცხლისათვის საშიში ძალადობა ანდა ასეთი ძალადობის გამოყენების მუქარა, რაც გამოიხატა პირისათვის უეცრად მოთხოვნის წაყენებაში, მოძრავი ნივთის გადაცემის შესახებ. თავდამსხმელი დაეუფლება თუ არა ქონებას დანაშაულის

კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს, რადგანაც აღნიშნული მუხლი პასუხისმგებლობისათვის ქმედების შედეგს არ მოითხოვს. ამიგომ ქმედება, მისი კანონით გათვალისწინებული ნიშნები და მიზანი, რომლისკენაც მიისწრაფოდა თავდამსხმელი იძლევა დამთავრებული დანაშაულის- ყაჩაღობის სრულ, დამთავრებულ სახეს.⁵²

ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში ვეცდებით ვაჩვენოთ ყაჩაღობის ობიექტური შემადგენლობის ყველა ნიშანი:

ქ. ფოთში მცხოვრები ე. ბ. ია (სუბიექტი) დანაშაულებრივად დაუკავშირდა ქ. ფოთში მცხოვრებ ხ. ჭ. ს. (სუბიექტი) და გამოძიებით დაუდგენელ კიდეც ერთ პირს (სუბიექტი), რომლებსაც წინასწარ შეუთანხმდა სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით თავს დასხმოდნენ (მოქმედება) ქ. ფოთში სასაზღვრო ჯარების გერიგორიაზე მდებარე ფირმა “საფეი-თბილისი”-ს მშენებარე ობიექტს.

აღნიშნული პირები შეიარაღდნენ პისტოლეტით, დანით (დანაშაულის ჩადენის საშუალება) და წინასწარ მომზადებული ოთხთვალათი (საშუალება) მეორე დღეს (ჩადენის დრო) მივიდნენ (მოქმედება) დასახელებულ ობიექტზე, სადაც ყაჩაღურად თავს დაესხნენ (მოქმედება) დარაჯს, თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეს ლ. ო. -ის და სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის (ობიექტი) საშიში ძალადობის გამოყენების

⁵² სისხლის სამართალში ყაჩაღობას და ყველა სხვა განზრახ ჩადენილ დანაშაულს, რომლისთვისაც კანონი აწესებს სასჯელს შედეგის გარეშე დანაშაულის ფორმალურ შემადგენლობას უწოდებენ, მაგრამ კანონი ითვალისწინებს ისეთ დანაშაულსაც, რომლის დამთავრებულ სახეს, კანონის კონსტრუქციის მიხედვით სჭირდება არა მარტო ქმედება ან ქმედება და მიზანი, თუნდაც მიუღწეველი, არამედ შედეგიც. ასეთ დანაშაულებს მაგერიალური შემადგენლობის დანაშაულს უწოდებენ. ასეთია ქურდობა, ქარცევა, თაღლითობა, მკვლელობა და სხვა. (ზოგიერთი ავტორი მაგ., თ. წერეთელი-ფორმალური და მაგერიალური დანაშაულის ნაცულად ხმარობს გამოთქმას – შედეგიანი და შედეგგარეშე დანაშაული).

მექარით შეაღწიეს ობიექტის საცაეში, სადაც მართლსაწინააღმდეგოდ დაეუფლნენ (მოქმედება) და გაიგაცეს 28900 აშშ. დოლარი (ობიექტი).

როგორც ვნახეთ, ამ მაგალითში შეძლებისდაგვარად მოვახერხეთ იმ ნიშნების ჩვენება, რომლებსაც ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვთ ფაქტის დადგენისა და პროცესუალურად გაფორმებისათვის.

§3. ყაჩაღობის სუბიექტური შემადგენლობა

დანაშაულის (ქმედების) შემადგენლობის ძალზე მნიშვნელოვანი და პრობლემატური სახეა, ქმედების სუბიექტური შემადგენლობა.

ახალი კოდექსის თანახმად, ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის ელემენტებია: ა) განზრახვა და გაუფრთხილებლობა; ბ) მისი სხვა ნიშნები: მოგიფი, მიზანი და გ) ფაქტობრივი ხასიათის შეცდომები.

თანამედროვე სისხლის სამართალში განზრახვა და გაუფრთხილებლობა ბრალის ფორმებს აღარ წარმოადგენენ და ეს სიახლაც დაფუძნებულია კლასიკური სისხლის სამართლის თეორიის დებულებებზე.

ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის გარკვევის დროს დგინდება პირის ქმედებაში განზრახვის და გაუფრთხილებლობის ელემენტები. ქმედების მართლწინააღმდეგობის შეგნების ფაქტორი, რომელიც ასევე განზრახვის ერთი-ერთი კომპონენტია დგინდება ბრალის შერაცხვის ეტაპზე. საყურადღებოა, რომ განზრახვა და გაუფრთხილებლობა ბრალის ეტაპზე წარმოადგენს პირის არა ფსიქიკური დამოკიდებულების

მომენტებს, არამედ მისი ინდივიდუალური გაკიცხვის კრიტერიუმებს.

კერძოდ, იგულისხმება, რომ განზრახვა უფრო მკაცრად იკიცხება, ვიდრე გაუფრთხილებლობა და შესაბამისად ხდება ბრალის ხარისხის განსაზღვრა. ამ ელემენტების საკანონმდებლო რეგლამენტაცია მოცემულია სისხლის სამართლის კოდექსის მე-9 და მე-10 მუხლებში.³³

პროფესორი ალ. კვაშილავა არ ეთანხმება იმ ავტორებს, რომლებსაც ბრალი გასაკიცხ საქმიანობად მიაჩნიათ და აღნიშნავს, რომ „სისხლისსამართლებრივი თვალსაზრისით ბრალი არის დანაშაულის ჩამდენის ფსიქიკური დამოკიდებულება იმ მართლსაწინააღმდეგო ქმედების მიმართ, რომელსაც იგი სჩადის და, რომელიც განაპირობებს სისხლისსამართლებრივი ნორმით დაცული ობიექტის მოსპობას ან დაზიანებას.

ბრალის ასეთი განმარტება-დასძენს **პროფ. ალ. კვაშილავა** - სისხლის სამართალში მისაღებია მისი ორივე ფორმისათვის. დანაშაულის როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განზრახვით ჩადენის შემთხვევაში, დანაშაულის ჩამდენის დამოკიდებულება მისი ქმედების მიმართ ერთნაირია. მას გაცნობიერებული აქვს მისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა, ითვალისწინებს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და პირდაპირი განზრახვით ჩადენის შემთხვევაში სურს ასეთი შედეგის დადგომა ან ითვალისწინებს მისი დადგომის გარდაუებლობას. არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში ქმედების მიმართ დამოკიდებულება იგივეა. განსხვავებაა დამოკიდებულებაში შედეგის მიმართ. ამ შემთხვევაში არ არის მართლსაწინააღმდეგო

³³ მ. გურაეა სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარები (ზოგადი ნაწილი) ქერნ. „აღოკატი - მეოხი“ თბ. 2003 წ. გვ. 21

შედგის დადგომის სურვილი, მაგრამ ადგილი აქვს შეგნებულად მის დაშვებას ან მისი დადგომისადმი გულგრილ დამოკიდებულებას. დანაშაულის გაუფრთხილებლობით ჩადენის შემთხვევაში, მისი ჩამდენის დამოკიდებულება ბრალის სახეების მიხედვით, ქმედებისა და მისი შედეგის მიმართ ერთიმეორისგან განსხვავებულია, ერთიმეორის საპირისპიროა. თვითიმედოვნებით დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში, მის ჩამდენს გაცნობიერებული აქვს მისი ქმედების მართლწინააღმდეგობაც და ასეთივე შედეგის დადგომის შესაძლებლობაც, მაგრამ უსაფუძვლოდ იმედოვნებს, რომ შედეგს თავიდან აიცილებს. დაუდევრობით დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში, მის ჩამდენს არ აქვს გაცნობიერებული თავისი ქმედების მართლწინააღმდეგობა და ასეთივე შედეგის დადგომის შესაძლებლობა, მაგრამ ვალდებულია და შეუძლია გაითვალისწინოს ასეთი რამ.

როგორც ზემოთ თქმულიდან და სსკ-ის მე-9, მე-10 მუხლებიდან ჩანს, ქმედებისა და მისი შედეგის მიმართ დანაშაულის ჩამდენის დამოკიდებულების შეცვლის შესაბამისად, იცვლება ბრალის კანონით გათვალისწინებული ფორმები და სახეები. ეს კი საფუძველს იძლევა დავასკვნათ, რომ დანაშაულის ჩამდენის დამოკიდებულება მისი ქმედებისა და შედეგის მიმართ განსაზღვრავს ბრალის შინაარსს სისხლის სამართალში.⁵⁴

ჩვენი აზრით, როგორც ძველ ისე ახალ კოდექსში, განზრახვა და გაუფრთხილებლობა ბრალის ეტაპზე, წარმოადგენს პირის ფსიქიკური დამოკიდებულების მომენტებს.

განზრახვა წარმოიშობა იმ მომენტიდან, როცა პირმა მიიღო ნებელობითი გადაწყვეტილება იმოქმედოს. სისხლისსამართლებრივ მნიშვნელობას იგი იძენს მხოლოდ მაშინ, როცა პირი

⁵⁴ პ. დაუთაშვილი, ალ. კვაშილაძე – სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი) თბ. 2003 წ. გვ. 119-120

შეუდგება მის განხორციელებას. განზრახ მოქმედებად ითვლება ისეთი შეგნებული და მიზანდასახული მოქმედება, რომელიც მიმართულია სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო შედეგის მიღწევისაკენ. განზრახვის დროს გადაწყვეტილება ყოველთვის წინ უსწრებს მოქმედებას, იგი მომავლისკენაა მიმართული.

არსებობს განზრახვის ორი ფორმა-პირდაპირი და არაპირდაპირი. პირდაპირი განზრახვის დროს, ნება მიმართულია მართლსაწინააღმდეგო შედეგისაკენ. პირი, არა მარტო, ითვალისწინებს, არამედ სურს კიდევ ასეთი შედეგის დადგომა. ამ შედეგის განხორციელება პირის მიზანს წარმოადგენს. ყაჩაღობის დროს განზრახვა მხოლოდ პირდაპირია.

არაპირდაპირი განზრახვის დროს, პირს არ სურს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის განხორციელება, იგი მხოლოდ შეგნებულად უშვებს მის დადგომას, რასაც ყაჩაღობის დროს არა აქვს ადგილი.

ქმედების ყაჩაღობად დაკვალიფიცირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს, მისი სუბიექტური შემადგენლობის ზუსტ განსაზღვრას. ყაჩაღობის სუბიექტური შემადგენლობის საკითხი მთლად მარტივი, თითქმის არც ერთ შემთხვევაში არ არის. იგი რიგ სირთულეს შეიცავს მაშინაც, როდესაც ყველაფერი გარკვეულად და გასაგებად გვეჩვენება. მაგ. ბახტაძემ, ბინაში ყაჩაღური თავდასხმის დროს, გააუპატიურა ოჯახის დიასახლისი, რის შემდეგაც მისი ქონების დაუფლება გადაიფიქრა. ერთი შეხედვით ბახტაძემ ჩაიდინა გაუპატიურება, რადგან მან ნივთის დაუფლება გადაიფიქრა, მაგრამ თუ ჩვენ ბახტაძის ქმედებას კანონის კონსტრუქციიდან გამომდინარე განვიხილავთ, მას ჩადენილი აქვს ყაჩაღობა-ბინაში შეღწევით და გაუპატიურება. იგი დაეუფლა თუ არა ქონებას დანაშაულის კვა-

ლიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს, რადგანაც ყაჩაღობის მუხლი პასუხისმგებლობისათვის ქმედების შედეგს არ მოითხოვს, ამიგომ ქმედება, მისი კანონით გათვალისწინებული ნიშნები და მიზანი რისკენაც მიისწრაფვის თავდაპისხმელი (ბახტაძე), იძლევა დამთავრებული დანაშაულის-ყაჩაღობის სრულ დამთავრებულ სახეს.

ის გარემოება, რომ კანონი თელის ყაჩაღობას დასრულებულად თავდასხმის მომენტიდან, ზოგიერთი ავტორი მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ დაუფლება ნივთისა ჩადენილი ყაჩაღური თავდასხმის პროცესში დევს მისი შემადგენლობის ფარგლებს გარეთ.⁵⁵

ხსენებული მოსაზრება არ შეიძლება ჩაითვალოს არგუმენტირებულად, მიუხედავად იმისა, რომ კანონის დისპოზიციაში ნათქვამია არა ნივთის დაუფლებაზე, არამედ თავდასხმაზე, მისი დაუფლების მიზნით ეს კი სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ ნივთის დაუფლება დევს სადღაც ყაჩაღობის შემადგენლობის გარეთ. ამდენად, როგორც ვხედავთ საკანონმდებლო განსაზღვრება ყაჩაღობისა სულაც არ იძლევა საფუძველს ასეთი მსჯელობისათვის, რადგან ნათელია, რომ ყაჩაღობის შემადგენლობაში შედის არა მარტო თავდასხმა და ძალადობა, როგორც ნივთის დაუფლების საშუალება, არამედ თვით მისი დაუფლება, როგორც ძალადობრივი ქმედების შედეგი. ამდენად სხვა სახის გადაწყვეტილება ამ საკითხზე ეჭვქვეშ დააყენებდა საკანონმდებლო სისტემაში საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა კატეგორიაში ყაჩაღობის მიკუთვნების საკითხს. ნივთის დაუფლება, ჩვენი აზრით, ნებისმიერ შემთხვევაში შეადგენს ყაჩაღობის კონსტიტუციურ ნიშანს; თუ ყაჩა-

⁵⁵ მაგ. მ.ა. გელფელი ვარაუდობს, რომ "ყაჩაღობისა სხვისი ქონების მიტაცება მისი წართმევის გზით უაქტიურად დევს შემადგენლობის ფარგლებს გარეთ" («Преступления против личной собственности граждан» М., 1959г. Стр.31)

ღურმა თავდასხმამ მიგვიყვანა ნივთის დაუფლებამდე, მაშინ დაუფლება არის ელემენტური ობიექტური მხარისა; თუ არ მიგვიყვანა – დაუფლება შეადგენს ყაჩაღობის სუბიექტური მხარის ნიშანს: თავდასხმა, როგორც ხაზს უსვამს კანონი, ხდება სწორედ ნივთის დაუფლების მიზნით. ამიტომ ყაჩაღობა სავსებით საფუძვლიანად უნდა იქნეს განხილული, როგორც ქონების გაგაცემის სახე.⁵⁶

ყაჩაღობა განზრახი დანაშაულია, ვიდრე დაიწყება მისი შესრულება, ის უკვე წარმოშობილია იდეის სახით. მისმა ჩამდენმა ჯერ უნდა ჩაიფიქროს მისი სისრულეში მოყვანა, შემდეგ უნდა მოემზადოს ჩასადენად, რეალიზაცია გაუკეთოს განზრახვას და იზრუნოს შედეგის მიღწევისათვის. ამდენად, დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ უკანონოდ იგაცემს სხვის მოძრავ ნივთს და სურს ეს. ამასთან მას გაცნობიერებული აქვს, რომ იყენებს სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიშ ძალადობას ან ასეთი ძალადობის მუქარას. ანდა უშვებს იმ ამრს, რომ მის მიერ განხორციელებული ძალადობა საშიშია სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის.

თუ დამნაშავეს ძალადობის განხორციელების პროცესში გაცნობიერებული არ ჰქონდა ძალადობის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ხასიათი (მაგ., ცრემლსადენი გაზის ნაცვლად ადამიანს შეცდომით მომწამლავი გაზი შეაფრქვია) და მოქმედებას მოჰყვა სიკვდილი ან სხეულის მძიმე დაზიანება, ის პასუხს აგებს ძარცვისა და გაუფრთხილებლობით მკვლელობის ან სხეულის გაუფრთხილებლობით დაზიანების შესაბამისი მუხლებით.

ყაჩაღობის ჩადენა გაუფრთხილებლობით შეუძლებელია, ხოლო ყაჩაღობასთან ერთად შეიძლება გაუფრთხილებლობით ჩადენილ იქნას სხვა დანაშაული. მაგ. ახვლედიანმა, რომელიც ყაჩაღურად თავს დაესხა საწარმოს, გაუფრთხილებლობით სხეულის მძიმე დაზიანება მიაყენა მის გუშაგს. აქ ყაჩაღობა

⁵⁶. ა. ელადიმიროვი, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 86

ჩადენილია განზრახ, სხეულის მძიმე დაზიანება კი გაუფრთხილებლობით. (კვალიფიკაცია იქნება სსკ-ის 179-ე მუხლის პირველი ნაწილი და სსკ-ის 124-ე მუხლის პირველი, მეორე ნაწილები.)

არსებობს სხვადასხვა სახის განზრახვა, ესენია: განსაზღვრული, განუსაზღვრელი, ალტერნატიული, წინასწარ მოფიქრებული და უეცრად აღძრული.

განსაზღვრული განზრახვის დროს, პირს სურს ჩაიდინოს ყაჩაღობა ან იგი უშეუბრალოდ მართლსაწინააღმდეგო შედეგს.

განუსაზღვრელი განზრახვის შემთხვევაში, დანაშაულებრივი შედეგი დამნაშავის შეგნებაში არ არის ალქმული. მაგ. ყაჩაღობის დროს პირს არა აქვს წარმოდგენილი, თუ რა ღირებულების ან რა ხარისხის დაზიანებას მიაყენებს დაზარალებულს მძიმეს, ნაკლებად მძიმეს, მსუბუქს თუ დაზიანებას, რომელიც გამოიწვევს პირის სიკვდილს. მაგ., ბ.ს.ნოკიფოროვი აღნიშნავს, რომ „დამნაშავე, ესწრაფვის რა სხვისი ქონების დაუფლებას, ჩვეულებრივ დაინგერესებული არაა მის მიერ გამოყენებული ძალადობის ხასიათით და სიმძიმით. ის იყენებს ძალადობითი გემოქმედების იმ ღონისძიებებს, რომლებსაც საქმის გარემოებათა მიხედვით აუცილებლად თვლის... დამნაშავის მოქმედება, რომელიც დაზარალებულს იარაღს ესერის ან დანით თუ ნაჯახით აყენებს დარტყმებს, თავისი ობიექტური თვისებით ისეთია, რომ დაზარალებულს შეუძლია მიაყენოს სხეულის მსუბუქი (ჯანმრთელობის მოშლით), ნაკლებად მძიმე ან მძიმე დაზიანება ან გამოიწვიოს დაზარალებულის სიკვდილი.“⁵⁷

ალტერნატიული განზრახვისას პირი ყაჩაღურად თავს ესხმის დაზარალებულს და ითვალისწინებს, რომ იგი ძალადობის შედეგად დაზიანდება ან ძალადობის მუქარის გამო მიიღებს ფსიქიკურ ტრავმას.

⁵⁷ Б.С.Никифоров, Объект преступления. М., 1960. стр.103-104

როგორც ვნახეთ, ზემოთჩამოთვლილი განზრახვის სახეებიდან სამი დაკავშირებულია შედეგთან. ე.ი. გამოდის რა იქიდან და ყაჩალობის ჩადენის შემდეგ შესაძლო შედეგზეა ორიენტირებული. აქედან გამომდინარე პირდაპირ ისმება კითხვა. უნდა გაეთვალისწინებინა თუ არა შედეგი ან შეძლო კი გაეთვალისწინებინა? ჩვენ ვუფიქრობთ, რომ ყაჩალობის დროს შედეგის გათვალისწინება ძალიან ძნელია, თუმცა კანონმდებელი ამას არც ითხოვს. რაც შეეხება დანარჩენ სახეებს, ყაჩალობა შეიძლება ჩადენილ იქნეს, როგორც წინასწარ მოუფიქრებული, ისე უეცრად აღძრული განზრახვის დროს. ამ დანაშაულის უმრავლესობა ჩადენილია წინასწარ მოუფიქრებული გეგმის შესაბამისად.

საინტერესოა ასევე, ყაჩალობის სუბიექტური შემადგენლობის ფაქტუალური ისეთი ელემენტების შესწავლა, როგორიცაა: ყაჩალობის ჩადენის მოტივი და მიზანი. ყაჩალობა ნივთის მისაკუთრების მიზნით თავდასხმაა, მაგრამ გასარკვევია ყაჩალობის ჩადენის მიზანი, ანუ რა მიზნით მიისაკუთრა სხვისი ნივთი თავდამსხმელმა (არც ამის გარკვევას ითხოვს კანონმდებელი, მას კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს). შეიძლება იყოს პირადი გამდიდრების, შურისძიების, ანგარების მიზნით და ა.შ. ხოლო მოტივი შეიძლება იყოს მძიმე ეკონომიური მდგომარეობა და სხვ. სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლში ყაჩალობის ჩადენის მოტივზე საუბარი არ არის, რაც შეეხება მიზანს, ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის “დ” პუნქტის შესაბამისად-ყაჩალობა შეიძლება ჩადენილ იქნეს დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით (დაწერ. იხ. II თავის §4)

როგორც ვნახეთ, ქმედების ყაჩალობად დაკვალიფიცირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს მის სუბიექტურ შემადგენლობას, ყაჩალობის დროს მნიშვნელოვანია დადგინდეს განზრახვა, რომ თავდასხმა მიმართული იყო ნივთის დაუფლებისაკენ.

თავი II. ყაჩაღობის მაკვალიფიცირებადი

• ნიშნები

დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშანი არის ის გარემოება, რომელიც სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის მეხლის დისპოზიციითაა გათვალისწინებული და შეიძლება ამძიმებდეს ან ამსუბუქებდეს პასუხისმგებლობასა და სასჯელს.

ყველა დანაშაულის განმსაზღვრელი დისპოზიცია შეიცავს თავის მაკვალიფიცირებელ ნიშანს. ამ ნიშნების და ფაქტიურად ჩადენილი ქმედების ნიშნების შეფასებისას, ირკვევა კონკრეტულად რომელი დანაშაულია ჩადენილი.

ჩვენი ამრით, არსებობს ქმედების და დანაშაულის კვალიფიკაცია. ქმედების კვალიფიკაცია იწყება მაშინ, როცა პირის მოქმედების ან უმოქმედობის შედეგი იწვევს სამართალდამცავი ორგანოების ეჭვს იმის შესახებ, რომ შეიძლება აღდგილი ჰქონდეს დანაშაულის ჩადენას. აქედან იწყება მოკვლევა. მოკვლევის დამთავრების შემდეგ მომკვლევს, გამოძიებელს ან პროკურორს გამოაქვს ერთ-ერთი გადაწყვეტილება (დადგენილება) სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის ან აღძვრაზე უარის თქმის შესახებ. ამ გადაწყვეტილებებით ფასდება ქმედება მართლზომიერია თუ მართლსაწინააღმდეგო. ორივე შემთხვევაში მთავრდება ქმედების კვალიფიკაცია.

დანაშაულის კვალიფიკაცია იწყება მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის შესახებ დადგენილების გამოგანის მომენტიდან.

დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშნების და მათი გამოყენების წესის შესახებ საინტერესო მოსაზრება აქვს გამოთქ-

მული პროფ. ალ. კვაშილაძეს. იგი წერს „ვინაიდან ყველა დანაშაულს თავის მაკვალიფიცირებელი ნიშანი აქვს, რომელიც მითითებულია კონკრეტული დანაშაულის განმსაზღვრელ დისპოზიციასში, ჯერ უნდა გავერკვეთ კონკრეტული ქმედების სისხლისსამართლებრივ შეფასებაში, უნდა გავერკვეთ ჩადენილი ქმედება დანაშაულია თუ არა საერთოდ. თუ დანაშაულია, კონკრეტულად რომელი დანაშაულია, სსკ რომელი მუხლით არის იგი გათვალისწინებული და მისი განმსაზღვრელი დისპოზიციით კონკრეტულად რომელი მაკვალიფიცირებელი ნიშნებია დაწესებული. მისი რომელი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი აძლიერებს, რომელი, პირიქით, ამსუბუქებს პასუხისმგებლობას, რომელი ნიშანი მუხლის რომელ ნაწილს მიეკუთვნება და ა.შ. მუხლის დისპოზიცია შეიძლება იყოს პასუხისმგებლობის მხოლოდ გამაძლიერებელი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი ან მხოლოდ შემამსუბუქებელი ნიშანი, ან ორივე. იმისათვის, რომ დავად-გინოთ სსკ კერძო ნაწილის მუხლის დისპოზიციის კონსტრუქციის მიხედვით კონკრეტული დანაშაულის ნიშნები, ამავე დისპოზიციასში უნდა ვეძებოთ მისი მაკვალიფიცირებელი ნიშნებიც.“⁵⁸

მაკვალიფიცირებელი ნიშნები შეიძლება დავყოთ ორ ჯგუფად: *ძირითად* და *დამატებით* მაკვალიფიცირებელ ნიშნებად.

ძირითადი ნიშნები მოცემულია სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილის მუხლის პირველი ნაწილის დისპოზიციასში, რომელიც ასახელებს ან აღწერს დანაშაულებრივ ქმედებას ან მიუთითებს კანონზე, ნორმატიულ აქტზე, რომელიც იძლევა ქმედების აღწერილობას.

დამატებითი მაკვალიფიცირებელი ნიშნები გადანაწილე-

⁵⁸ ალ. კვაშილაძე - დანაშაულის კვალიფიკაციის თეორიული პრობლემები და სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის მიმოხილვა. თბ. 2002 წ. გვ. 232-233.

ბულია მუხლის სხვა ნაწილებში და მათი გამოყენება ხდება, მაშინ, როცა პირველ ნაწილში მოცემული დისპოზიცია არასაკმარისად აღწერს ქმედებას. მაგალითად, ყაჩაღობა არის თავდასხმა ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი ადამიანის სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით, ანდა ასეთი ძალადობის მუქარით.

ამ ნაწილში არ არის მითითებული თავდასხმელთა რაოდენობაზე, თუ ყაჩაღობა ჩაიდინა ორმა ან მეტმა პირმა, მაშინ უნდა გამოვიყენოთ მე-2 ნაწილის “ა” პუნქტი, ყაჩაღობა ჩადენილი ჯგუფურად და ა.შ.

განვიხილოთ ყაჩაღობის დამატებითი მაკვალიფიცირებელი ნიშნები.

§1. ყაჩაღობა ჩადენილი ჯგუფურად

“ყაჩაღობის შემადგენლობაში თავისებურად არის ჩამოყალიბებული მისი ისეთი დამამძიმებელი გარემოება, როგორიცაა ყაჩაღობა ჩადენილი ჯგუფურად. ამ მაკვალიფიცირებელ გარემოებაში იგულისხმება ყაჩაღობის ჩადენა, როგორც ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით, ისე მისი ჩადენა ორგანიზებული ჯგუფის მიერ.

თუ ყაჩაღობა ჩადენილია ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით, არ არის სავალდებულო, რომ ყველა თანაამსრულებელმა გამოიყენოს ისეთი ძალადობა, რომელიც საშიშია ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის. საკმარისია, რომ მათგან თუ გინდ ერთმა მიმართოს ამგვარ ძალადობას და ეს ფაქტი სხვა თანამონაწილეთა განზრახვითაც იყოს მოცუ-

ლი. წინააღმდეგ შემთხვევაში სახეზე გვექნება ამსრულებლის ექსცესი.”⁵⁹

ჩვენი ამრით, კანონმდებელს უნდა გაეთვალისწინებინა ის გარემოება, რომ ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობა უფრო საშიშია, ვიდრე ყაჩაღობის ჩადენა ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით.

აქედან გამომდინარე, სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლი იქნებოდა სამნაწილიანი, რომელშიც წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ და ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობა ცალ-ცალკე მე-2 და მე-3 ნაწილებში იქნებოდა განთავსებული და შესაბამისად სასჯელიც სხვადასხვა ექნებოდა, ისე როგორც ქურდობის, ძარცვის, თაღლითობის მუხლებშია მოცემული.

ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით ჩადენილად ჩაითვლება ყაჩაღობა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ყაჩაღობის ჩამდენთა შორის იყო წინასწარი შეთანხმება კონკრეტული დანაშაულის ჩადენის შესახებ.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით *“დანაშაული ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებითაა ჩადენილი, თუ მასში მონაწილენი წინასწარ შეკავშირდნენ დანაშაულის ერთობლივად ჩასადენად”*

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლის მესამე ნაწილით გათვალისწინებული *“დანაშაული ორგანიზებული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი, თუ იგი განახორციელა პირთა მყარმა ჯგუფმა, რომლებიც წინასწარ შეკავშირდნენ რამდენიმე დანაშაულის ჩასადენად”*

ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ყაჩაღური თავდასხმა უნდა

⁵⁹ მ. ლეკვეიშვილი, გ. მამულაშვილი “პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის” (კომენტარი) თბ. 1999 წ. გვ. 35.

განეასხევაოთ ბანდიციზმისაგან. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 224-ე მუხლის მიხედვით ბანდიციზმი ეს არის “მყარი შეიარაღებული ჯგუფის (ბანდის) შექმნა ან ხელმძღვანელობა პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმის მიზნით, აგრეთვე ასეთ ჯგუფში (ბანდაში) ან მის მიერ მოწყობილ თავდასხმაში მონაწილეობა.”

კანონში პირდაპირ არ არის მითითებული პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმის მიზანი. **ზ. მქაევანაძის** აზრით: “ბანდიციზმის ობიექტური მხარე გამოიხატება სხვისი ქონების უკანონოდ ხელში ჩაგდებაში”⁶⁰ ჩვენ ვერ დავეთანხმებით **ზ.მქაევანაძის** მოსაზრებას, ვინაიდან არ შეიძლება ბანდიციზმის ობიექტური მხარე მარტო ქონების ხელში ჩაგდება იყოს. ბანდიტური თავდასხმა გათვლილია უფრო შორს გამიზნულ და მასშტაბურად დიდ გეგმებზე. ასეთი შეიძლება იყოს ორგანიზაციის ფუნქციონირების შეწყვეტა თანამშრომლებზე თავდასხმის და დაშინების გზით, ასევე, ისეთი ქმედებების ჩადენა, რომლებიც საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ უშიშროებასა და წესრიგს.

გარდა ამისა, ბანდის ყველა წევრს თუ არა, ერთს მაინც უნდა ჰქონდეს იარაღი ანუ ბანდა უნდა იყოს შეიარაღებული. ასევე, ბანდა ხასიათდება შემდეგი ნიშნებით: - მონაწილეთა რაოდენობით იგი შედგება ორი ან მეტი წევრისაგან და ამ წევრების ერთმანეთთან კავშირის სიმყარით. იგი შეკრულია დიდი ხნის განმავლობაში.

ჯგუფური დანაშაულების საშიშროება მეტად მაღალია და შესაბამისად კოდექსში მაკვალიფიცირებელ გარემოებად არის დასახელებული.

ბანდასა და ორგანიზებულ ჯგუფს შორის დიდი განსხვავება

⁶⁰ **ზ.მქაევანაძე**, “სისხლის სამართალი” კერძო ნაწილი (კომენტარები) 2000 წ. გვ.282

არაა, მაგრამ საუბარია იმაზე, რომ ყაჩაღობის ჩადენისათვის ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობა რადიკალურად განსხვავდება ბანდიტიზმისაგან.

ჯერ ერთი, ყაჩაღობის დროს ჯგუფის მიზანი არის ნივთის მისაკუთრება და სწორედ, ამ მიზნით არის ის ორგანიზებული, ხოლო ბანდის ან მისი შექმნის მიზანი არის პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმა. მართალია, ყაჩაღობის დროს ნივთის მისაკუთრება ხდება თავდასხმის გზით, მაგრამ შეიძლება ეს ორგანიზებული ჯგუფი არ იყოს შეიარაღებული და შეიძლება ჯგუფის წევრები ფლობდნენ ადამიანზე ფიზიკური ზემოქმედების ისეთ ილეთებს და საშუალებებს, რომელიც საფრთხეს უქმნის მის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას.

მეორე, ორგანიზებული ჯგუფის შექმნა ნივთის მისაკუთრების მიზნით, არის ყაჩაღობის მომზადება, ხოლო ბანდის შექმნა პირზე ან ორგანიზაციაზე თავდასხმის მიზნით არის ბანდიტიზმი.

გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ ბანდას არა აქვს ორგანიზებულობის ნიშანი, ანუ ის არ არის გარკვეული დარგის სპეციალისტთა, სპეციალურად შერჩეულ დამნაშავეთა და სტრუქტურულად მართვად ადამიანთა ჯგუფი.

ის უბრალოდ არის მყარი ჯგუფი იმ ადამიანებისა, რომლებსაც აქვთ საერთო ამრი, შეხედულება და გარკვეულ ტერიტორიაზე რამდენიმე დანაშაულის ჩადენის მიზანი.

როგორც ვნახეთ, დანაშაული შეიძლება ჩაიდინოს, როგორც ერთმა პირმა, ისე რამდენიმემ ერთობლივად. ასეთი დანაშაულის ჩადენის დროს, კავშირი დამნაშავეთა შორის შეიძლება იყოს გერელეც და მჭიდროც. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში დანაშაული განიხილება, როგორც ყველა მონაწილის საერთო დანაშაულებრივი ქმედება, ხოლო თვით

მონაწილენი როგორც ერთი დანაშაულის თანამონაწილენი და ისინი პასუხს აგებენ ამ ერთიანი დანაშაულისათვის. საქართველოს მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის 23-ე მუხლის თანახმად “დანაშაულში თანამონაწილეობა ნიშნავს ორი ან მეტი პირის განზრახ ერთობლივ მონაწილეობას განზრახი დანაშაულის ჩადენაში.” ძველი (1960წლის) სსკ-ის მიხედვით დანაშაულში თანამონაწილეობა ნიშნავდა “...ორი ან მეტი პირის განზრახ ერთობლივ მონაწილეობას დანაშაულის ჩადენაში.” როგორც ვხედავთ, ძველ კოდექსში განზრახი დანაშაულის ჩადენაზე არ იყო მითითებული, მიუხედავად ამისა იმ განსაღვრებიდან ირკვეოდა, რომ მაშინდელი კანონმდებლობა არ ცნობდა გაუფრთხილებლობით თანამონაწილეობას და ამავე დროს, განზრახ თანამონაწილეობას გაუფრთხილებლობით დანაშაულში. თუ ორი ან მეტი პირი განზრახ ერთობლივად მონაწილეობენ დანაშაულის ჩადენაში ეს იმას ნიშნავს, რომ დანაშაული, რომლის ჩადენასაც თანამონაწილეები ცდილობდნენ არის განზრახი, ვინაიდან გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის ჩადენა განზრახ ერთობლივი მონაწილეობით შეუძლებელია. ამდენად, მოქმედი სსკ-ის 23-ე მუხლში სიგყვა “განზრახი”-ს მითითება არ იყო აუცილებელი.

კანონის მითითება იმის შესახებ, რომ თანამონაწილეობა არის განზრახი მონაწილეობა, ეხება ამსრულებელსაც, როგორც თანამონაწილეობის ერთ-ერთ სახეს, მაგრამ თუ ამსრულებელი განზრახ უნდა მოქმედებდეს, ეს თავისთავად გამოორიცხავს თანამონაწილეობას გაუფრთხილებელ დანაშაულში.

საბჭოური პერიოდის სისხლის სამართალში კრიმინალისგთა უმრავლესობა უარყოფდა გაუფრთხილებელ თანამონაწილეობას, მაგრამ ზოგიერთი იურისტი არ იზიარებდა ამ შე-

ხედულებას. მაგალითად, პროფ. ა. გრაინინს და პროფ. გ.შარგოროდსკის დასაშვებად მიაჩნდათ გაუფრთხილებელი თანამონაწილეობა.⁶¹

პროფ. გ. შარგოროდსკის⁶² მიაჩნდა რომ მის მიერ წამოყენებული მოსაზრება არ ეწინააღმდეგება კანონში მითითებულ დისპოზიციას, რადგან იქ ჩაწერილი არ იყო თანამონაწილეობაზე განმრახ დანაშაულში.

როგორც ვნახეთ, ამ ერთმა სიტყვამ პროფ. შარგოროდსკიც დააბნია და მიაღებია ისეთი გადაწყვეტილება როგორცაა გაუფრთხილებლობითი თანამონაწილეობის დასაბუთების მცდელობა.

ის რომ დღეს, მოქმედი კანონმდებლობა ავსებს ამ “ხარვეზს”, არ უნდა ჩაითვალოს შარგოროდსკის მიერ წამოყენებული მოსაზრების გაბათილების საშუალებად. ვინაიდან ეს მოსაზრება თავიდანვე იყო განწირული მისი უსაფუძვლობის გამო, როგორც პროფ. ო. გამყრელიძე ასაბუთებს, ამაოა ყოველგვარი ცდა გაუფრთხილებლობითი თანამონაწილეობის დასაბუთებისა.⁶³

კანონის კონსტრუქციიდან გამომდინარე ამსრულებელი და თანამონაწილე განმრახ უნდა მოქმედებდნენ. “ამიგომ თუ დანაშაულის უშუალო ამსრულებელი მოქმედებდა გაუფრთხილებლობით, წამქეზებული ან დამხმარე, რომელიც განმრახ მოქმედებდა, პასუხს აგებს როგორც შუალობითი ამსრულებელი და არა როგორც თანამონაწილე. წამქეზებული და დამხმარე (ან ორგანიზატორი) მხოლოდ იმ შემთხვევაში ჩაითვლება თანამონაწილეებად, თუ ამსრულებელი ჩაიდენს განმრახ დანაშაულს.”⁶⁴

⁶¹ А. Н. Граинин, Учение о соучастии, М., 1941 г. Стр. 111-118 М. Д. Шаргородский, Вопросы общей части уголовного права. Л., 1955. стр. 142-143

⁶² ო. გამყრელიძე – დანაშაულის შუალობითი ამსრულებლობა და თანამონაწილეობა, თბ. 1974 წ. გვ. 116-120

⁶³ ო. გამყრელიძის დასახ. ნაშრომი გვ. 4

თანამონაწილეობის საკანონმდებლო განსაზღვრებიდან გამომდინარეობს, რომ თანამონაწილეობა გულისხმობს დანაშაულის ჩადენაში რამდენიმე პირის ერთიანობას. ეს ერთიანობა შეეხება დანაშაულის, როგორც ობიექტურ ისე სუბიექტურ შემადგენლობას, ე. ი. როდესაც ყველა თანამონაწილის მოქმედება მიზეზობრივ და ბრალეულ კავშირშია დანაშაულებრივ შედეგთან. ობიექტური შემადგენლობის ერთიანობა გამოიხატება იმაში, რომ ყოველი თანამონაწილის მოქმედება არის დანაშაულებრივი შედეგის აუცილებელი პირობა, რომ შედეგი ამ მოქმედების გარეშე არ განხორციელდება.

თანამონაწილეთა მოქმედებას შეიძლება სულ სხვა ხასიათი ჰქონდეს. ამის მიხედვით, როგორც დღეს მოქმედი კანონმდებლობა, ისე თეორია განარჩევს თანამონაწილეობის ოთხ სახეს, თუმცა საქართველოს სსკ-ი თანამონაწილეთა რიცხვს არ აკუთვნებს ამსრულებელს და თანაამსრულებელს. სსკ-ის 22-ე მუხლში აღნიშნულია რომ “ამსრულებელია ის ვინც უშუალოდ ჩაიდინა დანაშაული ან სხვასთან (თანაამსრულებელთან) ერთად უშუალოდ მონაწილეობდა მის ჩადენაში, აგრეთვე, ის ვინც დანაშაული ჩაიდინა სხვა ისეთი პირის მეშვეობით, რომელსაც ამ კოდექსის მიხედვით ასაკის, შეურაცხადობის ან სხვა გარემოების გამო არ დაეკისრება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა.”

თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულში ამსრულებელი ძირითად სუბიექტს წარმოადგენს და მასზეა დამოკიდებული დანაშაულის შემადგენლობის შესრულება, “თუ არ არსებობს ამსრულებელი, არც არის დანაშაული, მაგრამ თუ არ არის დანაშაული, განა შეიძლება ვილაპარაკოთ დანაშაულში თანამონაწილეობაზე, ე. ი. მონაწილეობაზე იმაში, რაც სი-

ნამდვილეში არ არსებობს.”⁶⁴ - აღნიშნავს მ.ი.კოვალიოვი. მაშასადამე, ამსრულების მოქმედებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს დანაშაულებრივი შედეგის განხორციელებისათვის. იგი წარმოადგენს ძირითად რგოლს მიზეზობრივი კაეპირის ჯაჭვში, რომელმაც დანაშაულებრივი შედეგი გამოიწვია. ამსრულებლის მოქმედებაში მოცემულია დანაშაულის შემადგენლობის უშუალო განხორციელება.⁶⁵

მოქმედი სსკ-ის 22-ე მუხლში მოხსენიებულია ასევე თანაამსრულებელი, ხსენებული მუხლიდან ირკვევა, რომ თანაამსრულებელი არის ის, ვინც ამსრულებელთან ერთად უშუალოდ მონაწილეობდა დანაშაულის ჩადენაში, “ამრიგად თანაამსრულებლობა გულისხმობს დანაშაულის ჩადენაში უშუალოდ მონაწილეობას. ამიგომ, თანაამსრულებლად არ ჩაითვლება ის, ვინც მონაწილეობას იღებდა წინასწარ მოსამზადებელ მოქმედებაში და ამით შექმნა პირობა დანაშაულის ჩასადენად. აგრეთვე ის, ვინც შემოუერთდა დამნაშავეს დანაშაულის დამთავრების შემდეგ.”⁶⁶

თ. წერეთელი აღნიშნავს, რომ დანაშაულის ჩადენაში უშუალო მონაწილეობა უნდა გავიგოთ, როგორც მონაწილეობა ისეთ მოქმედებაში, რომლითაც ხორციელდება დანაშაულის შემადგენლობა. არ ჩაითვლება თანაამსრულებლად ის პირი ვინც, თუმცა დანაშაულის ჩადენის მომენტში მოქმედებს, მაგრამ დანაშაულის შემადგენლობას არ ახორციელებს. ამიგომ თანაამსრულებელთა წრიდან უნდა გამოვრიცხოთ ის ვინც დანაშაულის ჩადენის მომენტში სადარაჯოზე დგას, ან ის, ვინც დანაშაულის ჩადენის მომენტში დაბრკოლებას აცილებს უშუალო ამსრულებლებს და ამით აძლევს მათ შესაძლებლობას

⁶⁴ М.И.Ковалев, Соучастие в преступлении. Ч.1 1960. стр.99

⁶⁵ თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ.1965წ. გვ.112

⁶⁶ თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ.1965წ. გვ.132

ბოლომდე მიიყვანოს დანაშაული.⁶⁷

“თანაამსრულებლობა, - რამდენადაც იგი ფართო მნიშვნელობით გაგებული თანამონაწილეობის ფორმას წარმოადგენს აუცილებლად განმზავს ბრალს გულისხმობს. ამიგომ თუ რამდენიმე პირის მოქმედებით დანაშაულებრივი შედეგი გაუფრთხილებლობითაა გამოწვეული თითოეული დამნაშავე პასუხს აგებს, როგორც დამოუკიდებელი დამნაშავე და არა როგორც თანაამსრულებელი.”⁶⁸

თანამონაწილეობის საკითხის გადაჭრა დიდ სირთულეს შეიცავს რთული დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში; ხშირია შემთხვევები, როდესაც დანაშაული რამდენიმე ნაწილისაგან შედგება. ამ საკითხზე მხარდაჭერას იმსახურებს თ. წერეთლის მოსაზრება; “თუ დანაშაულის შემადგენლობა ორი აქტისაგან შედგება, თანაამსრულებლობა გვექნება არა მარტო მაშინ, როცა დამნაშავენი ორივე აქტის განხორციელებაში იღებენ მონაწილეობას, არამედ მაშინაც, როცა ისინი სხვადასხვა აქტებს ასრულებენ” და მას მოჰყავს ასეთი მაგალითი “თუ ყაჩაღობის დროს ერთი თანამონაწილე დანას ჩასცემს დამარალებულს, ხოლო მეორე ააყლის მას ოქროს საათს, ამ მოქმედებათა იზოლირებული განხილვის შემთხვევაში ჩვენ იძულებული ვიქნებოდით იმ დასკვნამდე მივსულიყავით, რომ პირველი დამნაშავის მოქმედება უნდა დაკვალიფიციროდეს, როგორც სხეულის დაზიანება, ხოლო მეორე პირის მოქმედება - როგორც ქურდობა. მხოლოდ ამ ორი მოქმედების ერთობლივად განხილვის შემთხვევაში გვეძლევა შესაძლებლობა დავაკვალიფიციროთ ჩადენილი დანაშაული, როგორც ყაჩაღობა.”⁶⁹

⁶⁷ თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 132

⁶⁸ იქვე. გვ. 142

⁶⁹ თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 139-140

ჩვენი მხრიდან დავსძენთ იმას, რომ ორი მოქმედების ერთობლივად განხილვას დამნაშავეების საერთო განზრახვა უნდა ედოს საფუძვლად. ვინაიდან, ორი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენისას, თუ ერთი ასორციელებს მხოლოდ პირველ ნაწილს და მეორე, მეორე ნაწილს პირველთან შეთანხმებით. ამასთან პირველის მოქმედება არ მოიცავდა მეორის განზრახვას, მაშინ ამ უკანასკნელის მოქმედება უნდა განვიხილოთ თანამონაწილეობად მეორე ნაწილში და არა პირველში.

საინგერესო მოსაზრებას ავითარებს ბურჟუაზიული კრიმინალისტი ველცელი, იგი აღნიშნავს, რომ თუ პირველმა ამსრულებელმა უკვე განახორციელა შენადგენი დანაშაულის განსაზღვრული ნაწილი, ხოლო მეორე დამნაშავე შემდგომ შეუერთდა მას და მონაწილეობა მიიღო დანაშაულის დამთავრებაში, ეს მეორე პირი პასუხს აგებს მთელი შენადგენი დანაშაულისათვის, ვინაიდან მან იცის დამამძიმებელი გარემოების შესახებ (მხედველობაშია ქურდობა შემგვრევით) და იწონებს მას.⁷⁰

ე.ი. ველცელის აზრით, მეორემ აუცილებლად უნდა იცოდეს პირველ ნაწილში შესრულებული ქმედების შესახებ, მაგრამ, თუ არ იცის? ხომ არსებობს ისეთი შენადგენი დანაშაულები, რომელთა ნაწილის განხორციელება შეიძლება მეორე პირისათვის არ იყოს ცნობილი. მაგალითად: კ-ამ მოკლა ბ-ე, რა დროსაც მასთან შემთხვევით მოვიდა კ-ას ნაცნობი ი. და ორივემ გაძარცვეს ბ. ამ შემთხვევაში, ჩვენი აზრით, ი. არის თანამონაწილე ქურდობაში და არა ანგარებით მკვლელობაში.

ველცელის მოსაზრებას იზიარებს მ.კოვალიოვი. მას მოჰყავს მაგალითისათვის ყაჩაღობა. იგი თვლის, რომ თუ ერთმა პირმა ჩაიდინა ძალადობა, ხოლო შემდგომ მისი ნაცნო-

⁷⁰ Welzel. Das Deutsche strafrecht. 1960, s. s.95-96 ნასარგებლია თ.წერეთლის ნაშრომიდან დანაშაულში, თბ.1965წ.

ბი შემთხვევით აღმოჩნდა დანაშაულის ჩადენის ადგილზე და აღმოუჩენს პირველს დახმარებას დაზარალებულის ქონების გაგაცემაში, ის ამსანაგი განსილულ უნდა იქნეს, როგორც ყაჩაღობის თანამონაწილე.⁷¹ კოვალიოვი უფრო სწორი იქნებოდა, რომ დაემაგებინა ასეთი წინადადება – იმ შემთხვევაში თუ ყაჩაღობა ამ უკანასკნელის განზრახვასაც მოიცავდა, მაგრამ მან ამის შესაძლებლობა დასაწყისშივე გამორიცხა, როდესაც დანაშაულის ჩადენის ადგილზე ამსანაგის შემთხვევით მოსვლა დაუშვა, ვინაიდან შემთხვევით მოსვლა, წინასწარ შეთანხმებით მოსვლისაგან არსებითად განსხვავდება.

მ.კოვალიოვის მოსაზრების კომენტირებისას თ.წერეთელი აღნიშნავს, რომ “ასეთი შეხედულება ეწინააღმდეგება ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის პრინციპს. თითოეულმა დამნაშავემ პასუხი უნდა აგოს მხოლოდ იმისთვის, რაც მან ობიექტურად გააკეთა და რისი განზრახვაც მას ჰქონდა. შემდგომი მონაწილეობა ვერ შეავსებს მიზეზობრივ კავშირს, რომელიც მეორე დამნაშავის ქმედებასა და ძალადობის აქტს შორის არ არსებობს. იგი ვერ შეავსებს ბრალსაც, ვინაიდან განზრახვა არის ფსიქიკური დამოკიდებულება მიმართული მომავლისაკენ და არა წარსულისაკენ.

ამიგომ გემოთ მოგანილ შემთხვევაში ყაჩაღობისათვის ან ძალმომრეობითი გაძარცვით გაგაცემისათვის პასუხს აგებს მხოლოდ პირველი ამსრულებელი, ხოლო მეორე პირი პასუხს აგებს იმისათვის, რაც მან პირადად შეასრულა და რისი ბრალიც მას ჰქონდა, ე.ი.-ქურდობისთვის.

სულ სხვაა - აგრძელებს თ. წერეთელი - როდესაც თანა-ამსრულებლები წინასწარ შეთანხმდებიან როლების განაწილების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში არსებობს მიზეზობრივი და

⁷¹ М.И. Ковалев, Соучастие в преступлении. Ч.2 Свердловск. 1962. стр.119

ბრალეული კავშირი ერთობლივი შედეგის მიმართ, თითოეული, თუნდაც იგი შემადგენლობის მხოლოდ ერთ ნაწილს ასრულებდეს, განამტკიცებს მეორე თანაამსრულებლის განზრახვას და ამით მიზეზობრივ კავშირშია არა მარტო იმ ნაწილის მიმართ, რომელსაც უშუალოდ ასრულებს, არამედ იმ ნაწილის მიმართაც, რომელსაც მეორე თანამონაწილე ასრულებს. მას აქვს აგრეთვე ბრალი, მიმართული მთლიანი დანაშაულის ერთობლივად განხორციელებაზე. როგორც მართებულად აღნიშნავს ბულგარელი კრიმინალისტი კ.ლიუტოვი: “მონაწილეობა ნივთის გატაცებაში თავისთავად არ ახდენს არავითარ ობიექტურ ზეგავლენას ძალადობის ან მუქარის გამოყენებაზე, არც ამიანებს და არც აშინებს დამარალებულს. საჭიროა ცალკეული მოქმედება – იძულები-სადმი შეგულისანება და იძულებაში დახმარება, რათა არსებობდეს იმის ობიექტური საფუძველი, რომ დამნაშავე დაესაჯოთ იძულებისთვის და ამასთან ერთად მთლიანად შენადგენი დანაშაულისათვის.

თანამონაწილეობისათვის არ არის საკმარისი მხოლოდ ის, რომ თითოეული დამნაშავეს მოქმედება მიზეზობრივ კავშირში იყოს შედეგთან და თითოეული მათგანი უშუალოდ მონაწილეობას იღებდეს დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელებაში, არამედ ამასთან ერთად საჭიროა განსაზღვრული ფსიქიკური დამოკიდებულება შედეგთან.”⁷²

როგორც ვნახეთ, გარკვეული თავისებურებით ხასიათდება თანაამსრულებლობა შენადგენ დანაშაულებში, მათი შემადგენელი მოქმედებები, ცალ-ცალკე აღებული შეიძლება ქმნიდნენ სულ სხვა დანაშაულის შემადგენლობას, ამიგომ ისინი ერთმანეთთან კავშირში უნდა განვიხილოთ.

⁷² თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 141-142

შაგრამ არსებობს სხვა განსხვავებული შემთხვევები, რომლებსაც თავისებური მიდგომა ესაჭიროება, რათა მოვახდინოთ ქმედების სწორი კვალიფიკაცია.

ამგვარ საკითხზე თავისი მოსაზრება აქვს გამოთქმული პროფ. ო.გამყრელიძეს, რომელიც არ ეთანხმება იმ ავგორებს, რომლებიც მიიჩნევენ რომ შეკვეცილ (ყაჩაღობა), დანაშაულში თანამონაწილეობა შესაძლებელია მაშინაც, როცა ეს დანაშაული დაწყებულია, მაგრამ ფაქტიურად ჯერ არ დამთავრებულა, ანუ როგორც გემოთ ვისაუბრეთ მ.კოვალიშვილის ამრით, ის ვინც დაეხმარება ყაჩაღს თავდასხმის შემდეგ მაგრამ ქონების დაუფლებამდე, არის ყაჩაღობის თანამონაწილე.⁷³ ამ საკითხზე მხარდაჭერას იმსახურებს პროფ. ო.გამყრელიძის მოსაზრება, მისი ამრით: “ყაჩაღობა, ისევე როგორც ყოველი შენადგენი დანაშაული, ორი ისეთი მოქმედებისაგან შედგება, რომლებიც ცალ-ცალკე აღებული დამოუკიდებელ შემადგენლობებს ქმნიან. ამიგომ იმან, ვინც დაეხმარება ყაჩაღს მხოლოდ ქონების დაუფლებაში, პასუხი უნდა აგოს ქურდობასა და ძარცვაში თანამონაწილეობისათვის, ხოლო თუ პირი თვითონ უშუალოდ მონაწილეობდა ქონების დაუფლებაში, იგი პასუხს აგებს შესაბამისად ქურდობის ან ძარცვის ამსრულებლობისათვის. შენადგენი დანაშაულის პირველი აქტისათვის პასუხისმგებლობა არ შეიძლება დაეკისროს იმას, ვის მოქმედებასა და ამ პირველ აქტს შორის, არც მიზეზობრივი და არც ბრალეული კავშირი არ არსებობდა.”⁷⁴

სისხლის სამართლის კოდექსი ამსრულებლის ერთ-ერთ სახედ თვლის შუალობით ამსრულებელს.

შუალობითი ამსრულებლის არსებობის შემთხვევაში დანაშაულის ფიზიკური შემსრულებელი ფაქტიურად არ სჩადის

⁷³ М. И. Ковалев, Соучастие в преступлении. Ч. 2 1962. стр. 119

⁷⁴ ო. გამყრელიძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 116

დანაშაულს, იგი მხოლოდ იარაღია სხვის ხელში, ვისი მოქმედებაც მიზეზობრივ ბრალეულ კავშირშია ჩადენილ დანაშაულთან და ამდენად, იგი წარმოადგენს კიდეც დანაშაულის შუალობით ამსრულებელს.

საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლში ამსრულებლის ცნების განსაზღვრისას საუბარია ისეთ პირზე, რომელიც დანაშაულს ჩაიდენს სხვა ისეთი პირის მეშვეობით, რომელსაც ამ კოდექსის მიხედვით ასაკის შეურაცხადობის ან სხვა გარემოების გამო არ დაეკისრება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ე.ი. აქ იგულისხმება შუალობითი ამსრულებელი.

სისხლის სკ-ი იცნობს ისეთ დანაშაულებს, რომელთა განხორციელება შუალობითი ამსრულებლის მიერ შეუძლებელია. ანუ დანაშაული პირმა უშუალოდ უნდა განახორციელოს. (მაგ. დებერტირობა – მუხ.389, სამხედრო სამსახურისათვის თავის არიდება ავადმყოფობის სიმულაციით ან სხვაგვარად მოგყუებით მუხ.390 და სხვა).

როგორც ვხედავთ, უშუალო ამსრულებელი თუ მოქმედებს ბრალის გარეშე სხვა პირის წაქეზებით და ის ჩაიდენს დანაშაულს, ამ შემთხვევაში წამქეზებელი გამოდის, როგორც დანაშაულის შუალობითი ამსრულებელი.

შუალობითი ამსრულებლობის წინააღმდეგ გამოდის უცხოელი კრიმინალისტი ვ.ზაუერი. მისი აზრით, შუალობითი ამსრულებლის ფიგურა ცხოვრებისათვის უცხო კონსტრუქციაა, იგი არაბუნებრივი ხელოვნური ცნებაა.⁷⁵

შუალობითი ამსრულებლობის ცნებას ის ავტორებიც არ უარყოფენ, რომლებიც თანამონაწილეობის აქცესორულ თეორიას ეწინააღმდეგებიან.

“როგორც უკვე ითქვა, შუალობითი ამსრულებლობას მაშინ

⁷⁵ W.Sauer. Allgemeine strafrechtslehre. Berlin. 1955. s.202. ნახარველია ო. გამყრელიძის დასახელებული ნაშრომიდან, გვ.52

აქვს ადგილი, როცა დამნაშავე სხვა ადამიანს იყენებს დანაშაულის ჩადენის იარაღად. დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ მეორე პირი მისთვის იარაღი დასახული მიზნის მიღწევის გზაზე და მეტი არაფერი. სწორედ ეს არის მიზეზი იმისა, რომ წამქეზებელი თვითონ განიხილება ამსრულებლად. სახელდობრ შუალობით ამსრულებლად.”⁷⁶ მაგრამ წამქეზებელმა იცის თუ არა ის, რომ პირი, რომელსაც ის აქეზებს არის შეურაცხადი და აუცილებელია თუ არა ამის ცოდნა მისთვის? ჩვენი აზრით არა, რადგან “ცოცხალი იარაღი” – ობიექტურად უნდა იყოს შეურაცხადი. მაგ. ნ-მ ნათესავი ბიჭი, რომელიც მისი ბიჭის თანაკლასელი იყო და მისი წარმოდგენით შეურაცხადი, ე.ი. სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკს მიღწეული ეგონა, ყაჩაღობაზე დაიყოლია და გამოიყენა მეზობლის სახლიდან თავდასხმის გზით ძვირფასი ნივთების გამოტანაში. სინამდვილეში იგი შეურაცხადი იყო, რის შესახებაც არ იცოდა ნ-მ. მიუხედავად ამისა ნ. დაისჯება, როგორც დანაშაულის შუალობითი ამსრულებელი, ვინაიდან როგორც უკვე ვთქვით, ობიექტურად შეურაცხადი პირი გამოიყენა დანაშაულის ჩასადენად.

ობიექტური მხრივ, შუალობითი ამსრულებლობა უმრავლეს შემთხვევაში გამოიხატება ისეთი პირის წაქეზებაში, რომელიც შეურაცხებისუენაროა, მცირეწლოვანია, მოქმედებს იძულებით ან შეცდომით და სხვ.

ვინაიდან ჩვენი მიზანი ყაჩაღობის დროს შუალობითი ამსრულებლობის შესაძლებლობის დასაბუთებაა, მოგიყვანთ კიდევ ერთ მაგალითს, მეზობლის გ-ს წაქეზებით, დ-ყაჩაღურად თავს დაესხა კ-ს. და მას წაართვა ფული და სხვა ძვირადღირებული ნივთები. სამედიცინო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზის დასკვნით დ-მ ეს ქმედებები ჩაიდინა შეურაცხად, კერძოდ

⁷⁶ ო. გამყრელიძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ.52-53

ქრონიკული ფსიქიკური ავადმყოფობის მდგომარეობაში. ამდენად, დ-მ ჩაიდინა სსკ-ით გათვალისწინებული მართლ-საწინააღმდეგო, მაგრამ არა ბრალეული ქმედება, ამიგომ გ. პასუხს აგებს ყაჩაღობის შეუაღობითი ამსრულებლობისათვის.

რაც შეეხება თანამონაწილეობას, დარჩა სამი სახე, სსკ-ის 24-ე მუხლის თანახმად:

1. ორგანიზატორია – ის, ვინც მოაწყო დანაშაულის ჩადენა ან ხელმძღვანელობდა მის განხორციელებას, აგრეთვე ის, ვინც შექმნა ორგანიზებული ჯგუფი ან ხელმძღვანელობდა მას.
2. წამქეზებელია – ის, ვინც დაიყოლია სხვა პირი განმრახბი დანაშაულის ჩასადენად.
3. დამხმარეა – ის, ვინც ხელი შეუწყო დანაშაულის ჩადენას.

1. თანამონაწილეებიდან ერთ-ერთ მთავარ და საშიშ სუბიექტს წარმოადგენს ორგანიზატორი, რადგან იგი გახლავთ დამნაშავეთა ჯგუფის ხელმძღვანელი და ამდენად, მისი სისხლისსამართლებრივი თვალსაზრისით დახასიათება აუცილებელ პირობად მიგეაჩნია.

ორგანიზატორად კანონის მიხედვით ითვლება ის, ვინც მოაწყო დანაშაულის ჩადენას ან ხელმძღვანელობს მას. მან შეიძლება შექმნას დანაშაულებრივი ჯგუფი, მოამზადოს დანაშაული ან ხელმძღვანელობდეს დანაშაულის ჩადენას მისი აღსრულების მომენტში. მან შეიძლება შეასრულოს წამქეზებლისა და დამხმარის ფუნქციებიც, მაგრამ მთავარი მის საქმიანობაში არის ის, რომ იგი აერთიანებს სხვა თანამონაწილეთა ძალ-ღონეს და წარმართავს მათ დანაშაულებრივ საქმიანობას. მიუხედავად ამისა, ის ხშირ შემთხვევაში შეუმჩნეველი და ძნელად მისაგნებია სამართალდამცავი ორგანო-

ბისათვის. როგორც ვხედავთ, სისხლის სამართლის კოდექსის მიერ გათვალისწინებული იქნა ორგანიზაციის უურო ფართო განმარტება, ვიდრე ეს იყო ძველ კოდექსში. ჯერ კიდევ 1959 წელს გამოქვეყნებულ წიგნში პ.ი.გრიშაევი და გ.ა.გრიგერი წერდნენ, რომ მაშინდელი საფუძვლები მეტად ვიწროდ განსაზღვრავდნენ ორგანიზაციის ცნებას და განმარტავდნენ, რომ მასში არ იყო მითითებული ორგანიზაციის, როგორც თვით დანაშაულებრივი ორგანიზაციის შემქმნელი და მისი საქმიანობის ხელმძღვანელი.

“ორგანიზაციის პასუხისმგებლობისათვის აუცილებელია - აღნიშნავს თ.წერეთელი – იმ ობიექტური და სუბიექტური პირობების არსებობა, რაც საერთოდ თანამონაწილეთა პასუხისმგებლობის საფუძველს წარმოადგენს. მაშასადამე ორგანიზაციის მოქმედება უნდა იყოს მიზეზობრივ და ბრალეულ კავშირში დანაშაულის ჩადენასთან. მიზეზობრივი კავშირის დადგენა რაიმე სპეციალურ საკითხებს არ წარმოშობს ორგანიზაციის მიმართ.”⁷⁷

ნ.დურმანოვის მიერ გამოთქმული იყო შეხედულება, რომ “...ორგანიზაციის განსილული უნდა იქნეს, როგორც დანაშაულის თავისებური ამსრულებელი.”⁷⁸ ამ შეხედულებას იმიარებდა პროფ. მ.შარგოროდსკი მისი აზრით, ორგანიზაციის მოქმედება გამოიხატება თვით დანაშაულის ორგანიზებაში, რაც დანაშაულის შესრულების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ელემენტს წარმოადგენს. ამიგომ დანაშაულის ორგანიზაციის, თუნდაც იგი დანაშაულის შემადგენლობაში შემავალ მოქმედებას ფაქტიურად პირადად არც კი იდენდეს, განსილული უნდა იქნეს არა როგორც თანამონაწილე, არამედ

⁷⁷ თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ.1965წ. გვ.148

⁷⁸ Н.Дурманов. Вопросы соучастия в судебной практике Верховного суда СССР, «Социалистическая законность» 1947 г. №8 стр.17

როგორც დანაშაულის ამსრულებელი.⁷⁹

ამ შეხედულებას იზიარებდა მაშინდელი სასამართლო პრაქტიკა, ამის თქმის საფუძველს გვაძლევს სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიის 1946 წლის 29 ივნისის განჩინება, სადაც მოროზოვის ქმედება დაკვალიფიცირებულ იქნა, როგორც ამსრულებლობა. საქმის ვითარება იყო ასეთი: მოროზოვმა შექმნა შეიარაღებულ ყაჩაღთა ჯგუფი დაზარალებულ დობრიაკოვას გასაძარცვად და შეადგინა ამისათვის ბინის გაქურდვის გეგმა, თუმცა თვითონ გაძარცვაში უშუალო მონაწილეობა არ მიუღია, რადგან დაზარალებულის მეგობელი იყო და ეშინოდა რომ დაზარალებულნი იცნობდნენ.⁸⁰

ნათელია, რომ ზემოთ ხსენებული ავტორების მოსაზრება და სასამართლო პრაქტიკა მცდარ გზაზე იდგა, ვინაიდან ქმედების ასეთი კვალიფიკაცია არ შეესაბამება დანაშაულის ამსრულებლობის ცნებას.

მნიშვნელოვანია ასევე ის გარემოება, რომ ორგანიზატორი შეიძლება მოქმედებდეს როგორც პირდაპირი, ისე ევენტუალური განმრახვით. ამ აზრს არ ეთანხმება მ.კოვალიოვი იგი წერს, რომ ორგანიზატორი შეიძლება მოქმედებდეს მხოლოდ პირდაპირი განმრახვით.⁸¹ ასეთ შეხედულებას არ იზიარებს თ.წერეთელი. მას მიაჩნია, რომ ორგანიზატორი პირდაპირი განმრახვით მოქმედებს იმ დანაშაულის მიმართ, რომელსაც ის აწყობს, ხოლო ევენტუალური განმრახვით იმ დანაშაულის მიმართ, რომელსაც ის ითვალისწინებს და რომელიც შეიძლება ჩაიდინოს ამსრულებელმა. ამის საილუსტრაციოდ მას მოჰყავს ასეთი მაგალითი: თუ ვინმემ დაიქირავა მეორე პირი კაცის

⁷⁹ М. Д. Шаргородский. Вопросы общей части уголовного права. Л. 1955. стр. 148

⁸⁰ «Судебная практика Верховного Суда СССР» 1946 Вып. VI. стр. 14-17

⁸¹ მ. ი. კოვალიოვის დასახ. ნაშრომი. გ. 2 გვ. 129

მოსაკლავად, იგი იმასაც ითვალისწინებს და უშვებს, რომ დაქირავებულმა მკვლელმა დაზარალებული შეიძლება გაძარცვოს. ასეთ შემთხვევაში ორგანიზატორი მოქმედებს პირდაპირი განზრახვით მკვლელობის მიმართ და ევენტუალური განზრახვით გაძარცვის მიმართ.⁸²

ამდენად, როგორც ზემოთ ვისაუბრეთ, ორგანიზატორი ერთ-ერთი საშიში ფიგურაა. ჩვენს მიერ შესწავლილი საქმეების უმრავლესობა სადაც ჯგუფური, ყაჩაღური თავდასხმები იყო განხილული, ორგანიზატორის როლი თითქმის არსად არ ჩანდა, უფრო მეტიც, მართლმსაჯულებისათვის ეს სუბიექტი ხშირად უცნობი რჩებოდა და რჩება დღესაც, ვინაიდან უშუალო ამსრულებლები არ ასახელებენ მათ ვინაობას სხვადასხვა მიზეზების გამო.

2. სულ სხვა ფუნქციებით არის აღჭურვილი წამქეშებელი, იგი დანაშაულის შემადგენლობას ახორციელებს სხვისი მეშვეობით. მის მიერ წაქეშებული ადამიანი მოქმედებს შეცნებულად და თვითონაა თავისი მოქმედების ბატონ-პატრონი. წაქეშება გულისხმობს სხვა ადამიანში დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილების აღძვრას. წაქეშების საშუალებად შეიძლება იქნეს გამოყენებული: მოსყიდვა, საჩუქარი, დაპირება, დარწმუნება, თხოვნა, მოწოდება, ბრძანება, მუქარა. მუქარის გამოყენების შემთხვევაში დანაშაულებრივი მოქმედება შეიძლება გამოწვეული იყოს უკიდურესი აუცილებლობით, ან მუქარის ისეთი ინტენსივობით, რომ სავსებით გამორიცხული იყოს პირის მოქმედების თავისუფლება. წაქეშება შეიძლება მოხდეს ზეპირად, წერილობით, ქეცით, მიმიკით. იგი გულისხმობს აქტიურ გემოქმედებას ფსიქიკაზე. წაქეშება შეიძლება გამოწვეული იყოს მხოლოდ განზრახვით. გამორიცხულია მისი გამოწვევა უმოქმედობით, ან გაუფრთხილებ-

⁸² თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ.1965წ. გვ.149

ლობით, ან ვინმეს საერთო ამორალური გემოქმედებით. იგი გულისხმობს პირის დაყოლიებას კონკრეტულად განსაზღვრული ქმედების ჩადენაზე.

წაქეზება გვაქვს მაშინ, როდესაც დამნაშავე თავისი მოქმედებით ცდილობს აღძრას სხვა პირში დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილება, თანაც წამქეზებელის განმზავება უნდა მოიცავდეს იმ კონკრეტულ დანაშაულს, რომლის განხორციელებაც მას სურს და რომლის ჩადენაზეც ამსრულებელს იყოლიებს, იგი შეიძლება ჩადენილი იქნეს როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განმზავებით.

წინათ ზოგიერთი ქვეყნის (მაგ. ბელგიის 1867 წლის სსკ, ჩილის 1874 წლის სსკ). კანონმდებლობა არ გამოყოფდა წამქეზებელს, როგორც თანამონაწილეს, არამედ მას აერთიანებდა ამსრულებელთან.

ასეთი შეხედულება მცდარი იყო და ბუნებრივია, რომ მას ბევრი ავტორი არ იზიარებდა. “წამქეზებელი კი დანაშაულის მონაწილე ხდება არა იმით, რომ მონაწილეობა მიიღო დანაშაულის უშუალო შესრულებაში, არამედ იმით, რომ აღუძრა სხვა პირს დანაშაულის ჩადენის განმზავება და ამ მეორე პირის მეშვეობით განახორციელა თავისი ჩანაფიქრი, ამიტომ მისი მონაწილეობა დანაშაულში თვისობრივად სხვა ხასიათის არის, ვიდრე ამსრულებლის. ეს განპირობებულია წამქეზებლის მოქმედების მიზეზობრივი კავშირის თავისებურებით.”⁸³

წაქეზების ობიექტური მხარე გამოიხატება იმაში, რომ წამქეზებელი ამსრულებელს აღუძრავს დანაშაულის ჩადენის სურვილს, რასაც იგი შემდგომ ახორციელებს.

იურისპრუდენციაში არსებობს ისეთი შეხედულება, რომლის მიხედვითაც თითქოს წამქეზებელი და ფსიქიკური დამხარე

⁸³ თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 153

უნდა გაერთიანდეს ინტელექტუალური თანამონაწილეობის ერთ სახედ.⁸⁴

ჩვენ ამ მოსაზრებას ვერ გავიზიარებთ, რადგან ფსიქიკურ დახმარებას ადგილი აქვს მაშინ, როცა ამსრულებელს მიღებული აქვს გადაწყვეტილება დანაშაულის ჩადენის შესახებ და დამხმარე მას ეხმარება იმაში, თუ როგორ უნდა აიცილოს პასუხისმგებლობა, ან როგორ გაიადვილოს დანაშაულის ჩადენა და სხვა.

რაც შეეხება წაქეზებას, ამ შემთხვევაში წამქეზებელი არა თუ ეხმარება მიზნის განხორციელებაში რჩევა-დარიგებით, არამედ თვითონ აღუძრავს დანაშაულის ჩადენის სურვილს და თვითონ მიაღებინებს გადაწყვეტილებასაც.

ამ საკითხზე მხარდაჭერას იმსახურებს თ.წერეთლის მოსაზრება, მისი აზრით, წამქეზებელი და ფსიქიკური დამხმარის მოქმედებანი ერთმანეთისაგან ფსიქიკური გემოქმედების სხვადასხვა ინტენსივობით განსხვავდებიან. წამქეზებელი ქმნის დანაშაულებრივი გადაწყვეტილების წარმოშობისათვის გადამწყვეტ მოტივს, ხოლო ფსიქიკური დახმარების როლი გამოიხატება იმაში, რომ ფსიქიკური დამხმარე განამტკიცებს ამსრულებლის გადაწყვეტილებას ჩაიდინოს დანაშაული, ასეთი გადაწყვეტილება კი ამსრულებელმა დამოუკიდებლად მიიღო. ფსიქიკური დამხმარე აძლიერებს იმ მოტივებს, რომლებიც ხელს უწყობენ დანაშაულის ჩადენას და ასუსტებს იმ მოტივებს, რომლებიც მას აფერხებენ.

წაქეზება შეიძლება მხოლოდ განზრახ (აქ იგულისხმება როგორც პირდაპირი, ასევე ევენტუალური განზრახვა-რ.-კ.).

ამ მხრივ, საინტერესო მოსაზრება გამოთქვა ნ.ტაგანცევმა. იგი წერს – “თუ ვინმე გაუზიარებს სხვებს რაიმე არგისტული თაღლითობის გეგმას, მაგრამ განზრახვა არა აქვს აღძრას ამ

⁸⁴ R.Hergl, Die Lehre von der Teilahme am verbrechen. Heidelberg. 1909.s.98

მონათსრობით სსვა პირში დანაშაულის ჩადენის სურვილი, იგი არ შეიძლება ჩაითვალოს წამქეზებლად, თუნდაც ვინმემ დამსწრეთაგან ისარგებლოს ამ გეგმით და განახორციელოს იგი.”⁸⁵ პროფ. ნ.გაგანცევი ასევე აღნიშნავს, რომ “თუ ვინმე, განსაზღვრული ქმედობის ჩადენისას, ან განსაზღვრული ამბის მოყოლის დროს ითვალისწინებს, რომ მისი ნაამბობის შედეგად, რომელიმე მსმენელმა შეიძლება მის მიერ აღწერილი დანაშაულებრივი ქმედობა ჩაიდინოს და გულგრილად ეკიდება ამას, ჩვენ თავისუფლად შეგვიძლია შევეურაცხოთ მას სხვა პირის მიერ ჩადენილი დანაშაული იმავე საფუძველით, რა საფუძველითაც ეურაცხავთ ასეთი გულგრილობის შედეგს უშუალო ბრალეულს.”⁸⁶

გაუფრთხილებელ წაქეზებას გადაჭრით უარყოფს თ.წერეთელი და მას მაგალითად მოჰყავს სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს სს საქმეთა სასამართლო კოლეგიის დადგენილება გორდეევის საქმეზე და ამით ასევე, ასაბუთებს მაშინდელი სასამართლო პრაქტიკის მიერ გაუფრთხილებელი წაქეზების უარყოფას. საქმის ვითარება არის შემდეგი: გორდეევი პასუხისგებაში იყო მიცემული, როგორც ყაჩაღური თავდასხმის წამქეზებელი. უმაღლესი სასამართლოს კოლეგიამ მიუთითა, რომ თუმცა გორდეევმა თავისი მონაყოლით სახლის პაგრონის ქონების შესახებ აღუძრა ბარახოვს და სხვებს გაძარცვის განზრახვა, მაგრამ თვით გორდეევს, რომელიც ბინის პაგრონის შეძლებაზე ლაპარაკობდა, არ მიუცია მათთვის დანაშაულის ჩადენის წინადადება, მას არც ჰქონია მიზანი აღუძრა მათში დანაშაულის ჩადენის გადაწყვეტილება და თვით მსმენელებსაც არ აღუქვამთ გორდეევის ნაამბობი, როგორც წაქეზება დანაშაულისაკენ, ამიგომ კოლეგიამ უარყო გორდეევის

⁸⁵ Н.С.Таганцев лекции 1902. стр.765

⁸⁶ Н.С.Таганцев лекции 1902. стр.768

თანამონაწილეობა ყაჩაღურ თავდასხმაში.⁸⁷

3. საინტერესოა ასევე, ყაჩაღობაში თანამონაწილეთა შორის დამხმარის როლის საკითხის შესწავლა.

დამხმარე არ იღებს უშუალო მონაწილეობას დანაშაულის ჩადენაში.

დამხმარეა ის, ვინც ხელი შეუწყო დანაშაულის ჩადენას.

საბჭოთა სისხლის სამართლის ლიგერატურაში გამოთქმული იყო შეხედულება, რომ დახმარების ასეთი ზოგადი განსაზღვრა, მისი ამომწურავი ფორმების ჩამოუთვლელად, მიზანშეუწონლად უნდა ჩაითვალოს. სახელდობრ, პ.ი.გრიშაევი და გ.ა.კრიგერი ამტკიცებენ, რომ “წინააღმდეგ წამქეზებლობისა, რომლის მეთოდები და საშუალებანი შეუძლებელია ჩამოვთვალოთ ან თუნდაც ზოგადი ფორმით მივეთითოთ კანონში, დახმარების კონკრეტული სახეები და ფორმები, როგორც ეს სასამართლო პრაქტიკამ გვიჩვენა, სავსებით შეიძლება ამომწურავად იქნას განსაზღვრული”⁸⁸ ზოგადი ფორმით დახმარების ცნების განსაზღვრება – წერს თ.წერეთელი – პ.ი.გრიშაევს და გ.ა.კრიგერს იმ მხრითაც მიაჩნიათ შეუწყნარებლად, რომ ეს “ფართო გასაქანს იძლევა, რათა დახმარებას ნებისმიერად ისეთი ქმედებანი მიეკუთვნოს, რომლებიც თემცა წინ უსწრებენ დანაშაულის ჩადენის ფაქტს, მაგრამ სულაც არ განაპირობებენ დანაშაულებრივი შედეგის განხორციელებას, არამედ მხოლოდ გარეგნულად ან მეტად შორეულად არიან დაკავშირებული დანაშაულის მომზადებასთან ან ჩადენასთან.”⁸⁹

პ.გრიშევისა და გ.კრიგერის შიში, რომ დახმარების ზოგადი განსაზღვრებით იქმნება საშიშროება დახმარებისათვის

⁸⁷ თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 159-160

⁸⁸ П.И.Гришанев, Г.А.Кригер. Соучастие по уголовному праву 1959. стр.155

⁸⁹ თ. წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965წ. გვ. 171-172

ისეთი მოქმედების მიკუთვნებისა, რომელიც დანაშაულთან მიზეზობრივ კავშირში არ არის, თ.წერეთლის აზრით მოკლებულია საფუძველს. იგი წერს: “დახმარების ცნების ყველა განსაზღვრებაში, იმისდა მიუხედავად, ზოგადი ფორმით არის იგი მოცემული, თუ ამომწურავი სახითაა ჩამოთვლილი, ხაზგასმულია მიზეზობრივი კავშირის მომენტი, ვინაიდან ყველგან მითითებულია, რომ დახმარება ხელს უნდა უწყობდეს დანაშაულის ჩადენას. მეორე მხრივ, ამომწურავ ჩამოთვლას ის ნაკლი აქვს, რომ სასამართლომ შეიძლება შექმნას შთაბეჭდილება, თითქოს ყოველთვის, როდესაც ჩადენილია ერთ-ერთი მოქმედება, ამ ჩამონათვალში მითითებულ, დახმარებას აუცილებლად აქვს ადგილი. პირიქით, თუ კანონში სანიმუშო ჩამოთვლა იქნება მოცემული, აქ პირველ პლანზე მიზეზობრივი კავშირის საკითხი წამოიწევს. სახელდობრ, მოსამართლის ყურადღება კონცენტრირებული იქნება იმაზე, რომ ეს მოქმედება შედეგის აუცილებელ პირობას უნდა წარმოადგენდეს. დამხმარე ისჯება არა იმისათვის, რომ მან რჩევა ან დარიგება მისცა ამსრულებელს, არამედ იმიტომ, რომ ეს რჩევა-დარიგება ხელს უწყობდა დანაშაულის ჩადენასა და დამხმარეც სწორედ იმ მიზნით მოქმედებდა, რომ დანაშაულის ჩადენისათვის ხელი შეეწყო.”⁹⁰

თ.წერეთლის აზრით, მიზანშეწონილია თუ სისხლის სამართლის კანონის მსჯელობაში მოცემული იქნება დახმარების საშუალებათა არა ამომწურავი ჩამონათვალი, არამედ სანიმუშო, როგორც ამას აკეთებდნენ ბულგარეთისა და ჩეხოსლოვაკიის სს-ის კოდექსები. კერძოდ, მას მიზანშეწონილად მიაჩნია დახმარების ასეთი განსაზღვრება: “დამხმარედ ჩაითვლება ის, ვინც ხელს უწყობს დანაშაულის ჩადენას

⁹⁰ თ.წერეთელი, თანამონაწილეობა დანაშაულში, თბ. 1965 წ. გვ. 172

იარაღის ან საშუალების მოწოდებით, დაბრკოლების აცილებით, რჩევა-დარიგებით, განმრახვის განმტკიცებით, დაპირებით, რომ აღმოუჩენს დახმარებას დანაშაულის ჩადენის შემდეგ ან სხვა საშუალებით.”

ამრიგად, თ.წერეთელი ფიქრობს, რომ დამხმარის მოქმედებათა ზუსტად შემოფარგვლა ორი გარემოებით უნდა ხორციელდებოდეს: 1) იგი უნდა იყოს მიზეზობრივ კავშირში დანაშაულთან და 2) ჩადენილი უნდა იქნეს განმრახი ბრალით.

უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, რომ თ.წერეთელის შეხედულება კანონში სანიშნო ჩამონათვალის გათვალისწინების შესახებ მხარდაჭერას იმსახურებს.

ამდენად, დამხმარის მოქმედება შეიძლება გამოიხატებოდეს ფიზიკური და ფსიქიკური ანუ ინტელექტუალური ფორმით.

ფიზიკურ დახმარებას წარმოადგენს: ა) დანაშაულის ჩასადენად საშუალების მიცემა. ბ) დანაშაულის ჩადენის დაბრკოლების აცილება.

ფსიქიკური ანუ ინტელექტუალური დახმარება შეიძლება გამოიხატებოდეს: ა) რჩევა-დარიგების, მითითების მიცემაში, ბ) წინასწარ დაპირებაში, რომ დამალავს დამნაშაევს, დანაშაულის ჩადენის იარაღს, დანაშაულის კვალს, დანაშაულებრივი გზით შეძენილ ნივთებს, ფსიქიკური დახმარება განამტკიცებს ამსრულებლის გადაწყვეტილებას, ჩაიდინოს დანაშაული. იგი ეხმარება მას განსაზღვროს თუ სად, როდის, როგორ, რა საშუალებით მოახერხოს დანაშაულის ჩადენა.

ვინაიდან ჩვენი შესწავლის საგანს ყაჩაღობა წარმოადგენს, განვიხილავთ დახმარების საკითხს ამ დანაშაულში. როგორც ვიცით, ყაჩაღობა დამთავრებულად ითვლება თავდასხმის ანუ ძალადობის განხორციელების მომენტიდან. აქ უნდა განვას-

ხეაოთ ორი შემთხვევა: თუ დამხმარე წინასწარ შეუთანხმდა ამსრულებელს, რომ იგი ხელს შეუწყობს მას ნივთის გაგაცემაში ან გაგაცეხული ნივთების დამალვაში, ასეთი დაპირება |განსილული უნდა იქნეს, როგორც თანამონაწილეობა დანაშაულში (ყაჩაღობაში). თუ წინასწარ შეთანხმებას ადგილი არ ჰქონია და მეორე პირი შემთხვევით აღმოჩნდა დანაშაულის ჩადენის ადგილას მას შემდეგ, როდესაც ძალადობის აქტი უკვე დამთავრებული იყო, მაგრამ ნივთის გაგაცეხის დამთავრებამდე, და მან ხელი შეუწყო ამსრულებელს გაგაცეხის აქტის განხორციელებაში, იგი დაისჯება იმ დანაშაულისათვის, რის შესრულებასაც მან ხელი შეუწყო. თუ პირი წინასწარი შეთანხმების გარეშე დამალავს დამნაშავეს, დანაშაულის კვალს ან დანაშაულის გმით ნაპოვნ საგნებს, იგი დაისჯება არა სხვის მიერ ჩადენილ დანაშაულში თანამონაწილეობისათვის, არამედ დანაშაულის დაფარვისათვის, რომელიც გათვალისწინებულია სსკ-ის 375-ე მუხლით. ე.ი. იმისათვის, რომ პირის ქმედება ჩაითვალოს დახმარებად აუცილებელია არსებობდეს წინასწარი შეთანხმება ამსრულებელსა და დამხმარეს შორის დახმარების აღმოჩენის შესახებ.

ბოლოს დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ დანაშაულის ჯგუფურად ჩადენის შემთხვევაში ყოველთვის ისე არ ხდება მისი დამთავრება, როგორც დაგეგმილი ჰქონდათ ორგანიზატორსა და მთელს დანაშაულებრივ ჯგუფს. ზოგჯერ ამსრულებელი ვერ აღწევს შედეგს მისგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო. ზოგჯერ თანაამსრულებელი ვერ ასრულებს დავალებას, რაც განაპირობებს შედეგის მიუღწევლობას, ზოგჯერ ამსრულებელს ისეთი დანაშაულის ჩადენა უხდება, რომელიც დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრებს არ ჰქონდათ გათვალისწინებული. დანაშაულის ჩადენის მსვლელობაში, მისი

განვითარების რომელიმე სტადიაზე, შეიძლება რომელიმე თანამონაწილემ ხელი აიღოს დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე ან მოხდეს სხვა შემთხვევა.

იმ შემთხვევაში, როცა სხვა თანამონაწილეების განზრახვის საწინააღმდეგოდ ამსრულებელმა ნებაყოფლობით ხელი აიღო დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე, თვითონ შეწყვიტა დანაშაულებრივი ხელყოფის გაგრძელება ან საერთოდ უარი თქვა განზრახული ქმედების შესრულებაზე და არც კი დაიწყო მისი შესრულება, ეს პირი უნდა განთავისუფლდეს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან იმ დანაშაულისათვის, რომელიც მან ბოლომდე არ მიიყვანა და ამით უმრუნეელო დანაშაულებრივი შედეგის აცილება. ასეთ გადაწყვეტილებას მოითხოვს მოქმედი სსკ-ის 21-ე მუხლი. რაც შეეხება სხვა თანამონაწილეებს, კონკრეტული ვითარებიდან გამომდინარე, მათ პასუხი უნდა აგონ სსკ-ის კერძო ნაწილის იმ მუხლით, რომელიც ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას მათ მიერ განზრახული დანაშაულისათვის, მაგრამ სსკ მე-18 ანდა მე-19 მუხლზე მითითებით, თუ ამსრულებელმა უარი განაცხადა დანაშაულის ჩადენაზე და არ შეუდგა მის შესრულებას, არ დაიწყო იგი, თანამონაწილეები, ამსრულებლის გარდა პასუხს აგებენ მათ მიერ განზრახული დანაშაულის მზადებისათვის, ხოლო თუ ამსრულებელმა დაიწყო დანაშაულებრივი ხელყოფის შესრულება, რასაც მოიცავდა თანამონაწილეთა განზრახვა, რომლებიც დანაშაულის დაშთავრებასა და მის შედეგს მოელოდნენ, პასუხი უნდა აგონ იმ დანაშაულის ჩადენის მცდელობისათვის, რომელიც ამსრულებელს უნდა ჩაედინა.

დანაშაულის ამსრულებელმა დაგეგმილ დანაშაულთან ერთად სხვა დამოუკიდებელი დანაშაულიც თუ ჩაიდინა, ამ უკანასკნელი დანაშაულისათვის პასუხს აგებს მარტო თვითონ ამს-

რულებელი, სოლო საერთო განზრახვით მოცული დანაშაულისათვის პასუხისმგებელია ყველა თანამონაწილე მათი მონაწილეობის მიხედვით. ორგანიზატორი პასუხს აგებს ორგანიზატორობისათვის, წამქეზებელი-წამქეზებლობისათვის, დამხმარე კი დახმარებისათვის.

ამსრულებლის მიერ ისეთი დანაშაულის ჩადენას, რომელსაც თანამონაწილეთა განზრახვა არ მოიცავდა, ამსრულებლის ექსცესი ეწოდება (მუხ.26). ექსცესი იწვევს მხოლოდ ამსრულებლის ე.ი. დანაშაულის უშუალოდ ჩამდენის პასუხისმგებლობას. ამრიგად, ორგანიზატორს და დამხმარეს დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე ხელის აღება შეუძლიათ როგორც მოქმედებით, ისე უმოქმედობით. ამსრულებელს ეს შეუძლია უმოქმედობით, ხოლო წამქეზებელს კი მოქმედებით. ეს ყველაფერი თუ არ იქნა გათვალისწინებული, ისე შეუძლებელია თანამონაწილეობით ჩადენილი დანაშაულის სწორად დაკვალი-ფიცირება.

ქისხლის სამართლის თეორიაში განასხვავებენ ამსრულებლის ექსცესის ორ სახეს: რაოდენობრივ ექსცესს და თვისობრივ ექსცესს.

რაოდენობრივ ექსცესად ითვლება ისეთი შემთხვევა, როდესაც ამსრულებელმა ჩაიდინა იმავე გვარის დანაშაული, რომელიც მოცული იყო თანამონაწილის განზრახვით, მაგრამ უფრო მძიმე. მაგ. თანამონაწილენი შეთანხმდნენ, რომ ჩაედინათ ქურდობა, ამსრულებელმა კი ჩაიდინა ყაჩაღობა.

თვისობრივ ექსცესად ითვლება ისეთი შემთხვევა, როცა ამსრულებელმა ჩაიდინა არა ერთგვაროვანი, არამედ თვისობრივად სხვა დანაშაული, მაგ: ორგანიზატორმა ორგანიზება გაუკეთა ყაჩაღობის ჩადენას, ხოლო ამსრულებელმა ამის მაგივრად ჩაიდინა გაუპატიურება.

ვინაიდან ექსცესი ის ქმედებაა, რომელიც არ მოიცავდა თანამონაწილეთა განზრახვას, ისინი პასუხს არ აგებენ ამსრულებლის ქმედებისათვის, რადგან როგორც მ.ი.კოვალისკი ამტკიცებს “ამსრულებელი გადაწყვეტს დანაშაულის ჩადენას უკვე წამქმედებლისა და დამხმარის გარეშე, საკუთარი მოსაზრებების გამო, რომლებიც მეტად დაშორებულნი არიან, ზოგჯერ კი სავსებით ეწინააღმდეგებიან იმ მოსაზრებას, რასაც მას თანამონაწილენი უნერგავენ.”⁹¹

რაოდენობრივი ექსცესის დროს თანამონაწილე პასუხს აგებს იმ უფრო მსუბუქ დანაშაულში თანამონაწილეობისათვის, რომელიც მის განზრახვას მოიცავდა.

§2. ყაჩაღობა ჩადენილი არაერთგზის

სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით “არაერთგზისი დანაშაული ნიშნავს ამ კოდექსის ერთი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენას.”

ყაჩაღობის ჩადენა არაერთგზისად, ნიშნავს მის ჩადენას მინიმუმ ორჯერ მაინც, გარდა ამისა, სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლის შენიშვნით გათვალისწინებულია ერთგვაროვანი დანაშაულების ჩადენისას არაერთგზისობის საკითხის გადაწყვეტის სხვა გზაც. შენიშვნაში განმარტებულია, რომ “ამ კოდექსის 177-186-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული არაერთგზისად ითვლება, თუ მას წინ უსწრებდა ამ მუხლებით და 224-ე, 231-ე, 237-ე და 264-ე მუხლებით გათვალისწინებული რომელიმე დანაშაულის ჩადენა.”

⁹¹ М.И.Ковалев, Соучастие в преступлении. Ч.2 1962. стр.179

გარდა ამისა, სისხლის სამართლის კოდექსის მე-15 მუხლი აცხადებს, რომ “ამ კოდექსის სხვადასხვა მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაული მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება არაერთგზის დანაშაულად, თუ ამის შესახებ მითითებულია ამ კოდექსის შესაბამის მუხლში.”

დანაშაული არაერთგზის ჩადენილად რომ ჩაითვალოს, პირი, რომელმაც წინათ ჩაიდინა ამგვარი დანაშაული, არ უნდა იყოს პასუხისგებაში ნამყოფი, ხოლო თუ უკვე გასამართლებულია, ნასამართლობა არ უნდა ჰქონდეს მოხსნილი ან გაქარწყლებული.

არაერთგზის ჩადენილი დანაშაულის უფრო კარგად გაგებისათვის, მოვიყვანთ მაგალითს საქმიდან, რომელიც განიხილა ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ.

-2001 წ. 20 აპრილს დაახლოებით 22 საათსა და 30 წუთზე გ.ბ. გამოძიებით დაუდგენელ სამ პირთან ერთად ცეცხლსასროლი იარაღებით და დანით შეიარაღებულები, ხობის რ-ნის სოფ. საჯიჯაოში თავს დაესხნენ გ.თ.-ს ოჯახს, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის მუქარით. გ.თ-მ მათ გადასცა ქურთუკი, ოქროს ოთხი ბეჭედი-890 ლარად ღირებული, საყურე 120 ლარის ღირებულების. გ.თ-ს ოჯახზე თავდასხმის შემდეგ, იმავე დღეს, დაახლოებით 22 საათსა და 50 წუთზე გ.ბ. იმავე პირებთან ერთად შეიარაღებულები თავს დაესხნენ ნ.თ.-ს ოჯახს. ცეცხლსასროლი იარაღის მუქარით ნ.თ-ს და მის მეუღლეს ე.ჯ.-ს მოსთხოვეს ფული, მაგერიალური ფასეულობანი. ე.ჯ.-მ მათ გადასცა 4000 რუსული რუბლი, ოქროს ნივთები, ღირებული 260 ლარად.

2001 წ. 27 აპრილს, დაახლოებით 22 საათზე გ.ბ.-მ პირთა ჯგუფთან ერთად მოაწყო თავდასხმა ჩხოროწყეს რაიონის სოფ.

კირცხში ე.ქ.-ს ოჯახზე. სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობის მექანიზმით, გაიტაცეს 2076 ლარის ღირებულების სხვადასხვა ნივთი.⁹²

როგორც ვნახეთ, გემოთ ხსენებულ პირთა ჯგუფი სისტემატურად ჩადიოდა ძალიან მძიმე დანაშაულებს. სასამართლომ ზ.ხ.-ს მიერ ჩადენილ დანაშაულებს მისცა საბოლოო კვალიფიკაცია და ის დამნაშავედ სცნო საქ.-ოს სისხლის სამართლის კოდექსის 236-ე მუხლის I, II ნაწილებით. 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა”, “ბ”, “გ” პუნქტებით, 184-ე მუხლის II ნაწილის “ა” პუნქტით. 184-ე მუხლის III ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში.

გემოთ მოყვანილ მაგალითში ყაჩაღობა ჩადენილია არაერთგზის.

მეორე მაგალითი:

ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს ერთ-ერთმა მოსამართლემ ყაჩაღობაში და ქურდობაში ბრალდებულს შემამსუბუქებელ გარემოებად ჩაუთვალა ის, რომ მას დანაშაული პირველად ქონდა ჩადენილი. აქ თითქმის არაფერია საოცარი, მაგრამ პარადოქსია ის, რომ ეს პიროვნება იმავე განაჩენით სცნო დამნაშავედ ქურდობის არაერთგზის ჩადენაში.

სასამართლომ გამოარკვია შემდეგი:

- განსასჯელი ბ.ჭ. დანაშაულებრივად დაუკავშირდა ძმას დ.ჭ.-ს და რ.შ.-ს შეთანხმდნენ თავდასხმის გზით, მისაკუთრების მიზნით გაეცაცებინათ ავტომანქანა. ამ განზრახვით 1997 წლის 12 მარტს დაახლოებით 10 საათზე რ.შ. ქალაქ ზუგდიდში ჩაუჯდა ე.ბ.-ს ავტომანქანაში და მძღოლს თხოვა სოფ. ოქტომბერში წაყვანა (ზუგდიდის რ.-ნი). სოფ. ოქტომბრის ტერიტორიაზე რ.შ.-მ მძღოლს გააჩერებინა ავტომანქანა, რა დროსაც წინას-

⁹² ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს არქივი

წარი შეთანხმების საფუძველზე იქ მყოფი ბ.ჭ. სანადირო თოფით შეიარაღებული და დ.ჭ. კესტარული წესით დამზადებული რევოლვერით შეიარაღებული, ყაჩაღურად თავს დაესხნენ ვ.ბ.-ს და მოკვლის მუქარით ავგომანქანა წაართვეს.

- განსასჯელები ბ.ჭ. და კ.ჭ. დანაშაულებრივად დაუკავშირდნენ ერთმანეთს და განიზრახეს მითვისების მიზნით გაეცაცეზინათ ჟიგულის მარკის ავგომანქანა. ამ მიზნით ისინი 2000 წლის 14 მაისს დაახლოებით 11 საათზე მივიდნენ ქ.ზუგდიდში დ.აღმაშენებლის ქუჩაზე მდებარე სასაფლაოს მიმდებარე ტერიტორიაზე. იქვე შენიშნეს გ.შ.-ს კუთვნილი ავგომანქანა, რომლის კარები არ იყო ჩაკეტილი, ავგომანქანის საჭეს მიუჯდა ბ.ჭ. ელსადენების პირდაპირი მიერთებით დაქოქა ძრავა, გვერდით მიუჯდა კ.ჭ., რის შემდეგ ისინი ფარულად დაეუფლნენ ავგომანქანას.

განაჩენში ჩაწერილია, რომ “განსასჯელი ბ.ჭ. თავს სცნობს დამნაშავედ მის მიმართ წარდგენილ ბრალდებაში და განმარტავს, რომ 1997 წლის 12 მარტს პირთა ჯგუფთან ერთად, წინასწარი შეთანხმებით, ყაჩაღური თავდასხმის გზით, ავგომანქანა “მოსკვიჩი” წაართვეს ვ.ბ.-ს, რა დროსაც მას ჰქონდა სანადირო თოფი, ხოლო დ.ჭ.-ს რევოლვერი. ამის შემდეგ ის მიმალვაში იყო. 2000 წლის 14 მაისს კ.ჭ.-სთან ერთად ქ.ზუგდიდში, დ.აღმაშენებლის ქუჩიდან გაიტაცა ვაზ-21-06 მარკის ავგომანქანა. რამდენიმე დღის შემდეგ დააკავეს პოლიციის მუშაკებმა.”

ამის შემდეგ, სასამართლომ საქმის მასალათა ერთობლიობით დადასტურებულად ჩათვალა, რომ ბ.ჭ.-მ ჩაიდინა ყაჩაღობა ჯგუფურად, მანვე ჩაიდინა ქურდობა არაერთგზის, წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ. ე.ი. მის მიერ ჩადენილ იქნა დანაშაული გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართ-

ლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა” პუნქტით, 177-ე მუხლის II ნაწილის “ა”, “ბ”, “გ” პუნქტებით.

მიუხედავად ამისა, “სასამართლო ბ.ჭ.-ს პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებად თვლის იმას, რომ მის მიერ დანაშაული ჩადენილია პირველად, ხასიათდება დადებითად, ინანიებს ჩადენილს, დაავადებულია ანგონერეოზული სტენოკარდიით, სიმპტომური ჰიპერტონიით, დამამძიმებელი გარემოება არა აქვს.” ე.ი. მოსამართლემ დანაშაულის ჩადენა ჯგუფურად და არაერთგზის არ ჩათვალა დამამძიმებელ გარემოებად, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული მაკვალიფიცირებული ნიშნები კანონის კონსტრუქციიდან გამომდინარე, დამამძიმებელ გარემოებად ითვლება.

ბოლოს კი, სასამართლომ დამნაშავედ სცნო დანაშაულის “პირველად ჩამდენი” ბ.ჭ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა” პუნქტით, 177-ე მუხლის II ნაწილის “ა”, “ბ”, “გ” პუნქტებით ანუ იგი დამნაშავედ სცნო ყაჩაღობის და ქურდობის არაერთგზის ჩადენაში.

ახლა კი ისმის კითხვა: თუ ბ.ჭ.-მ დანაშაული ჩაიდინა არაერთგზის, მაშინ რატომ არის მის მიერ დანაშაული პირველად ჩადენილი?

ჩვენი აზრით, ბ.ჭ.-მ დანაშაული ჩაიდინა არაერთგზის და მოსამართლეს არ უნდა მიეთითებინა განაჩენში შემამსუბუქებელ გარემოებად დანაშაულის პირველად ჩადენა, რადგან ბ.ჭ.-ს დანაშაული ჩადენილი ჰქონდა არაერთგზის.

§3 ყაჩაღობა ჩადენილი ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში უკანონო შეღწევით

ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში უკანონოდ შეღწევა, როგორც მაკვალიფიცირებული ნიშანი გულისხმობს იმას, რომ პიროვნება იქ უნდა შევიდეს კარიდან, ფანჯრიდან ან უარეს შემთხვევაში, კედელი შეანგრიოს. ქართული განმარტებითი ლექსიკონის ერთგომეულში (გვ.499) იგი ასეა ახსნილი: “შელწევა-სახელი, შეაღწიეს-გმნა, მოქმედება, შეღწეული ვინც, რამაც შეაღწია” ქქედან ნათელია, რომ პირმა ბინაში, ოთახსა თუ საცავეში შიგნით უნდა შეაღწიოს, ან შეიძლება არ შევიდეს, მაგრამ რაიმე საშუალებით (მაგ.ჯოხით) ფანჯრიდან შეაღწიოს და ნივთი ან ნივთები გარეთ გამოიტანოს.

ფანჯრიდან შეღწევას, ჯოხით და სხვა საშუალებით, ადგილი უმრავლეს შემთხვევაში აქვს ქურდობის დროს, ხოლო ყაჩაღობის შემთხვევაში პირი ან პირთა ჯგუფი პირადად უნდა შევიდეს შიგნით და განახორციელოს თავდასხმა.

თუ ყაჩაღობა ჩადენილია ჯგუფის მიერ წინასწარი შეთანხმებით, არ არის აუცილებელი, რომ ყველა თანაამსრულებელი შევიდეს ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში. საკმარისია, რომ მათგან თუნდაც ერთი შევიდეს შიგნით და ეს ფაქტი სხვა თანამონაწილეთა განმზახვითაც იყოს მოცული, წინააღმდეგ შემთხვევაში სახეზე იქნება ამსრულებლის ექსცესი.

ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში უკანონოდ შეღწევის ნიშნით ყაჩაღობის კვალიფიკაციისას სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს, რომ “შელწევა” გულისხმობს დაბრკოლებათა გადალახვით ან მის გარეშე ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში დამნაშავეს ფარულ ან აშკარა შესვლას.

ეს მაკვალიფიცირებული ნიშანი გამოიყენება იმ შემთხვე-

ვაშიც, როდესაც დამნაშავემ მოგყუებით (მაგ., პოლიციის ფორმაში გადაცემულმა) შეაღწია ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში ქონების გაგაცემის მიზნით.

თუ ქონების გაგაცემის მიზანი პირს ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავეში ყოფნისას წარმოეშვა, ეს მაკვალიფიცირებელი ნიშანი არ გამოიყენება.

“სადგომი” არის ნებისმიერი სახის ნაგებობა, რომელშიც ინახება მაგერიალური ფასეულობა ან შეიძლება წარმოადგენდეს ადამიანის სამყოფელს. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის დადგენილებაში იგი ასეა ახსნილი: “შენობა ან ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს ადამიანთა სამყოფელს ან განკუთვნილია მაგერიალურ ფასეულობათა შესანახად”

“სხვა საცავი” - არის გერიგორიის ის ნაწილი, რომელიც დაცულია გექნიკური ან სხვა საშუალებით და განკუთვნილია მაგერიალურ ფასეულობათა შესანახად (სეიფი, ავტოფარეხი და სხვა).

“ბინა” - ამ ცნების განსაზღვრისა და ქმედებისათვის სწორი კვალიფიკაციის მინიჭებისათვის სასამართლოები ხელმძღვანელობენ “პირადი ქონების ქურდობის საქმეებზე” უზენაესი სასამართლოს პლენუმის 1993 წლის 22 დეკემბრის №10 დადგენილებით, რომლის მიხედვით ბინა არის მოქალაქეთა მუდმივი ან დროებითი (სასტუმროს ოთახი, სააგარაკო სახლი და სხვა) საცხოვრებელი, ასევე სხვა დანიშნულებისათვის განკუთვნილი ბინის განუყოფელი ნაწილი.

ბინად არ ჩაითვლება მოქალაქეთა გადაადგილების საშუალებები (ავტომანქანა, მატარებელი, გემი, თვითმფრინავი და სხვა), გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი გამოყენებულია საცხოვრებლად.

§4. ყაჩაღობა ჩადენილი დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით

როგორც მოგეხსენებათ, ყაჩაღობა განეკუთვნება იმ დანაშაულთა რიცხვს, რომელიც საკუთრების წინააღმდეგაა მიმართული.

საკუთრების წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულთა თავში დიდ ოდენობად ითვლება, ნივთის ღირებულება ათი ათასი ლარის ზევით. ამდენად, ყაჩაღობის დროს თავდასხმელს შეიძლება ჰქონდეს დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზანი. იგი წაიღებს თუ არა დიდ ოდენობას ამას კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს. ე.ი. პროცესუალური მოქმედებით უნდა დადგინდეს ნივთის დიდი ოდენობით მისაკუთრების განზრახვა. მაგრამ არის სხვა შემთხვევაც, როცა პირს არა აქვს დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრების განზრახვა. მაგ. შელია ითვალისწინებს რა, რომ ავტომანქანა, რომლის გაგაცებასაც ყაჩაღური თავდასხმის გზით ის აპირებს არის 2000-დან 3000 ლარამდე ღირებულების. სინამდვილეში მისი ღირებულება არის 20 000 ლარი. ამ შემთხვევაში, შელია არ შეიძლება მიეცეთ პასუხისგებაში დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით ჩადენილი ყაჩაღობისათვის, რადგან კანონმდებელმა ყაჩაღობის დროს თავდასხმის მიზნად გაითვალისწინა დიდი ოდენობა. ამდენად, შელიას წინასწარი განზრახვით უნდა ჰქონოდა დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრების მიზანი. მაგრამ პრაქტიკაში საგამომძიებლო და სასამართლო ორგანოები პირის მიზანს არ ითვალისწინებენ. მთავარი შეფასების კრიტერიუმი არის ის, რომ პირმა წაიღო დიდი ოდენობით ნივთი და მათთვის მნიშვნელობა არა აქვს იმას, დამნაშავეს ჰქონდა თუ არა ამის მიზანი, ანუ შელია დაისჯება საქართველოს

სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “დ” პუნქტით.

პირთა ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობის დროს გასარკვევია, დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრება ყველას განზრახვას მოიცავდა თუ არა. თუ არ მოიცავდა ყველას განზრახვას და მხოლოდ ერთმა მოითხოვა დიდი ოდენობით ნივთი, მაშინ აღგილი ექნება ამსრულებლის ექსცესს.

§5. ყაჩაღობა ჩადენილი იმის მიერ, ვინც ორჯერ ან მეტჯერ იყო ნასამართლევი სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებისათვის ან გამოძალვისათვის

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით “მსჯავრდებული ნასამართლევად ითვლება გამამგყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის დღიდან ნასამართლობის გაქარწყლების ან მოხსნის მომენტამდე. ნასამართლობა მხედველობაში მიიღება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის, დანაშაულის კვალიფიკაციისა და სისხლისსამართლებრივი ზემოქმედების ღონისძიების საკითხის გადაწყვეტისას.”

ყაჩაღობის შემადგენლობაში ნასამართლობა გათვალისწინებულია მაკვალიფიცირებელ ნიშნად. ამიგომ მნიშვნელოვანია გაირკვეს, ნასამართლობა მოხსნილი აქვს თუ არა პიროვნებას. ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებული პირის ქმედება არ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ე” პუნქტით.

პირი, რომელსაც ჩადენილი აქვს და ნასამართლევია ქურ-

დობის, ძარცვისა და ყაჩაღობისათვის-იწოდება ნასამართ-
ლევად სხვისი ნიუთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრები-
სათვის და გამოძალვისათვის. ამის შემდეგ, თუ ის ჩაიდენს ყაჩა-
ღობას, მისი ქმედება დაკვალიფიცირდება სისხლის სამართლის
კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ე” პუნქტით და ამ პუნქტს
დაემატება კიდევ “ბ” პუნქტი (ყაჩაღობა ჩადენილი არაერთ-
გზის) ვინაიდან კანონის კონსტრუქციიდან გამომდინარე
დანაშაულის ჩადენა “ე” პუნქტით გათვალისწინებული პირის
მიერ იწვევს “ბ” პუნქტითაც დაკვალიფიცირების საფუძველს.

ნასამართლობა შეიძლება მოეხსნას პირს, ამნისტიის გამო-
ცხადებისა და შეწყალების განხორციელებით.

ნასამართლობის გაქარწყლების წესსა და ვადებს დაწვრი-
ლებით იხილავს სისხლის სამართლის კოდექსის 79-ე მუხლის
მე-3, მე-4, მე-5 და მე-6 ნაწილები და მე-100 მუხლი.

ზემოთ ხსენებული მაკვალიფიცირებელი ნიშანი სისხლის
სამართლის კოდექსში გათვალისწინებულია, როგორც პასუ-
ხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება.

გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს მაკვალიფი-
ცირებელი ნიშანი მხოლოდ სუბიექტისთვის არის დამახასია-
თებელი, ამიგომ ამ პუნქტით, მხოლოდ იმ ამსრულებელთა ქმე-
დება დაკვალიფიცირდება, ვისაც ეს ნიშანი უშუალოდ შეეხება.
ორგანიზატორი, წამქმნებელი და დამხმარე არ აგებენ პასუხს
ამავე პუნქტით, თუნდაც მათთვის ცნობილი ყოფილიყო, რომ
ამსრულებელს მანამდე ყაჩაღობა ან ქურდობა ჰქონდა ჩადე-
ნილი.

თავი III. ყაჩაღობის კრიმინოლოგიური დახასიათება

§1. ყაჩაღობის ჩადენისათვის ხელშემწყობი პირობები

ყაჩაღობის პრობლემის გადაწყვეტა არ არის მარტივი და ერთმნიშვნელოვანი. ყაჩაღები და მათი მოქმედებები კანონის მეშვეობით უნდა იქნეს ბლოკირებული.

საქართველოში ყაჩაღობის ჩადენას, ძალიან ბევრი გარემოება უწყობს ხელს, რამაც განაპირობა ყაჩაღობის თვისობრივი და რაოდენობრივი ზრდა: ეს გარემოებები შეიძლება იყოს სხვადასხვაგვარი. მათ შორის არის:

- სახელმწიფოში იარაღის არალეგალური ბაზრის არსებობა
- დაუსჯელობის სინდრომი
- კანონის ავტორიტეტის დაცემა
- სამართალდამცავი და სხვა სამსახურების სუსტი მუშაობა და არაპროფესიონალიზმი.
- სამოგადოებაში სამართლებრივი, პოლიტიკური და მნიშვნელოვანი კულტურის დაბალი დონე.
- ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონში შეიარაღებული კონფლიქტების არსებობა
- მძიმე ეკონომიური მდგომარეობა

ამ მხრივ, მძიმე მდგომარეობაშია სამეგრელო- ზემო სვანეთის რეგიონი, სადაც არსებულ მდგომარეობას გარკვეულწილად ძაბავს სხვადასხვა შეიარაღებულ ფორმირებათა მომრავლება, მწვავე ენერგოკრიზისი. ამის ფონზე განსაკუთრებით მტკივნეულად აისახა მოსახლეობისათვის, მათ შორის იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის პენსიებისა და სხვა სახის დახმარებების დროულად გაუცემლობა და ამ სფეროში არსე-

ბული სხვა დარღვევები და დანაშაულებრივი ფაქტები.

ყაჩაღობასთან ბრძოლა შესაძლებელია მხოლოდ მყარი საკანონმდებლო ბაზის შექმნით. დღეს არსებული სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა არ წარმოადგენს ყაჩაღობასთან ბრძოლის ეფექტურ საშუალებას.

სამეგრელო-ზემო სვანეთის საოლქო პროკურატურის მონაცემებით, 2001 წლის 9 თვეში რეგიონის პროკურატურის და საგამოძიებო სამსახურის გამოძიებულთა მიერ, ალკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდების შესახებ, სასამართლოში შეტანილ იქნა 248 შუამდგომლობა (აქტიულისხმება ყველა სახის დანაშაული), 248 პირის მიმართ, ყველა შემთხვევაში შუამდგომლობებს მხარი დაუჭირეს პროკურორებმა.

შეტანილი 248 შუამდგომლობიდან მოსამართლეთა მიერ დაკმაყოფილდა 197, ანუ 78,4% ე.ი. უარყოფილია 51 შუამდგომლობა.

პროკურორების მიერ გასაჩივრებულ იქნა მხოლოდ 5 ბრძანება, ანუ 9,8%. შეტანილი საჩივრებიდან არც ერთი არ იქნა დაკმაყოფილებული.

გარდა ამისა, სასამართლოები არ უფარდებენ პატიმრობას მძიმე დანაშაულის ჩამდენ პირებს. ეს სისხლის სამართლის საქმეებია: 1) პირის მიმართ დანაშაული გათვალისწინებული საქ-ოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა” და “გ” პუნქტებით, 236-ე მუხლის I, II, III ნაწილებით, 184-ე მუხლის II ნაწილით და 125-ე მუხლით. ამ შემთხვევაში, სენაკის რაიონულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა შუამდგომლობა ალკვეთის ღონისძიების სახით-პატიმრობის შეფარდების შესახებ და პირს ალკვეთის ღონისძიებად შეუფარდა შინაპატიმრობა. 2) პირის მიმართ დანაშაული გათვა-

ლისწინებული საქ-ოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის II ნაწილის “ა” და “გ” პუნქტებით. სენაკის იმავე სასამართლომ პირს შეუფარდა პოლიციის ზედამხედველობის ქვეშ გადაცემა, როგორც ენახეთ, სასამართლო ყურადღებას არ აქცევს ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს, ხოლო შინაპატიმრობა და პოლიციის ზედამხედველობის ქვეშ გადაცემა შეუარდებულ პირზე კონტროლი, სამართალდამცავი ორგანოების დაუფინანსებლობის გამო, როგორია ეს ყველასათვის ნათელია. სასამართლოს ასეთი გადაწყვეტილება შეიძლება ჩაითვალოს ყაჩაღობისათვის ხელშემწყობ გარემოებად.

მნიშვნელოვან პირობას წარმოადგენს დამარაღებულებისა და მოწმეების დაცვა. ვინაიდან ყაჩაღობის საქმეებში ხშირია შემთხვევები, როცა დამარაღებული ცელის ჩვენებას განსასჯელის სასარგებლოდ და ამაში ხელს უწყობს სამართალდამცავი ორგანოები.

ახლა კი ქვემოთ განვიხილავთ ერთ განაჩენს, რომელიც ერთ-ერთი რაიონული სასამართლოს მოსამართლემ გამოიგანა.

-განსასჯელი კ.ნ, რომელსაც აბაშის რაიონული სასამართლოს 1995 წლის 10 მარტის განაჩენით საქ-ოს სისხლის სამართლის კოდექსის 152-ე მუხლის II ნაწილის პირველი, მეოთხე და მეხუთე პუნქტებით, 154-ე მუხლის მესამე ნაწილით, 243-ე მუხლის მესამე ნაწილით, 238-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებით, 96-ე მუხლის მეორე ნაწილით, 228-ე მუხლის მეორე ნაწილით და 203-ე მუხლის მეორე ნაწილით 11 წლის ვადით შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა. წყალგუბოს საქალაქო სასამართლომ 2001 წლის 15 დეკემბერის დადგენილებით სასჯელისაგან ვადამდე პირობით ადრე 2 წლით, 7 თვით და 27 დღით გაანთავისუფლა. ბრალად ედებოდა

საქ-ოს სისხლის სამართლის კოდექსის 236-ე მუხლის პირველი, მეორე და მესამე ნაწილებით, 179-ე მუხლის მეორე ნაწილის “ა”, “ბ” და “გ” პუნქტებით, 239-ე მუხლის მეორე ნაწილის “ა” და “გ” პუნქტებით, 239-ე მუხლის მესამე ნაწილით და 333-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულების ჩადენა.

“გამოვარკვეით“-ვეკითხულობთ განაჩენში,-»2001 წლის 15 ოქტომბერს ვადამდე ადრე პირობით 2 წლის, 7 თვით და 27 დღით განთავისუფლებული კ.ნ. 2003 წლის იანვრის თვეში დანაშაულებრივად დაუკავშირდა გამოძიებით დაუდგენელ პირთა ჯგუფს და შეთანხმდნენ ყაჩაღურად თავს დასხმოდნენ გუგდიდის რაიონის სოფ-ანაკლიაში მცხოვრებ ა.ხ-ს ოჯახის წევრებს. განზრახვის სისრულეში მოყვანის მიზნით 2003 წლის 14 იანვარს დაახლოებით 23 საათზე, ისინი ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღითა და ლულა და კონდახგადაჭრილი თოფით შეიარაღებულნი, სახეზე ნიღაბაფარებულები მივიდნენ გემოთ ხსენებულ სახლთან, პირველ სართულზე არსებული კარიდან უკანონოდ შეაღწიეს ბინაში, სადაც ყაჩაღურად თავს დაესხნენ ა.ხ.-ს, მის ქმარს ლ.ს-ს და ამავე ოჯახში სტუმრად მყოფ ბ.ჯ.-ს. ცეცხლსასროლი იარაღით, მოკვლის მუქარით მოსთხოვეს ა.ხ-ს ფული და ოქროულობა, მოახდინეს თოფიდან გასროლა, ხოლო მას შემდეგ, როცა ა.ხ-ს ოჯახის წევრებმა გაუწიეს წინააღმდეგობა, ისინი მიიმალნენ შემთხვევის ადგილიდან, ისე, რომ ვერ შეძლეს აღნიშნული ოჯახიდან რაიმე მაგერიალური ფასეულობის გაგაცემა.

კ.ნ., რომელიც ადრე ხელიგნობისათვის იყო მსჯავრდებული, თავის ძმასთან ლ.ნ.-თან ერთად, ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით და ლულა და კონდახგადაჭრილი თოფით შეიარაღებულნი, წინასწარი შეთანხმების შემდეგ 2003 წლის

15 იანვარს დაახლოებით 02 საათზე მივიდნენ ზუგდიდის რაიონის სოფ-ანაკლიაში მცხოვრებ მ.ხ.-ს სახლში, სადაც ჩაიდინეს ხულიგნობა. კერძოდ, ზემოთ ხსენებული ოჯახის წევრებს დაუწყეს გინება უცენზურო სიტყვებით, ძალადობის მექარით მოახდინეს გასროლა იარაღებიდან, რითაც უხეშად დაარღვიეს სამოგადოებრივი წესრიგი, გამოხატეს სამოგადოებისადმი აშკარა უპატივცემულობა, რომელიც გრძელდებოდა დაახლოებით ნახევარი საათი, რის შემდეგ მიიმალნენ შემთხვევის ადგილიდან.

როგორც ვხედავთ, სასამართლოს მიერ გამორკვეულ ფაქტებში ძალიან ბევრი უზუსტობაა, აი თუნდაც: განაჩენის ერთ გვერდზე მითითებულია პირის პირობით განთავისუფლების დრო “2001 წლის 15 ოქტომბერს”-ო. ე.ი. დადგენილების გამოგანიდან 2 თვით ადრე. წინააღმდეგობაა განსასჯელისა და დამარალებულების ჩვენებებში, რომლებმაც სასამართლოს ყურადღება არ გაუმახვილებია. კ.ნ. წაყენებულ ბრალდებაში თავს ნაწილობრივ ცნობს დამნაშავედ და განმარტავს, რომ ყაჩაღობა და ხულიგნობა არც მას, არც მის ძმას არ ჩაუდენია.

“დამარალებულებმა ა.ხ.-მ, ლ.ს.-მ და ბ.ჯ.-მ სასამართლო სხდომაზე არსებითად შეცვალეს წინასწარ გამოძიებაზე მიცემული ჩვენებები და განმარტეს, რომ 2003 წლის 14 იანვარს კ.ნ.-ს მათ მიმართ ყაჩაღობა არ ჩაუდენია” განაჩენში ასევე ვკითხულობთ, რომ “სახელმწიფო ბრალმდებელმა ც. ქ.-მ. საქ-ოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 446-ე მუხლის მესამე ნაწილის შესაბამისად უარი თქვა წინასწარი გამოძიების მიერ კ.ნ.-ს მიმართ შერაცხულ ბრალდებებზე” “ვინაიდან მისი რწმენით იგი არ დადასტურდა სასამართლო განხილვისას, ამასთან ბრალდების ამ ეპიზოდში ბრალდების მხარდაჭერაზე უარი თქვეს დამარალებულებმა.

სასამართლოს მიაჩნია, რომ დანაშაულის აღნიშნულ ეპიზოდში პროკურორის და დამარალებულის მიერ ბრალდებაზე უარის თქმა საფუძვლიანია, იგი უნდა დაკმაყოფილდეს და დანაშაულის ამ ეპიზოდში კ.ნ.-ს მიმართ სისხლის სამართლის საქმის წარმოება უნდა შეწყდეს” ვკითხულობთ განაჩენში. (საქმე შეწყდა საქ-ოს სსსკ-ის 28-ე მუხლის პირველი ნაწილის „პ., პუნქტის საფუძველზე-რ.კ.)

როგორც ვნახეთ სასამართლომ ყურადღება არ გაამახვილა ბევრ ფაქტზე, მაგრამ ჩვენ გვაინტერესებს რამდენიმე კითხვაზე პასუხი:

-რა მტკიცებულების საფუძველზე წაუყენეს ბრალდება კ.ნ.-ს წინასწარი გამოძიების დროს, თუ მას არ ჩაუდენია სხენებული ქმედება?

-რაგომ შეცვალეს დამარალებულებმა ჩვენებები?

-რაგომ არ დადგა დამარალებულების და მოწმის მიმართ სისხლის სამართლის კოდექსის 370-371 მუხლებით სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის საკითხი (ცრუ ჩვენების მიცემა და სხვათა გამო)?

-ჰქონდა თუ არა უფლება პროკურორს უარი ეთქვა ბრალდებაზე იმ მოტივით, რომ დამარალებული მხარს არ უჭერდა ბრალდებას?

ჩვენი აზრით, არ ჰქონდა, რადგან ზემოთ ხსენებული საქმეები განეკუთვნება საჯარო ბრალდების საქმეებს, სადაც პროკურორი არ უნდა იყოს შებოჭილი დამარალებულის პოზიციით.

საქმე, რომელიც ჩვენ ვნახეთ, უამრავი დარღვევებით არის განხილული და შესაბამისად შედეგი მსჯავრდებულის სასარგებლოდ დადგა. ყველას ძალიან კარგად მოგეხსენებათ, რომ ყაჩაღობის საქმეების უმრავლესობა ღია სხდომებზე

განიხილება და მასზე დასწრების უფლება ყველას აქვს, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

ამდენად, ასეთი პროცესები რაიმე აღმზრდელობით ან სხვა სასარგებლო ზეგავლენას დანაშაულის თავიდან აცილებასთან დაკავშირებით, საზოგადოებაზე ვერ მოახდენს. ასეთი პროცესები გამოიწვევს სახელმწიფოსა და კანონის ავტორიტეტის დაკემას, რასაც შეიძლება მოჰყვეს საზოგადოების აგრესიის ზრდა და ხვალინდელი დღისადმი პესიმისტური დამოკიდებულება.

უნდა აღინიშნოს ის, რომ სისხლისსამართლებრივი ზემოქმედების ღონისძიების განსაზღვრისას სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს თითოეული თანამონაწილის როლი დანაშაულის ჩადენაში, მათი ბრალის ხარისხი, დამნაშავის პიროვნების მახასიათებლები. განაჩენში აუცილებელია აღინიშნოს, თუ რა კონკრეტული გარემოებანი მიიჩნია სასამართლომ დანაშაულისა თუ დამნაშავის მოქმედების მართლწინააღმდეგობის (საზოგადოებრივი საშიშროების) ხასიათისა და ხარისხის, ბრალის ხარისხის დაქადასტურებლად და გაითვალისწინა სისხლისსამართლებრივი ზემოქმედების ღონისძიების შერჩევის დროს.

სასამართლოებმა მეტი ყურადღება უნდა მიაქციონ ყაჩაღობის ხელშემწყობი მიზეზებისა და პირობების გამოვლენას, მათ თავიდან აცილებას. გარდა ამისა, მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ კერძო განჩინებით რეაგირება უნდა მოახდინოს ისეთ ფაქტებზე, როგორიცაა ადრე ჩადენილი ყაჩაღური თავდასხმების დაუსჯელობა, ცეცხლსასროლი იარაღის უნებართვოდ შენახვისა და გარეხის ფაქტების გამოვლენის, მათი ამოღებისათვის ზომების მიუღებლობა და სხვ. აუცილებელია რეაგირება წინასწარ გამოძიებაში დაშვებულ დარღვევებზე.

ჩვენ გემოთი უკვე ვთქვით, რომ ყაჩაღობის ჩადენას ხელს უწყობს სამართალდამცავი ორგანოების სუსტი მუშაობა და არაპროფესიონალიზმი, მაგრამ მათ უჭირთ დამნაშავეობის წინააღმდეგ ეფექტური ბრძოლა იმის გამოც, რომ ეს სამსახურები არ ფინანსდებიან სათანადოდ. თუმცა ზოგიერთ შემთხვევებში თვითონ პოლიციის ხელმძღვანელობაც ხელს უწყობს დაუფინანსებლობას, ეს ხდება მაშინ, როდესაც ისინი დაინტერესებულნი არიან კარგი მუშაობის მაჩვენებლებით და თავიანთ ანგარიშებში მიუთითებენ, რომ გახსნილია ჩადენილი დანაშაულების 80-90%. საინტერესოა, როგორ? რა გზითა და მეთოდებით აღწევენ ისინი გახსნის ასეთ მაღალ მაჩვენებლებს? თუ მათ არ ჰყავთ მანქანები, არა აქვთ საწვავი, არ მუშაობს ტელეფონები (გადაუხდელობის გამო), არა აქვთ საბურავები, ტექნიკური ხელსაწყოები კი მოძველებულია და ჩამოწერილი, ახალს კი არავენ აძლევთ. გამოდის, რომ მათ მიერ გემდგომ ინსტანციებში გაგზავნილი ანგარიშები ყალბია და კეთდება უფროსობისა და სამოგადოებისათვის თვალის ახვევის მიზნით. გარდა ამისა, პოლიციის ზოგიერთი მუშაკი კრიმინალებთან ერთად ჩადის მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულებს, რაც აძნელებს საქმის გახსნას, რის შესახებაც არაერთხელ თქმულა ტელეგადაცემებშიც.

დანაშაულის ჩადენისათვის ხელშემწყობ პირობებზე საუბრისას არ უნდა დაგვავიწყდეს დანაშაულების ლატენგურობა ე.ი. ისინი რეგისტრირებული არ არის სამართალდამცავ ორგანოებში.

“ლატენგური დამნაშავეობის განხილვისას, მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ ზოგიერთი მათგანი მომეტებული ლატენგურობისაა, ზოგი კი ნაკლებად ლატენგურია, რაც დამოკიდებულია დამნაშავეობის კონკრეტული სახეების თავისებუ-

რებაზე და სახელმწიფოსა და მოსახლეობის ქცევაზე, რომელიც ყოველთვის არ აცნობებს კომპეტენტურ ორგანოებს ჩადენილი დანაშაულის შესახებ. მაგალითად, ნაკლებად ლატენტურია მკვლელობა, ვინაიდან მისი რეგისტრირება ყოველთვის ხდება, მაგრამ ეს მაჩვენებელიც ყოველთვის არ არის ჭეშმარიტი, რადგანაც ჩადენილი მკვლელობის ნაწილი გამოძიების მიერ კვალიფიცირდება, როგორც სისხლის სამართლის კოდექსის 119-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული (ჯანმრთელობის დაზიანება სასიკედილო შედეგით). წლის განმავლობაში ათეულობით ადამიანი იკარგება უგზო-უკვლოდ და იმყოფება ძებნაში. პრაქტიკაში ასეთი შემთხვევების შესწავლამ უჩვენა, რომ თითქმის ნახევარი ამ უგზო-უკვლოდ დაკარგული პირებისა მოკლული იყო.

მომეტყველებელი ლატენტურობის მაგარებელია ისეთი დანაშაული, როგორიცაა ქურდობა. დამნაშაევობასთან ბრძოლა შეიძლება ეფექტური იყოს, მხოლოდ მაშინ, როდესაც ცნობილი იქნება საქმის ნამდვილი მდგომარეობა. ამავე დროს უნდა აღინიშნოს, რომ სამართალდამცავი ორგანოები დანაშაულის დაფარვით, საკუთარ თავს აყენებენ ზიანს, ამით ისინი მოკლებულნი ხდებიან იმ შესაძლებლობას, რომ მოითხოვონ სახელმწიფოსაგან დამნაშაევობასთან საბრძოლველად საჭირო საშუალებები, ხოლო არაკეთილსინდისიერ პოლიტიკოსებსა და სახელმწიფო მოხელეებს ეს გარემოება ორმაგად აწყობთ, ვინაიდან არ არის საჭირო ზედმეტი თანხების დახარჯვა და ამავე დროს, შეიძლება პასუხი მოითხოვონ გყუილისათვის და არაჯეროვანი მუშაობისათვის.

როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ ლატენტურ დამნაშაევობას?

ლატენტური დამნაშაევობის გამოვლენა შეიძლება მეცნიერულად ორგანიზებული გამოკითხვის დახმარებით, შეიძლება

თუნდაც მიახლოებით დავადგინოთ რეგისტრირებული და დაფარული დანაშაულების თანაფარდობის მაჩვენებელი.

მონაცემები, დამალული სხეულის დაზიანების დონის შესახებ შეიძლება მოპოვებულ იქნეს სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ბიუროში, საავადმყოფოებში, პოლიკლინიკებსა და გრავმატოლოგიურ განყოფილებებში. ლატენტური დამნაშავეობის გამოვლენის მეთოდად შეიძლება გამოვიყენოთ საექსპერტო შეფასების მეთოდიც. პოლიციის შესახებ საქართველოს კანონის 34-ე მუხლის თანახმად “ანონიმური განცხადება და საჩივარი არ განიხილება”, რაც ხელს უწყობს ლატენტურ დამნაშავეობას. მიგვაჩნია, რომ სწორი იქნება განცხადებებისა და საჩივრების რეგისტრაციის უფრო დახვეწილი სისტემის შემოღება, თუნდაც იმ სისტემისა, რომელიც შემოღებული იყო 1983 წელს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ორგანოებში, რაც მნიშვნელოვნად შეამცირებს ლატენტურ დამნაშავეობას.⁹³

§2. ყაჩაღის პიროვნება

დამნაშავის პიროვნების და მისი დანაშაულებრივი ქცევის მოტივაციური ფაქტორების კვლევა დიდი ხნის განმავლობაში იწვევდა და იწვევს აზრთა სხვადასხვაობას.

სანამ მოტივაციური ფაქტორების შესახებ გვექნება საუბარი, მანამდე გვინდა განვიხილოთ ზოგიერთი საინტერესო საკითხი:

ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს არქივში ყაჩაღობის საქმეებზე გამოგანილი განაჩენების ძებნისას, აღმოჩნდა რომ 2000-2003 წლებში სასამართლოში განხილულია მხოლოდ

⁹³ ზ.გუბაია - “ლატენტური დამნაშავეობა» პროფესორ-მასწავლებელთა საინსტიტუტთაშორისო სესია IX ნომერი ქუთაისი 2003 წ.

ცხრა (9) საქმე, მაშინ როცა სამეგრელო-ზემო სვანეთის საოლქო პროკურატურის მონაცემებით, მარგო 2000 წლის 12 თვის განმავლობაში გუგდიდის რაიონში რეგისტრირებულია 54 ყაჩალობის ფაქტი, რომელთაგან გახსნილია 33 ანუ 61%, 2001 წელს კი რეგისტრირებულია 44 და გახსნილია 33 ანუ 75,0%.

როგორც ვნახეთ, 2000-2001 წლებში რაიონში გახსნილია 66 ყაჩალობის საქმე. სასამართლოში კი 2000-2001 წლებში განხილულია მხოლოდ ორი საქმე.

9 (ცხრა) განაჩენით ჩადენილი დანაშაულისათვის (ყაჩალობისათვის) მსჯავრი დაედო 12 პიროვნებას. მათი ასაკი მერყეობს 18-დან 43 წლამდე.

მსჯავრდებულებიდან 83,4%-არის საშუალო განათლების, 8,4%-ს 7 კლასი აქვს დამთავრებული, 8,4%-ს- უმაღლესი. 16,6%-არის ცოლიანი, ხოლო 83,4% უცოლშვილო.

ზემოთ მოყვანილი მონაცემები არ იძლევა ყაჩაღის პიროვნების ზუსტ პორტრეტს, მაგრამ ერთი რამ შეიძლება ითქვას, რომ ყაჩაღების უმრავლესობა არის სამართლებრივი, პოლიტიკური და მწეობრივი კულტურის დაბალი დონის მქონე, გარდა ამისა მათ აქვთ მძიმე ეკონომიური მდგომარეობა.

დამნაშავეებსა და კანონმორჩილ ადამიანებს შორის არის განმასხვავებელი თვისებები. თუმცა დამნაშავეებიც ჩვეულებრივი ადამიანები არიან, რომლებსაც ისეთივე შესაძლებლობები გააჩნიათ, როგორც სხვებს. საზოგადოებაში მიმდინარე პროცესების გამო, დამნაშავეთა პიროვნულ სტრუქტურაში გეგავლენას ახდენს ზოგიერთი უარყოფითი თვისება, რომელიც უბიძგებს მას დანაშაულის ჩადენისაკენ.

“პატიმრები – წერს გ.ი.შნაიდერი, -სრულიად ნორმალური ადამიანები არიან, ისინი ისეთივე ნორმალურები ან არანორმალურები არიან, როგორც თავისუფლების აღკვეთის ადგი-

ლებს გარეთ მყოფნი. სულით ავადმყოფები არ არიან უფრო მეტად დამნაშავენი, ვიდრე ფსიქიკურად ჯანმრთელი, ხოლო დამნაშავეები უფრო გიჟები არიან, ვიდრე კანონმორჩილი მოქალაქეები.”⁹⁴

ჩვენი მიზანი არ არის დამნაშავის და არადამნაშავე ადამიანის განმასხვავებელი თვისებები ვეძებოთ, არამედ ჩვენი მიზანია დამნაშავის (ყაჩაღის) პიროვნების შესწავლა დავიწყოთ დანაშაულებრივი ქცევის ფორმირების პროცესით.

ამასთან დაკავშირებით, პროფ. თ. შავგულიძეს აქვს დანაშაულებრივი ქცევის ფორმირების საინტერესო სქემა, რომლის მიხედვითაც განვიხილავთ ყაჩაღის პიროვნების სუბიექტურ და მის ფსიქიკაში არსებულ ობიექტურ ფაქტორებს. პროფესორის აზრით, სუბიექტურ ფაქტორებს მიეკუთვნება პიროვნების მოთხოვნილება, შესაძლებლობები, მისი მე-ს კონცეფცია და მართლშეგნება; ობიექტურ ფაქტორებს განეკუთვნება მოთხოვნილების ობიექტი, სიტუაცია, საზოგადოებრივი აზრი და სოციალური (სამართლებრივი) კონგროლი.⁹⁵

რა არის მოთხოვნილება? “მოთხოვნილება ადამიანის სოციალური აქტივობის ძირითადი მამოძრავებელი წყაროა. ის ყოველთვის არსებობს, როგორც ინდივიდის სოციალური დამოკიდებულება მისი დაკმაყოფილების საგნისადმი. ადამიანურ მოთხოვნილებათა შინაარსი ისტორიულადაა განპირობებული. ამასთან, ერთხელ აღძრულ მოთხოვნილებებს შეუძლიათ მოახდინონ უკუქმედება სოციალურ გარემოზე და მის შემოქმედადაც მოგვევლინონ. ადამიანის მოთხოვნილების არსებობა სუბიექტურად ელინდება მისი ორგანიზმის განცდაში რაიმეს ნაკლებობის გამო.

⁹⁴ Г.И. Шнайдер – Криминология стр.317

⁹⁵ Т.Х. Ефремарова Г.Ш. Исжава. А.Г.Раминов. Т.Г.Шавгулидзе «Общественное мнение и преступление» Тбилиси 1984. стр.51

წარმოშობის მიხედვით ადამიანის მოთხოვნილებები შეიძლება იყოს ბიოგენური, სოციოგენური და შერეული.”⁹⁶

“ადამიანის მოთხოვნილება – წერს დ.კიკნაძე – ცხოველის მოთხოვნილებებზე მაღლა დგას. ეს მხოლოდ და მხოლოდ ბიოლოგიური მოთხოვნილება კი არაა, არამედ ამავე დროს სოციალურად განპირობებული, ადამიანის მიერ გაცნობიერებული დამოკიდებულებაა მოთხოვნილების საგნისადმი”⁹⁷. ამდენად, მოთხოვნილებები შეიძლება არსებობდეს როგორც მაგერიალური, ისე სულიერი.

ყაჩაღის მოთხოვნილებებს შორის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მაგერიალური ხასიათის მოთხოვნილებას. მას აქვს სურვილი, რომ ჰქონდეს ბევრი ფული, კარგი სახლი, ძვირადღირებული ავტომანქანა და ა.შ.

გარდა ამისა, მას აქვს პრესტიჟის მოთხოვნილება ანუ მას უნდა რომ იყოს სხვებზე უფრო გავლენიანი. ამას ისინი აღწევენ უხეშობით, მიმართავენ ფიზიკურ ძალადობას და სხვა.

ამიგომ ყაჩაღი ამ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად ირჩევს და ეძებს არაკანონიერ გზებს. იგი ირჩევს დანაშაულის ობიექტს, ასევე ადგენს გეგმას თვითონ ან პირთა ჯგუფთან ერთად.

შესაძლებლობები. “შესაძლებლობებს უნდა მივაკუთვნოთ ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ, პროფესიონალური განათლების და სხვა ფაქტორთა ერთობლიობა, რაც ადამიანს ანიჭებს სუბიექტურ შესაძლებლობას, განახორციელოს დანაშაულებრივი განზრახვა.”⁹⁸ ყაჩაღობის ჩამდენ პირთა მიერ არაერთგმის ყაჩაღობის ჩადენა იწვევს მის, როგორც ყაჩაღის ჩამოყა-

⁹⁶ ი. გოძიაშვილი, კრიმინოლოგია. თბ. 1998 წ. გვ. 114

⁹⁷ Д. А. Кикнадзе, Система факторов действия и развития личности. Тб. 1982. стр. 18

⁹⁸ ი. გოძიაშვილი, კრიმინოლოგია, თბილისი 1998 წ. გვ. 116

ლიბებას. ყაჩალი კარგად უნდა ფლობდეს იარაღს, უნდა იცოდეს პირზე ძალადობის გამოყენების მეთოდები და ა.შ. ყაჩაღები შეიძლება სპეციალიზებული იყვნენ, მაგალითად, ყაჩაღთა ჯგუფი შეიძლება ჩადიოდეს ავტომატისგრაღზე ავტომანქანების დაყაჩაღებას, ან სახლების დაყაჩაღებას და ა.შ.

რას ნიშნავს მე-ს კონცეფცია? “დამნაშავის მე-ს კონცეფცია, ან როგორც მას ზოგჯერ უწოდებენ მე-ს სახე, ყალიბდება სუბკულტურული საზოგადოებრივი ნორმების მეშვეობით, რომლებიც ინდივიდის მიერ ინტერიორიზდება მისი სოციალიზაციის პროცესში, ამიგომ დამნაშავის მე-ს კონცეფცია სოლიდარობას აცხადებს ამგვარ ნორმებთან, დამოკიდებულია მათზე.

დამნაშავის მე-ს კონცეფციის ფორმირებისას, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მისი დანაშაულებრივი ქცევის გამართლებას, მის, როგორც, სოციალურად სასარგებლო ან უკეთეს შემთხვევაში, სოციალურად ნეგატიურ ქცევად წარმოჩენას.”⁹⁹

ყაჩაღისათვის მე-ს კონცეფციის ფორმირებას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. ის ყოველთვის ცდილობს თავისი საქციელი გაამართლოს, თუმცა საზოგადოების უმარველესობასთან ის ამას ვერ ახერხებს. ვისთანაც მის მოქმედებას დადებითად აფასებენ, ესენი არიან კრიმინალები, დამნაშავეთა სამყაროს ლიდერები და სხვა პირები.

ამიგომ ყაჩაღისათვის უკეთესია, თუ ის იქნება იმ ადამიანთა გარემოცვაში, რომლებიც სარგებლობენ ავტორიტეტით სისხლის სამართლის დამნაშავეთა გარემოში.

ინდივიდის მართლშეგნება - არის პირის დამოკიდებულება სამართლებრივი სინამდვილისადმი, რომელიც დაფუძნებულია საზოგადოებრივი, სამართლებრივი და ზნეობრივი ნორმების ცოდნაზე. პირს აქვს მართლშეგნება, როცა მან იცის კანონები, სამართლისა და ზნეობის ნორმები და ა.შ.

⁹⁹ ი.გოძიშვილი, კრიმინოლოგია, თბილისი 1998 წ. გვ.117

ყაჩაღს შეიძლება ჰქონდეს მართლშეგნება, მაგრამ მძიმე ეკონომიური მდგომარეობის გამო ჩაიღინოს დანაშაული.

“მართლშეგნების არსებობა ან არარსებობა იმით კი არ უნდა განისაზღვროს, შეესაბამება თუ არა ადამიანის ქცევა კანონს, არამედ იმით, შეესაბამება თუ არა პიროვნების შეგნება, მისი ქცევა ზოგადსაკაცობრიო მწეობრივ ღირებულებებს, დემოკრატიის იდეალებს.”¹⁰⁰

დანაშაულებრივი ხელყოფის ობიექტი. ყაჩაღის მოქმედება მიმართულია გარკვეული სახის ობიექტზე, რომელიც მის მიერ აღქმული იქნება არა მხოლოდ მოთხოვნილების დაკმაყოფილების საშუალებად, არამედ ობიექტად, რომლის ხელყოფამ შეიძლება გამოიწვიოს გარკვეული უარყოფითი შედეგი.

ყაჩაღი არ ითვალისწინებს იმ შედეგს, რაც შეიძლება მოჰყვეს მის მიერ დანაშაულის ჩადენის შემდეგ მის დაკავებას. სხვა შემთხვევაში ის არ ჩაიდენს დანაშაულს.

სიტუაცია. “სიტუაცია პიროვნების ქცევის ობიექტური ე.ი. გარეგანი ფაქტორია, ადამიანის ქცევის რეალიზება შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ იმ შესაბამისი სიტუაციის საფუძველზე, რომელიც სუბიექტის ამრით შესძლებს მასში აღძრული მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას”¹⁰¹.

ყაჩაღობის ჩადენას შეიძლება ხელი შეუწყოს სხვადასხვა სახის სიტუაციამ. მაგ. ობიექტის ცუდი დაცვა, საომარი კონფლიქტის დრო. შეიძლება პირმა სპეციალურად შექმნას ხელსაყრელი სიტუაცია და ა.შ.

ეჭვს არ იწვევს ის გარემოება, რომ დანაშაულების ბრდა დამოკიდებულია პიროვნების დანაშაულებრივი ქცევის მოტივაციურ ფაქტორებზე, ამიტომ მათი შესწავლა აუცილებელ გარემოებად მიგვაჩნია.

¹⁰⁰ ი. გოძიაშვილი, კრიმინოლოგია, თბილისი 1998 წ. გვ. 119

¹⁰¹ ი. გოძიაშვილი, კრიმინოლოგია, თბილისი 1998 წ. გვ. 121

თავი IV. ყაჩაღობის თავიდან ასილება

დანაშაულის თავიდან აცილების პრობლემის გადაწყვეტა, ბევრ სხვა მიზეზთა გარდა, დამოკიდებულია სახელმწიფო თანამდებობის პირთა მხრიდან კანონისადმი პატივისცემის გამოხატვაზე.

მრავალი საერთაშორისო ექსპერტისა და ორგანიზაციის შეფასებით საქართველო განსაკუთრებით კორუმპირებულ ქვეყანათა რიცხვს მიეკუთვნება.

საქართველოში არსებული ასეთი რთული გარემოს შექმნაში განსაკუთრებული როლი ითამაშა რეგიონებმა, რომლებიც კონფლიქტის ზონებს ესაზღვრებიან.

სამეგრელო-ზემო სვანეთის პროკურატურის მონაცემებით რეგიონში 2000 წელს რეგისტრირებულ იქნა მექრთამეობის მხოლოდ 2 ფაქტი, 2001 წელს 1 ფაქტი, ხოლო 2002 წელს კი 3 ფაქტი. საქართველოს მასშტაბით 2000 წელს რეგისტრირებულია მექრთამეობის 42 ფაქტი, 2001 წელს კი 31 ფაქტი. ცხადია, რომ ეს მონაცემები რეალური არ არის, რადგან ის არ შეესაბამება რეგიონში და საერთოდ, საქართველოში მომხდარი მექრთამეობის რაოდენობას.

კორუფციის წინააღმდეგ მიღებული კანონების მიუხედავად, ბოლო 12 წლის განმავლობაში (მოგიერთი გამონაკლისის გარდა) ვერ მოხერხდა მაღალი თანამდებობის იმ პირთა მხილება, რომლებიც მფარველობენ ქურდობის, ძარცვის, ყაჩაღობისა და სხვა მძიმე დანაშაულის ჩამდენ პირებს და არიან მათი ე.წ. “კრიშები”

მას შემდეგ, რაც ნოემბრის მოვლენების შედეგად შეიცვალა ხელისუფლება, შეიცვალა დამოკიდებულება დამნაშავეების მიმართაც.

უკვე, 2004 წლის პირველ თვეებში ბრალდებულის სახით სისხლის სამართლის პასუხისგებაში იქნა მიცემული ბევრი მაღალი თანამდებობის პირი, მათ შორის მინისტრები.

რაც შეეხება ყაჩაღობას, შეიძლება არსებობდეს მისი თავიდან აცილების უამრავი მეთოდი.

ყაჩაღობისადმი სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური მიდგომა მოიცავს მისი თავიდან აცილების ზოგად და სპეციალურ ზომებს.

§1. აცილების ზოგადი ზომები

დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად აუცილებელია გაგარდეს მრავალი სახის პროფილაქტიკური ღონისძიება. რაც უფრო ვითარდება პიროვნების კრიმინალიზაციის ტენდენცია, მით უფრო კარგავს ზოგადი გაფრთხილება თავის მნიშვნელობას. რეციდივისგებზე სისხლის სამართლის კანონის ზოგადი გაფრთხილების ფუნქცია აღარ ახდენს ზეგავლენას. ეს ბუნებრივიცაა, რადგან პირი, რომელიც არაერთგზის ჩადის დანაშაულს არ შეიძლება შეჩერებულ იქნეს სისხლის სამართლის კანონში არსებული სანქციის შიშით. ზოგადი გაფრთხილების ფუნქცია უფრო მეტ ზეგავლენას ახდენს არასრულწლოვნებზე. მაგ. მასმედიის მიერ გავრცელებული ინფორმაცია დამნაშაულის დაკავების და სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ, ან სასამართლო სხდომებზე დასწრების შედეგად ჩამოყალიბებული შეხედულება და სხვ. თუმც სასამართლოს მიერ ყაჩაღობის საქმეებზე გამოგანილი ზოგიერთი განაჩენიც კი იმდენად კანონდარღვევითაა მიღებული, რომ ის ვერავითარ ზეგავლენას (დადებითს ყოველშემთხვევაში) საზოგადოების მერყეველემენტებზე ვერ მოახდენს.

მიუხედავად ამისა, დანაშაულის გაფრთხილების მოგადი მომები დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში მაინც ეფექტურია, მაგრამ არა ისე ძლიერად, როგორც სპეციალური პრევენციის ფუნქცია.

§2 აცილების სპეციალური ზომები

გაფრთხილების სპეციალური ფუნქცია გულისხმობს დამნაშავეობის სრულ იზოლაციას საზოგადოებისაგან, რათა მას არ ჰქონდეს საშუალება ხელმეორედ ჩაიდინოს დანაშაული. თუ მკვლელობის მცდელობისათვის გასამართლებული, განმარტავს, რომ ის აუცილებლად გაიმეორებს იმ ქმედებას, რომელიც მცდელობის სტაგიაზე იქნა აღკვეთილი, მაშინ მის განთავისუფლებას, თუნდაც პირობით, აზრი არა აქვს.

განსხვავებულ აზრს ავითარებს ი.გოდიაშვილი¹⁰², იგი განმარტავს: “სამამულო სისხლის სამართლის პოლიტიკა, მთლიანობაში სწორ გზაზე დგას, მიდგომა დამნაშავეობისადმი დიფერენცირებულია მათი კატეგორიების მიხედვით. პირობითი გასამართლების ინსტიტუტები გვევლინება მყარ გარანტიად თავისუფლების აღკვეთით გამოწვეული მძიმე შედეგების წინააღმდეგ.”¹⁰²

გარდა ამისა, ი.გოდიაშვილს თავისუფლების აღკვეთა არ მიაჩნია დასჯის ეფექტიან ზომად, დანაშაულის ჩამდენ პირთა აღზრდისა და გამოსწორებისათვის.

თავისუფლების აღკვეთის გამოყენება და სასჯელის გამკაცრება დამნაშავეობის მრდას რომ არ შეაჩერებს ეს ჩვენთვის ნათელია, მაგრამ საუბარია იმაზე, რომ წლების განმავლობაში არსებული დაუსჯელობის სინდრომი იქნას აღმოფხვრილი.

¹⁰² ი.გოდიაშვილი, კრიმინოლოგია, თბილისი 1998 წ. გვ.206

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ყაჩაღობასთან ბრძოლა არ წარმოადგენს მარტივ საქმეს. მთავარია ვიყოლეთ მისი გამომწვევი და ხელშემწყობი გარემოებები, მისი აღმოფხვრის გზები და საშუალებები.

ჩვენ, ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ყაჩაღობა მზადების პროცესში უნდა იქნას აღკვეთილი, მაგრამ ეს დამოკიდებულია სამართალდამცავი ორგანოების მომზადებაზე, დაფინანსებაზე, მაგერიალურ-ტექნიკურ ბაზაზე და ასევე, კანონმდებლობაზე. პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის I ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის მომზადებისათვის პირს ვერ მიეცემთ პასუხისგებაში. გარდა ამისა, სასამართლოს აქვს უფლება სისხლის სამართლის კოდექსის 55-ე მუხლის შესაბამისად პირს დაუნიშნოს სასჯელის ზომის უმაღლეს ზღვარზე ნაკლები, რაც გამართლებულად არ მიგვაჩნია, რადგან მოსამართლე კანონზე ბევრად მაღლა დგას.

მართალია, სასჯელის გამკაცრება არ შეამცირებს დამნაშავეობას,¹⁰³ მაგრამ ასეთი სასჯელის გამოყენება გამოიწვევს კანონისადმი უპატივცემულობას და დაუსჯელობის სინდრომს.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ სისხლის სამართლის კოდექსში უნდა იყოს გათვალისწინებული აბსოლიტურად განსაზღვრული

¹⁰³ მაგალითად მეორე მსოფლიო ომის დროს დამნაშავეობამ საფრანგეთში უმაღლეს ღონეს მიაღწია. მიუხედავად მკაცრი სასჯელებისა და მათ შორის სიკვდილით დასჯის უამრავი შემთხვევისა დანაშაულთა რაოდენობა მაინც იზრდებოდა. ფართოდ გავრცელდა კრიმინოლოგური დოქტრინა-სისხლის სამართლის დამნაშავეის "რესოციალიზაცია", რაც იქიდან გამომდინარეობდა, რომ სასჯელის მიზანს წარმოადგენდა არა დაშინება, არამედ დამნაშავეის გამოსწორება. 1981 წლის 9 ოქტომბრის კანონით საფრანგეთში აიკრძალა სიკვდილით დასჯა. იგი შეიცვალა სამუდამო პატიმრობით.

სანქცია, მართალია, ის არ იძლევა შესაძლებლობას სასამართლომ განახორციელოს სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპი, მაგრამ ამით უფიქრობთ, რომ ყაჩაღობის აცილების ზოგადი ფუნქცია უფრო ეფექტურად იმუშავებს.

აღნიშნულ ნაშრომში დეტალურად იქნა განხილული ყაჩაღობის მაკვალიფიცირებელი ნიშნები, რომლებიც ჩვენს მიერ დაყოფილ იქნა ძირითად და დამატებით ნიშნებად.

ყაჩაღობის ცნების განსილვისას და მისი კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით დახასიათებისას, უფრო მეტად დავრწმუნდით ყაჩაღობის საზოგადოებრივი საშიშროების მაღალ ხარისხზე.

ყაჩაღობა ხელყოფს ორ ობიექტს და მის წინააღმდეგ ბრძოლა ინტენსიურად უნდა მიმდინარეობდეს. სავსებით შესაძლებელია ყაჩაღური დაჯგუფება დროთა განმავლობაში გადაიქცეს ბანდიტურ დაჯგუფებად და უფრო დიდი საფრთხე შეუქმნას სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობის გზაზე მდგომ ქვეყანას.

როგორც ამ წიგნის ავტორს, მსურს მკითხველთ გაუზიარო რამდენიმე მოსაზრება:

- ამ წიგნზე მუშაობა დავიწყე მესამე კურსზე. მიუხედავად ჩემი ასაკისა, მაინც მეყო გამბედაობა მომეკიდა ხელი ისეთი ნაშრომის წერისათვის, როგორიც ყაჩაღობასთან ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტებია.

ძალიან შევეცადე, რომ წიგნში განმეხილა ყაჩაღობასთან დაკავშირებული ყველა საკითხი, მომეყვანა პრაქტიკული მაგალითები და გამომეყენებინა საარქივო მასალა, რათა ნაშრომი იოლი საკითხავი და გასაგები ყოფილიყო. მიუხედავად ჩემი ღიდი მცდელობისა, წიგნის დამთავრების შემდეგ თვითონვე დავრწმუნდი, რომ მიზანი მიღწეული არ არის. მისი ბოგიერთი ნაწილი საჭიროებს სხვაგვარად გადამუშავებას.

მიმაჩნია, რომ ყაჩაღობის წინააღმდეგ ბრძოლის ასპექტები იურიდიულ ლიტერატურაში არასაკმარისად არის დამუშავებული და არ აკმაყოფილებს თანამედროვე მოთხოვნებს, ვინაიდან პოლიტიკური წყობის შეცვლის შედეგად შეიცვალა დამოკიდებულება დამნაშავეების მიმართ და ამასთან ერთად შეიცვალა დანაშაულის ჩადენის ხერხიც, რის გამოც კრიმინალური სამყარო უფრო ორგანიზებული და საშიში გახდა, ამიგომ ჩემი მხრიდან კვლევა ამ საკითხებზე მხოლოდ დასაწყისს წარმოადგენს და აქედან გამომდინარე განმზავებული მაქვს მუშაობის გაგრძელება.

ნაშრომზე მუშაობის პერიოდში პროფესორებთან და ამ დარგით დაინტერესებულ პირებთან საუბრებსა და პოლე-

მიკაში არაერთხელ ყოფილა ჩემი მოსამზრების, როგორც აღიარება, ასევე უარყოფაც. ვფიქრობ, რომ ამას შეეხებები ზოგიერთი მკითხველისგანაც, რომელთაც თავიანთი მოსამზრებით, დიდი ხანია მიაგნეს უცყუარ ჭეშმარიტებას წიგნში მოცემულ საკითხებზე. აგრეთვე, უნდა აღვნიშნო ისიც, რომ დაფასების ღირსია ის ადამიანები, რომელთა ნაშრომების საფუძველზეც დამუშავდა წიგნში განხილული ზოგიერთი საკითხი. ამავე დროს, დიდ მადლობას ვუხდის წიგნზე მუშაობის დროს გაწეული დახმარებისათვის დო-ცენტ ზურაბ ზუხბაიას, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორებს, პროფესორებს: ალექსანდრე კვაშილავას, ომარ მინდაძეს, ზაურ წულაიას, ზაურ ჯინჯოლავას აგრეთვე აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლეებს ირინა ზარქუას, ჯეირან აქირთავას და გენო ბეჭვაიას.

პრობლემა, ყაჩაღობასთან ბრძოლისა, როგორც სისხლის-სამართლებრივ ისე კრიმინოლოგიურ ასპექტში, იმდენად რთულია, რომ საკითხის შესასწავლად საჭიროა და ამავე დროს, აუცილებელიცაა პრაქტიკოს და თეორეტიკოს მეცნიერთა მიერ მიზანმიმართული კვლევის ჩატარება. ჩემს მიერ წიგნში გამოთქმული მოსამზრებები და დასკვნები გამოგანილია ერთპიროვნული კვლევის შედეგად (რა თქმა უნდა რამდენიმე მეცნიერის და პრაქტიკოსი მუშაკის თანადგომით).

არ გამოვრიცხავ იმას, რომ შეიძლება მიუხედავად ჩემი მონდომებისა, წიგნში მოცემული ზოგიერთი საკითხი და მათ ირგვლივ მსჯელობა არ შეესაბამებოდეს სათანადო მეცნიერულ დონეს. თუ ასეთს აქვს ადგილი, გთხოვთ, მომიტყეოთ.

მინდა გულწრფელი ვიყო და გითხრათ, რომ მსურს შევიდე ჭეშმარიტად მეცნიერულ სამყაროში, რათა მუდამ მზად ვიყო მეცნიერული მოღვაწეობისათვის. რაც შეეხება ამ ნაშრომს აქ განხილულ საკითხებზე მზად ვარ პოლემიკისათვის.

ყველა შენიშვნა, რომელიც გამოთქმული იქნება ნაშრომის მიმართ, ჩემს მიერ მაღლიერებით იქნება მიღებული, შესწავლილი და გათვალისწინებული შემდეგ გამოცემებში.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С учетом сказанного выше можно предположить, что борьба с разбоем не является простым делом .

Главное – знать, какие обстоятельства вызывают и способствуют разбою, пути и способы его искоренения.

Выше было отмечено, что разбой нужно предотвратить в процессе его приготовления, но это зависит от подготовки и финансирования правоохранительных органов, материально-технической базы, а также законодательства.

Парадокс, но факт, что за приготовление преступления, предусмотренного по I-ой части 179-ой статьи уголовного кодекса, лицо нельзя предать правосудию. Кроме того, суд имеет право в соответствии со статьей 55 уголовного кодекса назначить меру наказания ниже минимальной, что по нашему мнению, является весьма неоправданным, так как в данном случае судья стоит намного выше закона.

Конечно, ужесточение наказания не уменьшит преступность¹⁰⁴, но использование такого наказания вызовет неуважение к закону и синдром безнаказанности.

Необходимо отметить, что в уголовном кодексе должна быть предусмотрена абсолютно определенная санкция, которая, безусловно, не даст возможность суду осуществить принцип индивидуализации наказания, но тем самым, по-

¹⁰⁴ Например, во время Второй Мировой Войны преступность во Франции достигла да высокого уровня. Несмотря на суровые наказания, в том числе нередкие смертные казни, количество преступлений все время росло. Широко распространилась криминологическая доктрина – «ресоциализация» уголовников, исходящая из того, что цель наказания не устрашение, а исправление преступника. По закону 9 октября 1981 года во Франции запретили смертную казнь и ее заменили пожизненным заключением.

нашему мнению, общая функция предупреждения разбоя будет более эффективной.

В данной работе детально были рассмотрены квалифицирующие признаки разбоя, которые нами были разделены на основные и дополнительные.

Рассмотрение понятия разбой и его характеристика с криминологической точки зрения все больше убедили нас в его высокой общественной опасности.

Разбой посягает на два объекта – собственность и здоровье, поэтому борьба с ним должна вестись интенсивно. Вполне возможно что разбойная группа со временем может перерасти в бандитскую группировку и создаст гораздо большую опасность стране, вставшей на путь построения правового государства.

ПОСЛЕСЛОВИЕ

Несмотря на то, что работа над книгой была начата мной еще в пору студенчества (я взял на себя смелость начать исследование уголовно-правовых и криминологических аспектов борьбы с разбоем еще на третьем курсе юридического факультета) позволю себе поделиться некоторыми своими соображениями.

В книге по мере возможности рассмотрены все вопросы, связанные с этой проблемой, приведены примеры из практики, использованы архивные материалы, чтобы работа читалась легко и была понятной. Несмотря на мои огромные старания, когда книга была завершена, я сам убедился в том, что цель полностью все-таки не была достигнута и отдельные части моего скромного труда требуют переработки.

Считаю, что аспекты борьбы с разбоем в юридической литературе не достаточно проработаны и не отвечают современным требованиям. С изменением политического строя изменилось отношение к преступникам и в связи с этим изменился способ совершения преступления. Криминальный мир стал более организованным и опасным, поэтому мои исследования данных вопросов находятся на начальной стадии и предполагается их дальнейшая разработка.

В период работы над книгой, в частных беседах и в полемике с профессорами и лицами, заинтересованными данной проблемой, мои соображения нередко ставились под сомнение или же, напротив, принимались ими. Надеюсь на аналогичное и со стороны читателей, которые уже давно дошли до неоспоримой истины по некоторым вопросам, затронутым в этой книге.

За оказанную мне помощь хочу поблагодарить доцента Зураба Зухбая, докторов юридических наук, профессоров: Александра Квашилава, Омара Миндадзе, Заура Цулапа, Заура Джинджолава, а также судей Верховного суда Абхазской Автономной Республики: Ирину Заркуа, Джеспрана Акиртава, Гено Бечвая.

Борьба с разбоем, как в уголовно-правовом, так и криминологическом аспекте – проблема настолько сложная, что требует проведения целенаправленного исследования со стороны ученых – теоретиков и практиков.

Высказанные соображения и выводы – результат моих индивидуальных исследований (конечно не без поддержки некоторых ученых и практиков).

Не исключено, что несмотря на огромные старания, некоторые вопросы не соответствуют научному уровню, за что приношу свои извинения.

Хочу быть искренним и сказать, что имею огромное желание войти в истинный мир науки, что даст возможность активно заниматься научной деятельностью. Что же касается данной работы, – готов вступить в полемику с заинтересованными лицами.

Все замечания, высказанные по поводу работы, будут приняты мной с благодарностью, изучены и предусмотрены в дальнейших изданиях книги.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გამყრელიძე ო.-დანაშაულის შუალობითი ამსრულებლობა და თანამსრულებლობა. თბ. გამომც. "მეცნიერება" 1974წ. გვ.176.
2. გორგოძე მ., გუხბაია გ.-რეციდიული და პროფესიონალური დამნაშავეობის კრიმინოლოგიური დახასიათება. თბ. 2004წ. გვ.44.
3. გორდელაძე თ.- სასამართლო მედიცინა. თბ.1998 წ. გვ.285.
4. გოძიაშვილი ი.-კრიმინოლოგია. თბ. 1998 წ. გვ.208
5. დაუთაშვილი პ., კვაშილავა ალ.-სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი) თბ. 2003 წ. გვ.175.
6. დონჯაშვილი თ.- საქართველოს სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი) თბ. 2002წ. გვ.526.
7. კვაშილავა ალ.-დანაშაულის კვალიფიკაციის პრობლემები თბ. 1997 წ. გვ.142.
8. კვაშილავა ალ.. დანაშაულის კვალიფიკაციის თეორიული პრობლემები და სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის მიმოხილვა. თბ. „იურიდიული აზრი“. 2002 წ. გვ.343.
9. კვაშილავა ალ. საკუთრების დაცვის სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური პრობლემები თბ. გამომცემლობა „მესხეთი“. 1997 წ. გვ.250.
10. კვაშილავა ალ.-სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი) თბ. „იურიდიული აზრი“ 2001წ. გვ.126.
11. ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ.- პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის (კომენტარი). თბ. 1999 წ. გვ.170.
12. მეჯვანაძე გ. სისხლის სამართალი. კერძო ნაწილი,

- კომენტარები. ქუთაისი 2000 წ. გვ.694.
13. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. თბ. 2001 წ. ჟურნალი „ადვოკატი – მეოხი“. №29-30. გვ.62.
 14. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. თბ. 2003 წ. გვ.186.
 15. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. თბ. „სამართალი“ 2002 წ. გვ.458.
 16. სურგულაძე ლ.- სისხლის სამართალი.დანაშაული. თბ. 1997წ. გვ.412.
 17. გურავა მ.. სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა. თბ. „ბონა კაუზა“ 2003 წ. გვ.178.
 18. ქუთაისის საერო ინსტიტუტ “გელათის” საინსტიტუტთა-შორისო სამეცნიერო სესია IX გამოცემა. ქუთაისი 2003 წ. გვ.44.
 19. ცაცანაშვილი მ.-სახელმწიფოსა და სამართლის ზოგადი ისტორია. პირველი ნაწილი. თბ. 1995წ. გვ.310.
 20. წერეთელი- თ.თანამონაწილეობა დანაშაულში (მონო-გრაფია). თბ. გამომც. ”მეცნიერება”1965წ. გვ.235.
 21. წულაია ზ.- საქართველოს სისხლის სამართლის განსაკუთრებული ნაწილი ტ..1-ლი. თბ. გამომც.” ინტელექტი” 1996წ. გვ.266.
 22. წულაია ზ.- სისხლის სამართალი.კერძო ნაწილი ტ..მე-2. თბ. გამომც.”ინტელექტი” 2001წ. გვ.370.
 23. Ветров Н.И., Ляпонов Ю.И.. Уголовное право.Общая часть.Учебник Москва:, Издательство «Новый юрист». |1997г. с.592.
 24. Владимиров В.А. Квалификасия похищений личного имущества. Москва, 1974г. с.208.
 25. Кригер Г.Л. ответственность за разбой, «Советская юс-

тиция», №13, 1962 г. с.13-15.

26. Комментарий к уголовному кодексу российской федераций.Под общей редакцией генерального прокурора российской федераций,професора Ю.И.Скуратова и Председателя верховного Суда российской федераций В.М.Лебедева-Москва: Издательская группа ИНФРА. М-НОРМА.1996г. с.881.
27. Костров Г. Психическое насилие при разбое и грабеже, «Советская юстиция» №11, 1970 г. с.9-10
28. Кузнецова Н., Кудрявцев В. Квалификация соучастия преступлении. Москва:. Журнал «Советская Юстиция» №19. 1962 г. с.14-17.
29. Моисенько Г., Степичев С. Что показало изучение практики назначения наказания за грабеж и разбой. Москва:. Журнал «Советская Юстиция» №17. 1970 г. с.13-14.
30. Полный сборник кодексов Российской Федерации. Москва:. из-во «Славянский дом книги». 2002 г. с.800.
31. Стеричев С. Ответственность за хищение личного имущество граждан. Москва:. Журнал «Социалистическая законность» №5. 1961 г. с.47-51.

[illegible]

შენიშვნები

[illegible]

შენიშვნები

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines, typical of notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

რამაზ რევაზის ძე კვარაცხელია

**ჟაფაროვასთან ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი
და კრიმინოლოგიური ასპექტები**

(ქართულ ენაზე)

КВАРАЦХЕЛИЯ РАМАЗ РЕВАЗИЕВИЧ

**УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ И КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ
АСПЕКТЫ ПО БОРЬБЕ С РАЗБОЕМ**

(НА ГРУЗИНСКОМ ЯЗЫКЕ)

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ИНТЕРДИЗАИН»

КУТАИСИ - 2004

კორექტორი თამარ ლორთქიფანიძე
კომპიუტერული გრაფიკა და კაზადონება
ლევან იოგაძე

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 12.12. 2004
გადაეცა წარმოებას 13.12.2004
საბეჭდი ქალაქი A5 პირობითი
ნაბეჭდი თაბახი 9 შეკვეთა 49
ტირაჟი 500.